LEMBAGA KEBUDAJAAN
INDONESIA

VI-76

268 Hal

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

VI-76.

MIJNE VERDEDIGING.

D. L. DE ROCHEMONT.

BATAVIA,
OGILVIE & Co.

1870.

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI
BAT.

PERPUSTAKAAN NASIONAL R.I.

Tanggal : 30-06-2010
Nomor Induk : 608
BIB - ID : 1978560
ITEM - ID : 212111797
Asal : Museum Pusat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Belofte maakt schuld. En al ware 't niet om die belofte, dat ik tot de uitgifte van deze brochure zoude besloten hebben, dan ware ik daartoe toch overgegaan omdat ik, die de Indische Maatschappij meen te kennen, wil voorkomen dat mijn naam later op eene minder eervolle wijze in een gesprek zoude worden ingeleid. Publiciteit is in deze zaak wenschelijk, noodig en verpligtend. Publiciteit kan nooit schaden wanneer het helder daglicht op iets mag vallen, en daar niet ik deze zaak geentameerd heb, maar het een . . . . . officier was, die, zich zelf moetende verdedigen, als een infamerend beschuldiger tegen mij optrad, zoo kan ik niet één gegronde reden uitdenken, welke mij zou weerhouden aan het zoo goed als algemeen verlangen te voldoen door de waarheid te doen hooren.

Alle ter zake gediend hebbende schrifturen in een brochure te doen opnemen, was eene onmogelijkheid

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

omdat dan een boek zoude zijn in het licht verschenen ter dikte van een ouderwetsche statenbijbel; het is een streven van den betrokken chef geweest een zoo groot mogelijk getal verklaringen te doen inzamelen, na de punten te hebben opgegeven waarover ze moesten loopen; en al stonden nu de daarin behandelde onderwerpen in geen het minst verband met de kwestie, en al moesten sommige stukken bij eene naauwkeurige lezing òf de lachlust òf de verontwaardiging opwekken — geen nood, de kolonels Köhler en de Neve schenen van het beginsel uittegaan, dat de boven hen gestelde en over de zaak te oordeelen hebbende chefs, meer dan waarschijnlijk geen tijd zouden kunnen vinden *alles* haarfijn natepluizen, en wanneer zij dus een zoo verdachtmakend mogelijk schrijven, als resumé en geillustreerd door leugenachtige en lasterlijke aantijgingen, bij die stukken voegden, dan zoude de chef na het inbladeren van een paar ongunstig klinkende verklaringen, wel terstond uitroepen: die de R. is een jakkepoes, en die HH. Köhler en de Neve zijn toch handige en eerlijke lui, want ziet eens welk een moeite zij zich getroost hebben, de zaak tot helderheid te brengen . . . . . die HH. hebben zich echter deerlijk bedrogen, de mij en zich zelve toegedachte resultaten zijn toevallig verwisseld!

Een publicering van *alle* stukken was dus onmogelijk, maar ook overbodig en welligt niet eens wenschelijk, en het is daarom dat ik besloot mij te bepalen tot het uitgeven van mijne verdediging voor den raad van onderzoek. (1)

De chefs hadden den Legerkommandant dringend in overweging gegeven mij met een pensioen uit de gelederen te verwijderen. Z. Exc. beslistte tegen het verlangen der chefs, dat een raad van onderzoek over mijne zaak

---

(1) Uit die verdediging heb ik de passages weggelaten, welke voor het publiek van elk belang ontbloot waren.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zoude te oordeelen hebben. Op grond der vigerende bepalingen moesten mij alstoen authentieke afschriften worden ter hand gesteld van alle schrifturen welke ter zake gediend hadden. Nadat dit geschied was, en ik bespeurde dat de kolonels Köhler en de Neve het hadden durven en willen wagen in hunne geheime rapporten zelfs te lasteren, blijkbaar om mij te treffen en hun protegé Schoggers te redden, zal men het ook gelooven en als eene verontschuldiging aannemen wanneer ik beweer, dat teleurstelling, smart en verontwaardiging aan mijne alstoen optemaken verdediging een kleur gaven, welke zij niet zoude hebben verkregen ware zij in andere dagen geschreven.

Dit, en de opmerking dat mijne verdediging is opgesteld om voorgedragen te worden, moge zoo noodig tot verontschuldiging dienen der somwijlen hoogklinkende woorden en zinsneden.

Toen de kommandant van het Leger beslist had, dat een raad van onderzoek over de hangende kwestie zou te oordeelen hebben, vernam ik van ter zijde dat die raad de, door den 2e Luitenant H. E. Schoggers tegen mij ingebragte beschuldiging zou overwegen. Het was daarom ik er toe overging, door middel van een open brief alle eventuele getuigen à charge op te roepen.

Ik deed dit, *niet* met het directe doel om er mij op te kunnen beroemen, voor 't geval dat niemand zou kunnen opstaan om tegen mij te getuigen, maar om te bewijzen dat ik een loopbaan achter mij had, welke uit een moreel oogpunt door een ieder mogt nagegaan worden, daar het toch als zeker is aantenemen, dat iemand met *iets* — hoe geheim dan ook — op zijn geweten het niet zou durven wagen op zulk eene tartende wijze getuigen à charge op te roepen; ik ging tot het publiceren van dien open brief over, ten einde *mijn* verleden te stellen tegenover dat van den Heer Schoggers, omtrent wien ik in die dagen had vernomen — *het-*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

geen later dan ook is aangetoond — dat deze eenige jaren geleden een den man onwaardigen indruk bij zijne omgeving zou hebben te weeg gebragt en zelfs grooten aanleg toonde tot eene daad, waarvan hij — in doodelijke angst — mij op zulk eene afkeurenswaardige wijze durfde betichten.

Nadat mij de authentieke bescheiden waren ter hand gesteld bespeurde ik dat de leelijke geschiedenis geheel op den achtergrond was gedrongen; dat de chef mij dienaangaand zelfs *onschuldig* had verklaard, maar dat men er toe was overgegaan een tal andere beschuldigingen tegen mij in te zamelen.

De raad van onderzoek — welke over deze zaak, men zal later zien, zulk een allervreemdst oordeel heeft uitgebragt — werd zamengesteld uit den Luitenant Kolonel der Infanterie Wiggers van Kerchem voorzitter; den 1e apotheker (Majoor) Maier, de Kapiteins der Infanterie van IJperen, Bär en van Dompseler, den Onder Intendant 2e klasse (Kapitein) Muller en den officier van gezondheid 2e kl. (1e Luit.) 't Hooft, Leden.

Nadat deze raad den 22 Maart d. j. geinstalleerd was, en elk der leden den ter zake dienenden bundel papieren bij zich aan huis had gehad, droeg ik de navolgende verdediging den 17 Mei d. o., in tegenwoordigheid van een tal officieren voor.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

President en Leden van dezen Raad!

Om deze zoo treurige zaak voor een ieder regt duidelijk te maken, is het een vereischte haar van den beginne af ten naauwkeurigste te analijseren, want hij, die inzage van den grooten en ter zake dienenden bundel papieren heeft genomen, zal met mij moeten erkennen het een streven schijnt geweest te zijn de op zich zelve zoo eenvoudige zaak, al is die dan ook nog zoo ingrijpend, door het bijbrengen van nevenzaken, van ware en onware omstandigheden ja van de gewaagdste, om niet te zeggen de lasterlijkste onderstellingen zoo ingewikkeld mogelijk te maken.

Wil men nu, tot het uitbrengen van een waar oordeel, een zoo naauwkeurig mogelijk overzigt erlangen, dan is 't, en u allen zult dit wel willen beamen, verpligtend alles, punt voor punt, in behandeling te nemen.

Ik ben overtuigd Mijne Heeren, dat u allen dit reeds zooveel mogelijk zult gedaan hebben, maar geenszins zoude het de minste verwondering wekken, wanneer hier of daar, het een of ander uwer aandacht zoude ontsnapt zijn, en het zij mij daarom vergund aan de hand der waarheid en met de stukken voor ons, al het voorgevallene te ontleden, terwijl ik mij alsdan de vrijheid zal veroorloven hier en daar te wijzen op- of in behandeling te nemen, omstandigheden of handelingen of beoordeelingen van anderen.

De Militaire Kommandant ter Sumatra's Westkust formuleerde ten laatste de tegen mij ingebragte beschuldigingen als volgt:

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

A. dat mijne handelwijze opzigtens den Luitenant H. E. Schoggers moet toegeschreven worden aan wraakzucht;

B. dat ik mij niet ontzien zoude hebben om door middel van een publiek blad te trachten op anonijme wijze den goeden naam van een mijner kameraden in verdenking te brengen — eene handeling ten hoogste laakbaar, daar zij gevaarlijk kan geacht worden voor den goeden geest, die onder een korps officieren dient te bestaan;

C. dat door het gebeurde ten huize van den Heer Schoggers mijn goede naam een gevoelige knak heeft gekregen, vooral, nadat ik de mij aangedane beleediging ongewroken zoude hebben gelaten, en eerst pogingen daartoe aanwende toen mij als 't ware geen uitweg overbleef — welke pogingen dan nog moeten beschouwd worden als niet gemeend en alleen gedaan met het doel om effect te maken;

D. dat ik door mijn handelen en doen handelen tegenover den kapitein der Infanterie *Docters van Leeuwen* getoond zoude hebben, geen begrip te hebben van den eerbied en het ontzag mijn meerderen in rang verschuldigd, gevaarlijk te zijn voor mijne jeugdige kameraden door hen aantezetten tot handelingen doodend voor de discipline en de tucht, zonder welke een leger niet kan bestaan.

E. dat ik mijne chefs en mijne kameraden zoude tot last zijn.

Ziethier M. H. de tegen mij ingebragte beschuldigingen.

Het zij mij veroorloofd ze een voor een in behandeling te nemen, om tevens na te gaan welke feiten, welke omstandigheden, welke redeneringen er toch wel zijn aangebragt om de chefs tot dergelijke pertinent concluderende en ingrijpende beschuldigingen te kunnen doen geraken.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

A. De *eerste* beschuldiging is, dat mijne handelwijze opzigtens den Luitenant H. E. Schoggers moet toegeschreven worden aan wraakzucht.

Het is mij in waarheid onmogelijk M. H. één woord te vinden dat deze beschuldiging naar waarheid en naar waarde kwalificeert. Deze beschuldiging toch is zóó tegen beter weten in weggeslingerd, dat de chefs, die zich aan het uiten dezer beschuldigingen schuldig, ik zeg M. H. *schuldig* maakten, daardoor zóó verre van den weg der regtvaardigheid, eerlijkheid en opregtheid afweken, dat wanneer ik hun handelen moest kwalificeren, ik misschien een indruk zoude daarstellen welke ik liever wenschte te vermijden; ik laat die ware kwalificatie liever aan u allen over, maar ik verzoek u beleefd bij eene beoordeeling wel te willen bedenken, dat die beschuldiging maar niet los weg werd ingebragt, maar dat zij door de chefs dagen en maanden bestudeerd was, dat zij geuit werd om mij vreeslijk te treffen, dat die valsche, onware en uit de lucht gegrepene beschuldiging zelfs in mijne conduiten vermeld werd en dat de Legerkommandant, na inzage van de ter zake dienende stukken gehad te hebben, als zijn oordeel zegt: *„Hetgeen meergenoemd militaire kommandant* (1) *zegt om te betogen dat de luitenant* de Rochemont *handelde uit wraakzucht, bewijst geenszins dat die drijfveer werkelijk bestaan heeft. Integendeel de loop, welke de zaak genomen heeft, pleit eerder voor de meening dat hij den luitenant Schoggers heeft willen sparen:*

Met ziet 't M. H. het oordeel van den Legerkommandant staat zoo wat lijnregt tegenover dat der chefs — *zij* beschuldigen mij van uit wraakzucht gehandeld te

(1) De kolonel de Neve.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hebben, de Legerkommandant, die *boven* het oordeel der chefs staat en schijnbaar niet deelde in hunne gevoelens van antipathie en zich niet vereenigde met hun streven een onschuldige te bezwaren, ten einde een schuldige te sauveren, de Legerkommandant verwerpt die tegen mij ingeslingerende beschuldiging van wraakzucht en stelt zelfs als zijn gevoelen ter neder dat ik, in stede van een wraak aan den Heer Schoggers te hebben willen koelen, getoond zoude hebben dien man te willen sparen.

Dat oordeel van den Legerkommandant harmonieert met mijne van den beginne af geuitte bewering, welke op waarheid en onschuld berustte; maar wat ook veel zegt, dat voor den chef nog al vernederend oordeel des Legerkommandants staat niet op zich zelf maar Z. Exc. laat het onmiddelijk volgen door een: *„ook hier is men weder door gewaagde veronderstellingen gekomen tot pertinente conclusien ten nadeele van den Luitenant de Rochemont."*

Nadat de chefs deze veroordeeling, deze niet weinig scherpe afkeuring uit de missive des Legerkommandants hadden moeten vernemen, en ze in verband bragten met nog scherpere en in diezelfde missive neergelegde afkeuringen, welke wij hierachter zullen behandelen, begrepen zij maar al te goed dat wanneer zij geene maatregelen namen mij te gronde te rigten, dat dan het voor hen zoo vernederend oordeel des Legerkommandants, een eindoordeel zoude worden. De toestand der chefs werd benard; retireren zoude gelijk staan met een aftogt blazen — *openlijk* aanvallen, ja avanceren zelfs was onmogelijk, want welke moeiten er ook waren aangewend, zij konden geene nieuwe wapens tegen mij smeden, geen enkel tegen mij getuigend bewijs erlangen, en toch, die chefs begrepen het hier voor hen was een zijn of niet te zijn, en daarom waagden zij het op den onridderlijken weg der verdachtmaking, der onwaarheid met snelle schreden voortteschrijden.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA
PERPUSTAKAAN NASIONAL RI

Met den vinger op het voor mij zoo gunstig oordeel des Legerkommandants zoude ik welligt kunnen volstaan, maar om u allen te bewijzen dat ik braaf in stede van slecht handelde, zal ik in juiste maar korte trekken aantoonen *hoe* ik handelde, en ik ben overtuigd uw aller oordeel zal zijn als dat van den Legerkommandant.

De kapitein Verspijck en ik n. l. werden gekommandeerd ons in commissie te stellen, ten einde ten overstaan van den officier belast met de doorzending van militaire goederen (den 2e Luitenant Schoggers) de ontvangst en verzending te constateren der ijzerwerken bestemd voor de Kazernes te Fort de Kock. Met deze commissie een aanvang gemaakt zijnde, werd de Hr. Schoggers daarvan door den Luitenant Kolonel de Neve vrijgesteld, omdat de onderdirecteur der genie eene plaatselijke inspectie zoude komen houden, maar toen de Heer *Sch.* mij mededeelde dat hij door die vrijstelling ook van alle verantwoordelijkheid ontheven werd, achtte ik mij verpligt daarover mijne bezwaren in te brengen, ten gevolge waarvan de overste de Neve gelastte dat alhoewel de Hr. Sch. was vrijgesteld, hij toch de op hem rustende verantwoordelijkheid moest blijven dragen. De commissie moest dus voortgang hebben zonder den Hr. *Sch.*, en er moest op het procesverbaal gemeld worden *ten overstaan van den Hr. Sch.!*

Nadat deze commissie was afgeloopen, werden de door ons gehoudene aanteekeningen in handen gesteld van den Hr. Sch. ter opmaking van de processen-verbaal. Na een onbegrijpelijk talmen werd mij op een Zondag morgen (den 3e Januarij a. p.) van wege den Hr. Sch. het proces-verbaal ter teekening aangeboden. Alhoewel het mijne gewoonte is steeds dergelijke stukken, welke eene niet geringe geldswaarde vertegenwoordigen, met naauwkeurigheid nategaan, ik had reden in der tijd het voornemen op te vatten zulks

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

vooral te doen ten opzigte van dergelijke door den Hr. *Sch.* opgemaakte bescheiden; die aanleiding deed mij het proces-verbaal eenigzins verdacht voorkomen, en op grond der navolgende fouten:

a. Er waren geene datums ingevuld;

b. Op het laatste blad was geomitteerd geworden nevens het aantal ponden, den aard der voorwerpen intevullen;

c. Op niet ééne bladzijde was het aantal ponden getotaliseerd, niets was er getransporteerd, zelfs geen eindcijfer ingevuld. Het proces-verbaal was niet eens afgesloten, terwijl er tusschen het laatste getal en door het woord *totaal* reeds aangewezene plaats van het eindcijfer eene ruimte was opengelaten

weigerde ik de teekening *onder schriftelijke opgave der fouten.*

Het stuk was toen reeds van de handteekening van den Kapitein Verspijck voorzien, welke omstandigheid juist voor mij een motief te meer was te waken er geene fouten in dat stuk zoude sluipen. Den Hr. *Sch.* denzelfden avond ontmoetende wilde ik hem over een en ander spreken maar al spoedig bragt hij het gesprek op een ander onderwerp. Den daarop volgenden dingsdag middag werd mij hetzelfde proces-verbaal *andermaal, en nog niet geredresseerd* aangeboden. Hierover eenigzins wrevelig zond ik het terug zonder meer. Des anderdaags vroegtijdig met de kompagnie aangetreden staande voor eene inspectie, werd het proces-verbaal mij voor de *derde* maal en wel met een geleidend briefje aangeboden. Niettegenstaande in dat schrijven vermeld stond de fouten als nu geredresseerd waren, en ik op grond van dien verzocht werd maar even mijn naam te zetten, zoo bleek het mij, dat de bewering van dien kameraad in strijd met de waarheid was, *en de fouten nog bestonden.* Over een en ander verontwaardigd,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

begaf ik mij den avond van dien dag tot den Hr. *Sch.*, sprak met hem over de zaak, maar al spoedig vertrok hij, mij in gezelschap latende van den Hr. Werleman met wien hij zamenwoonde. Alstoen vernam ik dat de Hr. *Sch.* laatstgenoemd officier, zijn boezemvriend, verzocht zoude hebben het proces-verbaal voor mij te teekenen, en deze, daarin geen kwaad ziende, leende zich daartoe, terwijl alzoo in het reeds door den kapitein Verspijck geteekend proces-verbaal mijn naam werd doorgeslagen, dien van den Hr. Werleman ingevuld, en ten laatste door dien Heer onderteekend.

Dit vervalschte stuk was dienzelfden dag ingediend. Over zulk eene brutale handeling ten zeerste gebelgd, deed ik ZEG. ten mijnent ontbieden, en alhoewel ik hem het laakbare zijner handeling ten ernstigste onder het oog bragt, toch liet ik mij bewegen hem, natuurlijk onder voorbehoud, te beloven het voorgevallene niet officieel te vervolgen. Ik weet 't, zulk eene belofte had ik niet moeten geven, omdat ik niet wist *waarom* de Hr. *Sch.* op zulk een argwaanwekkende wijze gehandeld had, en zij bovendien in strijd was met mijn pligt, daar artikel 5 der regtspleging voor de landmagt, als ook de overweging, dat men geen grens meer weet te bepalen nopens de brutaliteit van een officier die tot onderwerpelijke daad in staat is, mij den in te slagen weg voorschreven — vrees omtrent de toekomst van dien officier deed mij echter zwijgen, maar deze mijne moreele pligtsverzaking ter wille van een kameraad heeft mij vooral gehinderd, van af het oogenblik ik moest vernemen, dat de Hr. *Sch.* ook deze meer dan kameraadschappelijke handeling durfde te beschouwen, minder als mijnerzijdsche welwillendheid, maar als pligt tegenover hem, ja zoozeer schijnt hij van het bestaan eener militaire ondergeschiktheid doordrongen, zoozeer schijnt hij op eene onbegrijpelijke wijze over het paardje geligt te zijn, dat hij mij later durfde toe te voegen „wanneer gij van mij rapport

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gemaakt hadt, zoudet gij aan de algemeene verachting ter plaatse zijn prijs gegeven!"

Doordien ik begreep, dat wanneer de kapitein Verspijck bekend zoude zijn met die naamsvervalsching in het proces-verbaal, hij de zaak ook zoude vervolgen, liet ik er hem ter wille van den Hr. *Sch.* onkundig mede. Toen ZEdGestr. echter naar Padang overgeplaatst werd en een tiental dagen ten mijnent logeerde, stelde ik er hem den 9e of 10e Februarij a. p. op aanraden van den Heer Verbrugh mede in kennis, *nadat hij mij zijn eerewoord gegeven had* de zaak niet officieel te vervolgen. Terstond verzocht mij de kapitein Verspijck, den chef den volgenden dag met die proces verbaal kwestie in wetenschap te mogen stellen, hetgeen ik echter in het belang der betrokken partijen niet wenschte, vooral omdat ik de kwestie reeds als beeindigd beschouwde, wetende dat de processen-verbaal reeds geexpedieerd waren. ZEDGestr. maakte mij hierop zijn ongenoegen over een en ander bekend en eischte van mij de belofte ik hem c. q. officieel zoude mededeelen al hetgeen ik hem thans ter kennis had gebragt, zoo die stukken hem ooit wegens fouten of anderzins mogten in handen komen. Dit verlangen billijkende gaf ik hem die verzekering waarop ZEDG. in de zaak berustte.

Welnu M. H. hoedanig zult u dit mijn handelen kwalificeren? Draagt mijn handelen in deze het blijk van te hebben willen sparen dan wel van een wraakzuchtig vervolgen? — Verder.

Den 21 Februarij d. o. ontving ik van den kapitein Verspijck van uit Padang op het onverwachts eene officiele missive, die proces-verbaal kwestie betreffende, en vernam ik dat de Hr. *Sch.* bezijden mij om, en zonder mij in het minste te kennen bij den kapitein *V.* pogingen had aangewend het voorgevallene te doen redresseren; ook vernam ik dat de Hr. *Sch.* toen reeds ± een maand te voren het niet zuivere proces-verbaal

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

tot verbetering had terug ontvangen, en in stede van toen terstond mijne hulp interoepen ten einde te trachten de zaak in het gereede te brengen, wachtte hij tot dat de kapitein vertrokken was om toen, in strijd met de waarheid, te beweren, alhier geene gelegenheid te hebben gehad den kapitein over die zaak te kunnen spreken, terwijl hij 't deed voorkomen alsof dat proces-verbaal eerst kort te voren was gerenvoijeerd geworden!

Doordien ik wist hoe de kapitein Verspijck die naamsvervalsching of verandering of hoe men dat ook noemen wil, had opgenomen; begrijpende door 't op het onverwachts ontvangen dier officiele missive, hoe ZEDG. die zaak verlangde te behandelen; denkende aan mijne gedane en hierboven gemelde belofte, en verontwaardigd over de onvoorzigtige, indelicate en ondankbare wijze waarop de Hr. *Sch.* buiten mij om, de zaak in het gereede had trachten te brengen, deelde ik den kapitein Verspijck middels mijne missive dd. 21 Februarij a. p. de geheele waarheid mede.

Toen den volgenden dag eene vergadering der officieren van het 16e Bataillon, op last van den kommandant belegd werd, tengevolge van een verschenen couranten artikel waarin de Hr. *Sch.* z. g. werd uitgekleed, rekende ik mij in overleg met den Hr. Verbrugh verpligt den Bat. kommandant met de tusschen den kapitein Verspijck en mij hangende correspondentie in wetenschap te stellen, want men zal begrijpen dat ik, indien op de vergadering de vraag ware voorgelegd „acht gij den Hr. Sch. tot de in de courant geinsinueerde handeling in staat?" zoude hebben moeten antwoorden: *ja!*

Nadat de Bat. kommandt. van die gevoerde correspondentie kennis droeg, en de vergadering was afgeloopen, werd de overste de Neve in mijne tegenwoordigheid met haar in wetenschap gesteld, waarop ZHEdG. mij gelastte hem een afschrift in handen te stellen.

Onder al mijne gebreken heb ik één voornaam gebrek,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ik noem 't t. m. alzoo, n. l. bijkans bij een ieder, mij eenigzins bekend, te kunnen lezen wat er in zijn hart, bij het sieden van een hartstogt, omgaat al tracht hij 't nog zoo te verbergen. Dit was ook nu het geval. Ik ontstelde over hetgeen ik in 't hart van dien hoofd-officier moest lezen!

Terstond deelde ik den Hr. Verbrugh mede, er bij den overste de Neve over die correspondentie eene vreeselijke woede in het hart bruischte, al had ZHEdG. zulks ook niet direct doen blijken noch minder gezegd, waarop de Hr. Verbrugh mij dan ook aanraadde op mijn „qui vive" te zijn, vooral toen de overste nadere uitlegging eischte mijner gebezigde uitdrukking, in de aan den kapitein Verspijck gerigtte missive:" door omstandigheden kwam dat stuk, het van wege de Hr. *Sch.* ter teekening aangeboden proces-verbaal, mij eenigzins verdacht voor". In het ware belang van den Hr. Sch. verzocht ik bij herhaling, van eene nadere uitlegging verschoond te mogen blijven, daar de chef echter bij zijn eisch bleef persisteren, gaf ik die nadere uitlegging.

Nadat ik, daartoe gelast, de met den kapitein *V.* gevoerde correspondentie in handen had gesteld van den overste de Neve, achtte ik mij verpligt den Hr. Werleman als betrokkene met een en ander in wetenschap te stellen, en verzocht hem daarom ten mijnen't te willen komen. Nadat ik ZEdG. op de hoogte gebragt had, deelde hij mij mede niet geweten te hebben dat ik het proces-verbaal geweigerd had te teekenen onder opgave der fouten, maar dat *Sch.* het hem had doen voorkomen alsof ik alleen uit caprice of onwil het stuk met mijn naam niet had willen bekrachtigen. Ik gaf hem te kennen, dat deze bewering geen steek hield, want dat *Sch.* zich c. q. dan wel tot den chef zoude gewend hebben om mij tot een bekrachtiging te doen dwingen, en dat zij alleen kon strekken ten nadeele van *Sch.* maar niet tot zijne — Werleman's — ver-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ligting enz. Eindelijk verzocht ZEdG. mij ten dringendst den kapitein Verspijck uittenoodigen, de zaak niet verder te vervolgen.

In den laten na-avond van dienzelfden dag, kwam, tot mijne niet geringe bevreemding, de Hr. *Sch.* ten mijnen't. Hij deelde mede, dat de Hr. Werleman hem met het voorgevallene had in wetenschap gesteld. Nadat ik hem het nare van zijne wijze van handelen onder 't oog gebragt had, gaf ik hem inzage van de gevoerde correspondentie, waarop hij mij als 't ware smeekte bij den kapitein V. te willen bewerken, dat de zaak niet in handen gesteld werd van den kolonel Köhler, maar alleen van den overste de Neve, want dan had hij, zooals hij beweerde, de overtuiging dat de zaak met een sisser zoude afloopen, op grond der sijmpathie welke de overste voor hem gevoelde. Ik wees dit verzoek pertinent van de hand, waarop hij mij nog tot andere ideen trachtte over te halen, door te beweren dat hij nooit ten mijner nadeele tegen anderen zoude gesproken hebben, dat ik hem verkeerd beoordeelde enz. ik bleef echter bij mijne weigering persisteren.

Niettegenstaande ik de correspondentie in den beginne geheim gehouden had, werd ze toch weldra besproken, en op zekeren avond deelde de Hr. Verbrugh mij mede, dat *men* onder sommige personen het denkbeeld rondstrooide, alsof *ik* de zaak uit wraakzucht zoude geentameerd hebben. Doordien ook de Hr. Wichelhausen aldus moest gesproken hebben, was ik den volgenden morgen, in tegenwoordigheid van den Hr. Verbrugh, reeds vroegtijdig bij ZEdG. en maakte ik er hem attent op, dat het vellen van zulk oordeel, zonder beide partijen gehoord te hebben, zoo niet oneerlijk was, dan toch altijd eene laakbare partijdigheid verraadde; ik verzekerde hem, thans te willen toonen dat alleen pligt tegenover den kapitein Verspijck mij op die wijze had doen handelen, en dat ik wegens

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

allernaarste handelingen, van den Hr. *Sch.* dien pligt niet in 't minste had willen uit het oog verliezen, maar om thans een dementie aan 't rondgestrooide te geven, zoude ik trachten den chef te bewegen, in het belang van den Hr. Sch., alle verdere correspondentie te staken, tot tijd en wijle er van Padang eenig berigt zoude zijn gekomen.

Met dat doel begaf ik mij naar den Hr. *Sch.* deelde hem mede, bij mij de verdenking bestond, dat zijne vriendjes, niet op de hoogte van het feest zijnde, maar wat uitflapten, onverschillig wat, als 't maar in mijn nadeel was, maar dat zij misschien niet begrepen, dat daardoor hartstogten konden worden opgewekt, en ten laatste misschien wel het triviale Hollandsche spreekwoord omtrent het roeren, ten zijner nadeele zoude vervuld worden. Ten slotte bood ik hem aan, als bewijs ik aan geen wraak gedacht had en nog niet dacht, met mij de tusschenkomst van den Bat. kommandant in te roepen, ten einde in zijn — Sch. — belang den overste de Neve te trachten te bewegen alle verdere correspondentie te staken. Neen, zeide Sch., ik ben onschuldig, en al ware ik schuldig dan moet de zaak nu maar uitgemaakt worden.

De gevoerde Correspondentie werd den Hr. Sch. weldra ter toelichting in handen gesteld.

Het mijnerz: berigtte te weêrleggen, kon hij niet, want alles kon den strengsten toets der waarheid doorstaan; hij vergat of wilde vergeten, dat ik niet uit eigen beweging de waarheid ter kennis van hoogerhand had gebragt, want dat hij — Sch. — en hij alléén, daarvan de directe oorzaak was geworden, door zijn schrijven aan den kapitein Verspijck; maar hij begreep, of liever hij meende het te kunnen en ook te mogen wagen, om, nu hij zijne zaak niet konde bepleiten, te trachten haar zoo mogelijk op den achtergrond te dringen door tegen mij als beschuldiger op te treden; de angst bekroop

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hem dat ik ook nog eenmaal de waarheid zoude doen hooren, nopens de twee maal hij door zijn spreken en handelen een pijnlijken indruk had daargesteld, en vertrouwende op de sijmpathie van den overste de Neve, beschuldigde hij mij in zijne verdediging (?) dd. 4 Maart a. p., o. a. van uit wraakzucht zijn aanklager te zijn geworden.

Om die uit de lucht gegrepene beschuldiging z. g. te kunnen constateren en voor den chef ter exploitatie geschikt te maken, rakelde hij de futielste gesprekken en aangelegenheden van geruimen tijd geleden uit het particuliere leven op, en stelde ze in een valsch daglicht voor. Doordien ze niet het minste punt van aanraking met de zaak zelve hebben, acht ik 't overbodig ze ook hier te wederleggen, maar zal ik er mij toe bepalen de vraag op te werpen: wie heeft de zaak geentameerd, de kapitein Verspyck of ik? Ben ik zijn aanklager geweest?

M. H. Wanneer u de terzake afgelegde verklaring van genoemd kapitein naleest, dan zult u de overtuiging erlangen dat *niet* ik, maar de kapitein de procesverbaal kwestie entameerde, want deze erkent dit volmondig; dan zult u moeten erkennen, dat het voor den chef zoo vernederend oordeel van den Legerkommandant, in deze juist en volgens de waarheid is; dan zult u allen u, om een zacht woord te bezigen, verwonderen hoe het mogelijk was, dat die chefs ondanks de waarheid, ondanks mijne verklaring en ondanks de erkenning van den kapitein V. zelve — dat niet ik, maar dat hij de zaak geëntameerd had — hoe die chefs meenden te mogen blijven beschuldigend volhouden, dat ik toch uit wraakzucht in deze zoude gehandeld hebben, in stede dat zij volgens de waarheid betuigden, het mijn streven zoude geweest den Hr. Sch. te sparen.

En hiermede M. H. geloof ik deze onware zoo niet lasterlijke beschuldiging genoegzaam behandeld te hebben; wilde ik in de finesse doordringen, stof te over

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zoude daartoe aanwezig zijn, maar ik hoop door het bovenvermelde reeds genoegzaam *mijne* onschuld en de *schuld* der chefs te hebben aangetoond.

B. De *tweede* beschuldiging luidt: dat ik mij niet ontzien zoude hebben om door middel van een publiek blad te trachten op anonijme wijze den goeden naam van een mijner kameraden in verdenking te brengen — eene handeling ten hoogste laakbaar, daar zij gevaarlijk kan geacht worden voor den goeden geest, die onder een korps officieren dient te bestaan.

Wanneer een chef zulk eene pertinente en voor geene uitlegging vatbare beschuldiging in een geheim schrijven aan Hoogerhand ter nederstelt, en dat doet zonder er den betrokkene mede in kennis te stellen, maar daarmede het doel beoogt dien betrokkene de gelederen te doen uitzetten — dan stelt men de verwachting voorzeker niet te hoog, wanneer men aanneemt, dat die beschuldiging zoo niet in regten bewezen kan worden, dat de chef dan toch aanwijzingen kan leveren, tengevolge waarvan de schuld van den beklaagde ten duidelijkste wordt aangetoond.

Een ieder zal mij dat toegeven niet waar? en daarom mag ik in het onderhavige vragen: heeft de chef opgemelde beschuldiging met bewijzen, hetzij wettig, hetzij zedelijk gestaafd?

Mijne Heeren, met de hand op de mij in handen gestelde schrifturen, moet ik antwoorden: neen, niets van dat al. . . . .!

Maar, hoor ik u reeds fluisteren, de chef zal zijne beschuldiging toch wel gemotiveerd hebben? Ja, M. H. dat is geschied, ik zeg dat is helaas geschied! de chef

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

heeft die pertinente beschuldiging gemotiveerd, maar het is er naar.

Schenk mij uwe aandacht voor eenige oogenblikken, en gij zult u met mij verwonderen, zoo niet erger.

Op een zeker avond wandelde ik met den Heer *Vos* op den grooten weg te Padang Pandjang. Het was donker. Eensklaps hoorden wij roepen „orang matti, orang matti." Ik snelde naar de door het geschreeuw aangewezene plaats, zag geen doode of gewonde, maar hoorde dat een militair overreden was, en daar een oogenblik te voren het paard van den H. Schoggers — waarmede deze, als inlander gekleed, den geheelen namiddag en avond als een dolle langs den grooten weg gerend had — mij gezadeld, maar zonder ruiter gepasseerd was, zoo vermeende ik dat dien officier een ongeluk was overkomen. De docter van Hattem deelde mij mede, dat een soldaat door dat rennende paard overreden en ligt gekwetst was geworden; na eenig gesprek begaf ik mij huiswaarts. Alstoen ontmoette ik in de nabijheid der societeit den gekwetsten inlandschen soldaat door anderen geleid. Hij liep kermende, en toen ik hem vroeg wat hem deerde, zeide hij dat zijn pols gebroken was. De docter Numans bevond zich toen op den weg vóór de societeit, deze liet den man in de societeit komen, onderzocht den gekwetste, wiens gezicht en handen bebloed waren, gaf hem een glas wijn te drinken, en deelde daarop mede hij nog niet konde beslissen van welken aard de kwetsuur was. De man werd in het hospitaal opgenomen, terwijl de Kapitein Popta den Majoor Kriesfeld rapport maakte over het handelen van den Heer Schoggers.

Ik vraag u M. H. handelde ik verkeerd, deed ik iets meer dan dat ieder uwer zoude doen en bespeurt gij eenige animositeit, hoe gering dan ook?

De chef bespeurde die animositeit wel, maar toevallig is hij in zijn berigt dienaangaand onjuist en valsch,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wanneer hij zegt „Niet tevreden met het onderzoek door den officier van gezondheid van Hattem gehouden, gaat hij — d. R. — den gekwetsten hoornblazer achterna, brengt hem in de societeit en laat hem nog eens onderzoeken, door den zich op die plaats bevindenden geneesheer."

Vat u het onjuiste, en gevoelt u het valsche?

Voor dat op klaar lichten dag als inlander gekleed en als een dolle den geheelen middag en avond langs den grooten weg rennen, waardoor een officier bijkans van de voeten gereden, een inlandsch militair gekwetst was, werd de Heer Schoggers niet gestraft, niettegenstaande korten tijd te voren een paar officieren van hetzelfde garnizoen voor zeer geringe overtredingen wel gestraft waren. Hierover werd gemompeld, vooral omdat de Hr. Schoggers zelfs den gekwetste niet eens eene schadeloosstelling wenschte te geven.

Niet onaardig is de door den chef aangebragte verontschuldiging, waarom de Heer *Sch.* niet gestraft werd.

De chef stelt namentlijk een toevallig schichtig worden van een paard, gelijk met een door de kinderachtige dolheid des ruiters schichtig worden — in het eene geval is het een toevallig ongeluk, in het andere geval eene omstandigheid, waarvoor de dader wel degelijk aansprakelijk blijft, want ging die redenering van den chef op, dan kan men ook beweren dat de persoon bijv. die des avonds, lezende bij een kaars, in slaap valt als wanneer het bedgordijn, door een koeltje bewogen, in brand, vliegt en waardoor het huis weldra door de vlammen verteerd wordt — dat zulk een persoon even strafbaar zoude zijn als hij, die met moedwil den brandenden ober onder een atappen dak houdt!!

De Heer *Sch.* werd niet gestraft, en weldra mompelden de officieren onder elkander, dat hij tot hen behoorde, die onder den overste de Neve alles mogten doen, en tot staving daarvan, wees men op de wijze

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

waarop zelfs de geniedienst door hem mogt worden waargenomen.

Eenige dagen later verscheen in de Sumatra Courant No. 14 het navolgende artikel:

Eene ernstige opmerking.

Eenige dagen geleden had een der officieren van het garnizoen te Padang Pandjang *in den vooravond* den vreemden inval, te paard als inlander gekleed langs den grooten weg te rijden, en nu en dan als een dolleman te rennen, zoodat een der wandelaars bijkans van de voeten geraakte.

Gedachtig aan het „aan de vrucht kent men den boom" kunnen wij het begrijpen, dat die officier er een behagen in schept, zich bij herhaling als inlander in het publiek te vertoonen, en wij zouden ook thans hebben gezwegen, ware 't niet dat die officier dien avond het dollemans pretje zoolang rekte, en zijn paard zoolang taquineerde, dat dit dier, de groote taptoe met lantaarnlicht ziende aankomen, den ruiter tegen den grond wierp, en daarna in zijn vaart een inlandsch hoornblazer zoodanig verminkte, dat hij in het hospitaal verpleegd moet worden.

Naar wij hebben vernomen heeft een der kapiteins, verontwaardigd over de handelwijze en gedrag van dien officier, van het voorgevallene kennis gegeven aan de bevoegde authoriteit, maar zooals voorspeld werd, zonder gevolg; want, wordt er waarheid gesproken, dan zoude die officier, zooals hij zelf zegt, slechts op eene zeer amicale wijze onderhouden zijn geworden.

Het bovenstaande is van algemeene bekendheid, en is het volgens de waarheid, dan noemen wij de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

handeling van dien dollemans ruiter niet fraai, maar de beeindiging anti-militair en niet overeenkomstig de strenge eischen van de krijgstucht, want het doet er weinig toe of die arme soldaat gekwetst werd voor of na het oogenblik dat de ruiter van het paard geworpen werd; — door wiens schuld toch was het paard aan het hollen geraakt? Maar vraagt men of zulk eene beeindiging ten opzigte van *dezen* officier verwondering verwekt heeft, dan zal bijkans een ieder die verder kan en wil kijken dan zijn neus lang is, zeggen neen, want die officier schijnt bij diezelfde authoriteit al een onbegrijpelijk (?) wit voetje te hebben!!!

En ten slotte:

De geniedienst te Padang Pandjang ..... wij willen daarover voor heden niet schrijven; want ook wij dragen den soldatenrok, maar gaan wij na, dat degeen, belast met die dienst, met eene dergelijke voordeelige dienst belast blijft, dan hechten wij een vol geloof aan de bewering, dat de bewuste officier slechts op eene amicale wijze onderhouden werd, terwijl een arm soldaat, als een gevolg zijner onvergeeflijke brooddronken streken, in het hospitaal verpleegd wordt.

Voor dit maal genoeg, maar wij achten ons verpligt bewijzen te verzamelen, ten einde de waarheid bekend te maken omtrent de wijze waarop zoowel 's lands belangen als die der officieren, soldaten en bewoners van gouvernements gebouwen behartigd worden.

A.

Dit artikel M. H. verwekte veel sensatie, want al werd dan ook onder de officieren maar al te dikwerf gesproken op dezelfde wijze als de courant nu liet lezen, over het algemeen ziet men niet gaarne gedrukt wat gesproken is.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ik zal mij onthouden van eene uitwijding over dat couranten artikel maar wèl wil ik aanstippen, ik tot hen behoor die de verschijning van dat artikel betreurd hebben en nog betreur.

Op zijdelingsche instigatie van den chef, trachtte een der luitenants, de officieren te Padang Pandjang te bewegen, den Heer Schoggers eene ovatie te brengen; maar al reed die luitenant ook den geheelen morgen langs de woningen ten einde hen tot dat plegtig maar niet voorzigtig voornemen overtehalen, de ovatie viel natuurlijk in 't water.

Den volgenden dag werd er eene buitengewone vereeniging der officieren gelast, en vernamen wij, dat de Bataillons Kommandant — Majoor Kriesfeld — het voornemen koesterde dat couranten artikel te bespreken.

Zooals men weet, was op dat oogenblik reeds de officiele correspondentie met den kapitein Verspijck nopens die procesverbaal kwestie aanhangig, en het was daarom, ik, na overleg en met goedvinden van den Heer Verbrugh, besloot den chef met die correspondentie in kennis te stellen, alvorens die vergadering gehouden werd, want op dat oogenblik geloofde ik nog niet, de chef zoude trachten den schrijver van het bewuste artikel te ontdekken, maar wèl, in verband met dat willen brengen van die ovatie, zoo mogelijk te informeren naar het algemeen gevoelen over den Heer *Sch.* en daarom verwachtte ik, dat de chef op die vergadering de vraag zoude stellen, of er iemand was die reden had te onderstellen, dat de 2e Luitenant *Sch.* zich zoude hebben kunnen schuldig maken aan eenige met de eerlijkheid in strijd zijnde handeling.

Ware die vraag door den chef gedaan, ik zoude ze niet met een *neen* hebben kunnen beantwoorden, en zoo iets vernederends voor den Heer *Sch.* wenschte ik te voorkomen, hetgeen de volkomen goedkeuring van den Heer Verbrugh wegdroeg.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Nadat ik den chef met die correspondentie had in wetenschap gesteld, moest ik tot mijne niet geringe verwondering vernemen, ZHEdGestr., zoo niet op instigatie, dan toch in overleg met den overste de Neve, besloten had, door die vergadering te ontdekken of één der officieren van het Bataillon de schrijver van dat couranten artikel zoude zijn, en dat die ontdekking zoude geschieden door het stellen van pertinente vragen, welke onder presentatie van eede zouden dienen beantwoord te worden.

Terstond trachtte ik den chef te bewegen dat m. i. heillooze voornemen te laten varen, en alhoewel de chef door mijne redeneringen eenigzins wijfelde, ZHEd. Gestr. wenschte zijn voornemen ten uitvoer te leggen, vooral omdat de overste de Neve zijn wensch dienaangaand had te kennen gegeven.

Het hielp niet, dat ik den chef, na verkregen toestemming beleefd opmerkte, dat het houden van eene dergelijke officiele vergadering, met *zulk* doel, indruischte tegen elk juist denkbeeld omtrent de positie welke men den officier toekent en welke hij in de Maatschappij werkelijk inneemt, en dat naar mijne overtuiging het houden van eene dergelijke vergadering alléén konde strekken tot verbreking eener goede geest, en de chef door eene dusdanig onwettige en m. i. zelfs zeer immorele handeling de mogelijkheid deed geboren worden — in 't geval dat de schrijver werkelijk een officier van het Bataillon zoude zijn — dat de schuldige *neen* antwoordde daar waar hij *ja* had moeten zeggen.

Mijne redeneringen hielpen niet, en met den Majoor in de cursus zaal gekomen, werd den officieren gelast, onder presentatie van eede, de vragen te beantwoorden: òf hij de schrijver, dan wel òf hij wist wie de schrijver was, met bijvoeging, dat degeen die een antwoord weigerde, ook het vermoeden van schuld zoude op zich laden!!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Door alle officieren, waaronder ook ik, werden die vragen met *neen* beantwoord.

De Majoor Kriesfeld gaf hierop zijne vreugde te kennen, dat geen officier van zijn Bataillon dat artikel zoude geschreven hebben. Ik verzocht hierop het woord, en dit mij toegestaan zijnde, deelde ik ongeveer het navolgende mede.

Ruim drie jaar geleden had ik de onvoorzigtigheid, ongevraagd de partij van mijn toenmaligen chef, den overste Schröder, in een courantenartikel op te nemen tegen een, naar mijn oordeel, flaauwhartigen schrijver. Met hetzelfde succes had ik dat artikel ongeteekend kunnen geplaatst krijgen, maar ik vond het ridderlijker met open vizier in het strijdperk iemand uit te dagen. Die ridderlijkheid is mij duur, vreeselijk duur te staan gekomen; eerst werd ik door den chef ernstig onderhouden, toen vond men een ontslag uit mijne speciale betrekking noodzakelijk, daarna werd ik met *veertien dagen strengarrest* gestraft, en eindelijk moest ik een geheel jaar non-actief blijven om mijn regt te zoeken, en dat alles omdat ik niet onridderlijk had willen handelen!

Naar mijne meening, wordt door zulk eene bejegening de ridderlijkheid niet in de hand gewerkt, maar hoe het zij, ik als getroffene nam mij toen heilig voor, mij nooit aan personeel couranten geschrijf te storen, zoolang het mij zelf niet betrof, vooral niet, omdat door een courantenartikel de eer van een officier in mijn oog nooit onverdiend of ongeschaft kan aangerand worden; wordt een officier bijv. op zulk eene wijze aangevallen, dat het zijn eer te na komt, verschillende middelen staan hem dan immers ten dienste om regt te erlangen, en ik voor mij zoude daarvan in zulk geval gebruik maken, terwijl, zoo het artikel nonsensiaal ware, ik er de schouders voor zoude ophalen. Volgens dezelfde wijze kan en moet m. i. gehandeld

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

worden, wanneer het geheele korps in zijne eer wordt aangerand. Ik, voor mij, kan mij geen geval voorstellen, dat er van een officier in dergelijke gevallen ooit zoude kunnen geeischt worden, hij geen gebruik zal maken van regten welke èn het gouvernement èn de wet hem geschonken hebben; die regten zullen hem toch niet zijn gegeven om ze *niet* te gebruiken, maar wel degelijk om er zich in de noodige gevallen op te kunnen beroepen, en het was dan ook op grond van een en ander, dat ik mij, na vorenvermeld leed, voorgenomen had, nooit eenige directe notitie te nemen van eenig geschrijf tegen een persoon, wanneer het mij zelven niet betrof, en dus ook nooit te voldoen aan tot mij gerigtte officiele verzoeken, welke moesten strekken om een schrijver langs eene m. i. niet goede wijze op te sporen.

Dit maal, zoo deelde ik verder mede, heb ik ondanks mijn voornemen geantwoord, maar ik moet bekennen het mij innig leed doet, zóó zwak te zijn geweest door mijn heilig voornemen zoo ontrouw te zijn geworden, maar beleefd en dringend verzocht ik den chef mij in den vervolge van elk dergelijk verzoek wel te willen verschoonen, want daar eene beantwoording, zooals hij nu wist, in strijd is met mijne principes omtrent eerlijkheid en ridderlijkheid, zoude ik dergelijke verzoeken steeds met een stilzwijgen beantwoorden; acht de chef het niet beneden zijne waardigheid, van een officier eene deloijale of compromiterende handeling, of hoe men dat noemen wil, te eischen — ik als officier wenschte c. q. in den vervolge van eene uitvoering dier wensch verschoond te blijven.

Niettegenstaande dit mijn spreken de sijmpathie der weldenkende officieren had mogen verwerven, de overste de Neve gaf te kennen, dat het verkondigen van dergelijke principes een schermen was met groote woorden, een slaan op de groote trom.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Korten tijd daarna werd mij door den chef schriftelijk gelast, mij nog eens te verklaren over het al of niet zijn van den schrijver of inzender van het artikel *eene ernstige opmerking*. Daar die vraag *mij* nu alléén, en dus in tegenstelling van alle andere officieren gedaan werd, zoo was zij voor mij beleedigend; evenwel ik gaf nu dat vroeger reeds geuitte *neen* zwart op wit. Hierbij bleef het nog niet; de chef gelastte mij, mij ook omtrent nog andere courantartikelen te verklaren, niettegenstaande ik gemotiveerd en dringend verzocht had van dergelijke verzoeken verschoond te blijven. Bedenkt men nu, dat de chef mij te goed kende, om niet met zekerheid te weten, dat ik bij mijn geuit gevoelen zoude blijven persisteren, dan laat ik dergelijk handelen aan de beoordeeling van u M. H. over.

Had de Majoor Kriesfeld opgemelde pertinente vragen aan de officieren van zijn onderhebbend Bataillon gedaan, de overste de Neve deed dezelfde, maar nog sterker gekleurde vragen aan de overige tot het garnizoen behoorende officieren.

De chef noemt, in zijne ter zake dienende schriftuuren, mijn openbaren van opgemelde principes, een verschuilen achter niets beteekenende uitvlugten en valsche argumenten. Mijne gevoelens harmonieren dus niet met die van den chef, hetgeen mij voor ZHEd. Gestr. zeer veel leed doet, want zulk een *niet* harmonieren, en het ter zake handelen van den chef, wordt door het Legerbestuur in eene circulaire — ten gevolge van *dat* handelen uitgevaardigd — op dusdanige wijze gekwalificeerd, dat het mij voor den chef werkelijk leed doet ZHEd. Gestr. zich verklaard heeft met mijne gevoelens niet te kunnen harmonieren.

Die circulaire luidt toch:

Het is mij gebleken, dat in gevallen van minder

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

passende handelingen of overtredingen, waarvan de daders onbekend zijn, door enkele chefs deswege verklaringen op eerewoord of onder presentatie van eede worden gevorderd van hunne ondergeschikte officieren, wanneer zij vermoeden dat een of meer van deze tot de schuldigen behooren. Zulk eene handelwijze is niet slechts in strijd met de wet, maar kan leiden tot leugen, dooding der kameraadschap, ongepaste zelfs insubordinate antwoorden, tot bepaalde weigering om zich ten aanzien der gestelde vraag of vragen te verklaren. Nieuwe schuld, nieuwe overtredingen zijn dus in casu het gevolg van de door den chef uitgeoefende pressie.

Het zal wel niet noodig zijn om UHEd. Gestr. met mij het *onkameraadschappelijke, anti-militaire, weinig tact bewijzende* en *verderfelijke* van zoodanige wijze van onderzoek te doen beamen, zoomede de noodzakelijkheid van daartegen met alle kracht te waken.

Bedenkt men nu, dat deze ontegenzeggelijk ridderlijke circulaire van het Legerbestuur uitgevaardigd werd als gevolg van de bewuste vergadering, waarvan hierboven sprake is; toets men den inhoud dier circulaire aan het door mij op die vergadering gesprokene, en gaat men na, dat de chef mijnerz. gesprokene kwalificeert als niets beteekenende uitvlugten en valsche argumenten, dan laat ik het aan u M. H. over, te beslissen tusschen *mijne* principes dienaangaand en *die* van den chef, en dan vraag ik aan U of ik niet het regt had te verzoeken verschoond te blijven eener verdere dusdanige voor een officier vernederende bejegening.

Zooals ik hierboven reeds zeide, had ik op de vergadering, de door den chef gestelde bewuste vragen met een pertinent *neen* beantwoord, en dat pertinente zelfs later, toen het geeischt werd, zwart op wit gegeven,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en ondanks dat, vermeent de chef het Legerbestuur te mogen rapporteren, dat ik *niet onmiddelijk* en *niet rondweg* neen zoude geantwoord hebben enz.

Zal het mij in mijne zaak niet steeds mogelijk wezen met bewijzen te staven, dat de chef al het voorgevallene in een valsch en voor mij nadeelig licht stelde — hier M. H. is het mij bijv. wel mogelijk, want hier werd de waarheid geheel verdrongen, hier werd den Legerkommandant tegen beter weten in, iets gerapporteerd, *dat lijnregt in strijd met de waarheid was.*

Laten wij van dit punt afstappen, want U allen zult het met mij ten zeerste betreuren, dat in deze dagen nog op een dergelijken waarheidlievenden chef kan gewezen worden.

Niettegenstaande zelfs het Legerbestuur, dat beschuldigen van de chefs — als zoude ik direct of indirect de schrijver van het bewuste artikel zijn — afkeurt, toch blijven zij bij hunne beschuldiging persisteren.

Ik zoude te veel van uw aller geduld vergen, zoo ik alle de door hen daartoe aangebragte argumenten wilde analijseren, maar ik zal volstaan met te vragen, wat men moet denken van het argument, dat mijn stijl in de ter zake dienende stukken volkomen is die van een pamfletschrijver of van een redacteur van een scheldblad!!!

Van dàt karakter zijn alle de door den chef aangebragte argumenten, om de door hen tegen mij ingebragte beschuldigingen te steunen; nu onwaarheid, dan weder een scheeve voorstelling der waarheid of verdachtmaking, zijn de eenige gronden waarop de beschuldigingen gebaseerd zijn.

Ik geloof M. H. met het bovenstaande te kunnen volstaan, en neem daarom de vrijheid U de vraag voor te houden, of de chef geregtigd was in eene geheime correspondentie en zonder het aanhalen van eenig bewijs, mij op *dusdanige* wijze te mogen beschuldigen van een feit, dat ik ontkend had gedaan te hebben.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De overste de Neve zegt in een zijner stukken, dat hij er in de verste verte niet toe wilde overgaan, den redacteur van de Sumatra-Courant eene opheldernde inlichting te verzoeken, waardoor welligt mijn onschuld zoude zijn bewezen geworden — het gerucht zegt evenwel dat ZHEd. Gestr. zulks, ondanks deze zoo hoogklinkende bewering wel degelijk, maar zijdelings gedaan heeft of heeft laten doen, en dat het zelfs op zulk eene wijze gedaan werd, dat de redacteur der Sumatra-Courant de bedreiging zoude geuit hebben, hij de correspondentie zoude publiceren, indien er voortgegaan werd met op zulk eene wijze te handelen. Hoe eeraantastend dat gerucht voor den overste de Neve ook moge zijn, en hoe gaarne ik ook voor de eer van dien chef hoop, dat dit gerucht lasterlijk moge zijn, ik kan niet nalaten er uwe aandacht op te vestigen omdat het mij bekend is, dat de overste de Neve als Militaire kommandant op Borneo's Westkust zich, ondanks zijne bewering, toch niet te hoog rekende dienzelfden redacteur, maar toen correspondent van een ander blad, de gelegenheid te openen courantartikelen te kunnen schrijven, maar hem daartoe de gelegenheid weder ontnam, toen er te veel waarheid en daardoor ook al bitter weinig lof uit de pen vloeide!!!

Hoe geheim de chef ook de tegen mij ingebragte beschuldigingen hield, *zelfs voor mij als betrokkene*, toch lekte er nu en dan wel eens het een en ander uit. Op zekeren dag waren mij verschillende, mij betreffende geruchten ter oore gekomen, ten gevolge waarvan ik de vrijheid nam de navolgende officiele missive, door tusschenkomst van kompagnies en Bat. Kommandant, den overste de Neve aanbieden:

Van Fort de Kock werd mij onlangs medegedeeld onder enkele personen het gerucht liep:

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

a. dat UHEdG., zoowel op particulier als officieel terrein, mij, zoo niet regtstreeks dan toch zijdelings, als den schrijver zoudt hebben aangewezen van eenige artikelen voorkomende in de Sumatra Courant.

b. Dat die regtstreeksche of zijdelingsche aanwijzing zoudet geschied zijn tengevolge van een z. g. verraden van den Heer Chatelin.

Daarna ontving ik eene mededeeling van Padang, dat ook daar dezelfde geruchten rondgingen, verrijkt met een fluisteren, als zoude ik den Hr. Chatelin *f* 300.— betaald hebben voor de mij verleende hulp.

Wat dit laatste betreft, kan ik niets anders ter nederstellen als dat een dergelijk gerucht, alleen kan geboren zijn in het hart van een vuigen lasteraar, die het niet beneden zich rekende de eer en goede naam zoowel van den Heer Chatelin als van mij, door een lafhartig en bedekt fluisteren aanteranden.

Wat het onder *b* vermeldde aangaat, als zoude de Heer Chatelin mij z. g. verraden hebben, hierover heb ik mij, na dat vernemen, in correspondentie gesteld met genoemden Heer, die mij heden in een schrijven, dat met regt tintelt van verontwaardiging, o. a. zegt: „dat hij die zoo iets verklaard, gezegd of geschreven heeft niet is fatsoenlijk man, noch aanspraak heeft op den eeretitel van man van eer, doch schuldig is aan logen en laster, woorden die te infamer zijn naarmate zij min of meer het karakter dragen van lafhartige en bedekte wraakzucht,"

Alhoewel ik geen geloof hecht aan het door 't gerucht medegedeelde onder *a*, *want zulk geloof zelfs, zoude reeds te kort doen aan uw naam* — waarheid is 't, dat het gerucht zelve rondgaat, en waarheid is 't, dat zulk gerucht mijn naam raakt, *niet* omdat ik die artikelen zoude geschreven hebben, maar wèl omdat de laster al spoedig een draad zal gevonden hebben om die artikelen en mijn handelen op officieel terrein, aan elkander te koppelen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het is daarom, dat ik het verspreide gerucht, als zoude UHEd.Gestr. mij als den schrijver hebben aangewezen, wenschte tegen te spreken, en het is daarom dat ik mij tot U wend met het eerbiedig verzoek, wel de goedheid te willen hebben mij, door eene ontkenning, hiertoe in de gelegenheid te willen stellen.

Nadat de overste de Neve deze missive had ontvangen, werd ik ter zijner bureele ontboden, en had er alstoen tusschen hem en mij een breedvoerig gesprek plaats, waarvan ik datgene mede zal deelen, wat op deze missive betrekking heeft.

Overste: Mijnheer, U hebt eene bijzondere wijze van schrijven, uwe woorden snijden soms als dolksteken, en toch kan men u daarvoor niet vervolgen, *dat* noem ik eene deloijale wijze van schrijven;

de R. En ik, overste, noem mijne wijze van schrijven voorzigtig, want u hebt mij geleerd dat men niet de zuivere waarheid, al kleedt men ze dan ook in fatsoenlijke woorden, aan een hoogere in rang mag doen hooren — is het dus verpligtend dit wèl te doen, dan doe ik het op mijne voorzigtige wijze, maar geloof mij, moreel stel ik mij voor elke verkeerde uitlegging verantwoordelijk.

Overste. Gij spreekt in uw brief van een vuigen lasteraar, hebt gij daarmede mij bedoelt?

de R. God, overste, u doet mij ontstellen; ik vermeen zuiver Hollandsch geschreven te hebben, en zelfs, dat het door mij geschrevene voor geen tweeërlei uitlegging vatbaar is; ik heb als mijn oordeel bekend gesteld, dat *hij* een vuige lasteraar is, in wiens hart dat gerucht nopens die 300 gulden geboren is.... hoe kunt u nu vragen of ik u met dat *hij* bedoeld heb?

Overste (bleek en zenuwachtig). Zoo mijnheer, en wàt bedoeldet gij met dat lasteren en aan elkander koppelen, en dat te kort doen van mijn naam?

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de R. Niets anders als wat ik geschreven heb, namentlijk dat zelfs het geloof, de twijfel, als zoude u — zooals het gerucht zegt — in staat zijn geweest, mij als den schrijver bekend te stellen van het artikel „eene ernstige opmerking", dat zulk geloof, zoo'n twijfel zelfs, reeds uw naam, uwe eer aanrandt . . . . .

Overste. (woedend, hetgeen ik nog nooit had gezien). Mijnheer, ik zal mijn chef schrijven wat ik noodig acht, en zulk schrijven kan nooit mijn naam, mijne eer raken!

de R. Ook ik ben daarvan overtuigd, overste, omdat ik vermeen, dat ieder chef, en u in de eerste plaats, het beneden zich zal rekenen, als een infaam wezen in eene geheime correspondentie te liegen met het doel een ondergeschikte te treffen!

Overste (met de lippen tusschen de tanden). Mijnheer, gij krijgt van mij geen antwoord op uw schrijven!

Geen antwoord! thans laat het zich begrijpen; want de overste had wel degelijk aan Hoogerhand in eene geheime correspondentie gemeld, dat ik de man was van dat couranten artikel! thans laat het zich begrijpen waarom die woorden van lasteraar, van eer en naam aanranding, den overste deden vuur vatten en hem aan mij deden vragen of ik daarmede hem bedoeld had! thans ziet men de oorzaak van het woedend worden van een chef, die anders zijne bedaardheid volkomen meester is — mijne woorden zullen voor hem dolksteken zijn geweest, vooral omdat ik gedurende het gesprek de vaste overtuiging erlangde, ZHEd.Gestr. wel degelijk mij als den schrijver had bekend gesteld, waartoe ik hem elk regt ontzegde.

Te huis gekomen, deelde ik zulks mijne getrouwen mede!

M. H. ik zal mij van het maken eener conclusie onthouden . . . . . !!!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

C. De *derde* beschuldiging luidt: dat door het gebeurde ten huize van den Heer Schoggers, mijn goede naam een gevoelige knak heeft gekregen, vooral, nadat ik de mij aangedane beleediging ongewroken zoude hebben gelaten, en eerst pogingen daartoe aanwende, toen mij als 't ware geen uitweg overbleef — welke pogingen dan nog moeten beschouwd worden als niet gemeend, en alleen gedaan met het doel om effect te maken.

Het is waar M. H. de wereld is boos, en maar al te zeer geneigd eerder geloof te hechten aan rondgestrooid slecht gerucht, dan aan medegedeelde gunstige tijdingen, en als zoodanig zal mijn goede naam in de eerste dagen wel zijn aangerand geworden; dàt was echter niet mijne schuld, maar wèl van den lasteraar en van den chef, die door zijn handelen den lasteraar als 't ware steunde. — Terstond echter M. H. heb ik gehandeld, opdat mijn naam niet onverdiend zoude worden aangerand, en al vond ik ook, van de zijde der chefs, in dat heilig streven de hevigste tegenwerking — tot op dit oogenblik heeft niets mij op dien goeden weg kunnen doen stilstaan, met het verblijdende resultaat, dat er niet één eerlijk individu gevonden wordt, die de minste waarde hecht aan de lasterlijke en infame beschuldiging van dat Heer *Sch.*

Laat men nu die aanranding, waarvoor men niet kan waken, en waaraan morgen een ander, misschien wel een uwer is blootgesteld, laat men nu die aanranding buiten beschouwing, dan verklaar ik al het overige, door den chef in de beschuldiging ter nedergestelde, niet alleen voor onwaar, want die kwalificatie is veel te zacht, maar ik verklaar alles voor lasterlijk! Lasterlijk kwalificeer ik die beschuldiging, omdat zij werd ingebragt

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

met het doel mij te benadeelen; lasterlijk is zij, omdat, zoo zij volgens de waarheid ware, zij mij aan de verachting van het publiek zoude blootstellen; lasterlijk is zij, omdat de chef in geene deele verpligt was haar te uiten; lasterlijk is zij, omdat zoo de chef al niet tegen beter weten in, eene dergelijke beschuldiging ter nederschreef — tot welke onderstelling ik overhel, omdat de Heer Verbrugh eene dergelijke aantijging had weêrsproken — de chef zich in ieder geval bij den Heer Verbrugh, mijn secondant, had dienen te vergewissen, alvorens zulk eene ingrijpend lasterlijke beschuldiging te uiten.

De chef liet dat onderzoek achterwege . . . !

ZHEd. Gestr. achtte het niet noodig, deze zoo eeraantastende beschuldiging door één getuige te doen constateren, niettegenstaande hij wist dat de Heer Verbrugh, als mijn secondant en als een braaf officier, de eenigste was die zich omtrent die beschuldiging zoude kunnen verklaren — maar bedenkt men, dat diezelfde chef vellen en vellen deed vol schrijven over zaken, welke geheel buiten beschouwing hadden kunnen blijven; dat een groot getal personen gehoord werden, die niets wisten en dus niets konden verklaren; dat de Heer Verbrugh, zoo hij gehoord ware, die beschuldiging ook als lasterlijk zoude gekwalificeerd hebben . . . . . dan M. H. wordt men pijnlijk aangedaan, maar afgrijzend zal men opspringen, als men bovendien bedenkt dat die lasterlijke beschuldiging door den chef werd ingebragt in een *geheim* schrijven, en zonder er mij in het minst mede in kennis te stellen.

Het zij mij nu vergund, u allen te herrinneren of medetedeelen, wàt er in dien bewusten nacht en later gebeurd is. Laten wij daartoe eerst den Hr. *Sch.* spreken.

ZEd. Gestr. moest zich op de reeds besprokene proces-verbaal kwestie verdedigen, eene kwestie welke

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

door *zijn* handelen, en door zijn handelen alléén geboren, en later weder opgerakeld was. Zich vrijpleiten kon hij niet; het tegen hem ingebragtte was onomstootelijk waar, maar nu greep hij — overtuigd zijnde te kunnen rekenen op de ondersteuning van den chef — het heillooze middel aan, te trachten zoo mogelijk zich zelve te verligten door mij te beschuldigen.

Onderstellende, dat de chef van dien kracht was, hij met vreugde zoude accepteren alles wat mijn persoon zoude kunnen benadeelen, wende hij pogingen aan, zoo mogelijk een afleider daartestellen, ten einde het hem dreigend gevaar zoo doenlijk van zich af te kunnen wenden om op mij overtebrengen.

De uitkomst heeft geleerd, dat hij niet te vergeefs op de hulp van den chef vertrouwde, en dat men met haar soms beschikken kan over de kracht en magt eens duivels!

De Heer *Sch.* eindigde dus zijne kwasi-verdediging met de beschuldiging, als zoude *ik* die kwestie op het tapijt hebben gebragt, tengevolge van mijn wraakzuchtig karakter tegenover hem, en om dàt te bewijzen stelde hij ter neder:

„Mijnheer de Rochemont kwam mij 's nachts om 4 uur, terwijl er niets bij mij te doen was, wakker roepen, en toen ik verschrikt opsprong en uit mijne slaapkamer ging, proponeerde hij mij, met hem mede te gaan naar zijne woning, waar ook niets te doen was. Ik vraagde hem wat dat te beduiden had, waarop hij mij met zachte woorden trachtte mede te nemen naar zijn huis en mij voorstelde daar pleisier te gaan maken. Op dat oogenblik kwam de Heer de R. mij zoo onuitsprekelijk afschuwelijk voor, dat ik hem zeer ruw toesprak en mij verwijderde.

„Den volgenden morgen — Zondag — kwam de Heer de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

R. bij mij aangeloopen, om mij over het gebeurde in den afgeloopen nacht te spreken. Ik verwonderde mij over zooveel vermetelheid en gaf hem te kennen welken afschuwelijken indruk hij bij zijne nachtelijke visite op mij gemaakt had, en voegde hem zelfs toe: een ander zou u het erf afgetrapt hebben. (1)

Hij bleef onbegrijpelijk kalm, maar bragt mij nu onder 't oog, dat ik verpligtingen aan hem had, en dat zoo hij wilde hij mij ongelukkig zoude kunnen maken. Verder liet hij mij beloven over deze zaak niet te zullen schrijven enz. enz."

In een latere missive spreekt de Heer *Sch.* van eene propositie in den man onteerendste beteekenis — en nog later spreekt ZED. Gestr. alsof er *poging* tot iets zoude hebben plaats gehad!

Men ziet 't, de Heer *Sch.* heeft bij het *uiten* der beschuldiging wel de eischen eener behoorlijk opklimmende reeks in acht genomen!!!

Hoezeer het mij ook hindert, die walgelijke geschiedenis onder het oog te brengen van het publiek, toch acht ik mij daartoe verpligt — ik zal het met de zachtste bewoordingen trachten te doen.

Des zaturdags in den na-nacht van 23 op 24 Januarij a. p., onder den invloed van een weinig te veel gebruikte alcohol de societeit verlatende en huiswaarts gekeerd zijnde, vond ik de vrouwelijke persoon met wie ik afspraak gemaakt had, niet aanwezig, hetgeen mij deed besluiten haar te gaan opzoeken. Over zulk een scharrelen nu en dan wel eens met den Heer *Sch.* gesproken hebbende, zoo kwam ik — het huis van dien

(1) De Heer Werleman, boezemvriend van den Heer *Sch.*, die met hem zamen woonde en door dezen reeds met die lasterlijke vertelling was misleid geworden, verklaarde later schriftelijk, dat hij dien morgen op dien toon had hooren spreken. Ik zal hierna op die verklaring terugkomen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Heer passerende, op den inval te trachten, hem met mij op dien togt mede te lokken. (1)

Daar de Heer Werleman, die met den Hr. Schoggers zamenwoonde en wier slaapkamers zoo goed als aan elkander grensden, met mij de societeit verlaten had, dus nog niet konde zijn ingeslapen, en ik hem liever niet op zulk een togt wenschte mede te nemen, trachtte ik den Heer *Sch.*, die met zijne huishouster logeerde, te wekken door een kloppen op, en niet te hard roepen aan de waarlooze deur zijner kamer, welke in de voor gaanderij uitkomt.

De Heer *Sch.*, daarna voor de alstoen geopende deur zijner kamer staande, vroeg ik hem, met zulk een stem dat zijne menagere het niet konde hooren, of hij met mij mede wilde gaan naar de Militaire kampong om die (naam der vrouw) te gaan opscharrelen.

Toen hij dit hoorde, duwde hij de deur zijner kamer digt, mij toevoegende: och, ben je bedonderd wat hebt ge daaraan." Ondanks die halve weigering, welke ik beschouwde als een streek tegenover zijne menagère, voor 't geval zij iets mogt merken, ging hij, terwijl ik nog over dat verzoek sprak, eenige passen met mij als wanneer ik struikelde over eenig heestergewas. Mij oprigtende sloeg de Heer *Sch.* zijn arm om mijn hals, waarop ik hem, mij losrukkende, een duw gaf. Op mijn vraag: wat begint ge? verwijderde hij zich, mij iets antwoordende dat ik niet verstond. — Geen nachtelijke opschudding willende daarstellen begaf ik mij ontstemd huiswaarts.

Die halve en halve omhelzing van den Heer *Sch.* zoude ik van een ander, mogelijk slechts als eene speelsheid hebben opgenomen, maar door eene vroeger plaats

(1) Men bedenke, dat mijn omgang met den Heer *Sch.* op dat oogenblik nog zeer kameraadschappelijk, en mij niets bekend was van een pijnlijken indruk welke hij reeds vroeger bij anderen zou hebben dargesteld.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gehad hebbende gebeurtenis kwam ik thans tot eene andere gevolgtrekking.

Eenige maanden te voren had er ten huize van den Heer *Sch.* een advocaten-partij plaats gehad. Al zeer spoedig ging het daar vreeslijk wild toe; eenige heeren, en daaronder voornamentlijk ik, schepten er een genoegen in, den Heer *Sch.* eene enorme hoeveelheid drank binnen te doen zwelgen, opdat zijne bewering, nimmer dronken te kunnen worden, zou weërsproken worden; dit had dan ook het gevolg, dat toen de meeste Heeren zich verwijderd hadden, de Heer *Sch.* werkelijk in een hoogst opgewonden toestand verkeerde. Op een zeker oogenblik naast zijne stoel staande, voegde hij mij een aller onzedelijkst gezegde toe, dat door een aller ellendigste handengreep gepaard ging. Mij willende omkeeren had dezelfde handenbeweging nog eenmaal plaats; werkelijk was ik op dat oogenblik onthust en met mijne houding verlegen — ik verwijderde mij terstond met den Heer *Verbrugh*, wien ik op datzelfde oogenblik het een of ander mededeelde.

Den volgenden morgen vroegtijdig, verzocht ik den Heer *Sch.* per briefje, ten mijnent te komen, en hieraan gevolg gegeven zijnde, bragt ik hem het nare en door de c. q. te maken gevolgtrekkingen ook het gevaarlijke van zulk een spreken, van zulk eene handeling onder 't oog.

Op zijne betuiging zich van een en ander niets te herrinneren, en in het geloof dat, hoewel steeds apocrijf, zoo iets den reinsten mogelijk wel zoude kunnen overkomen, voldeed ik aan zijn verzoek, ik vergaf het hem en reikte hem de hand. (1)

---

(1) Men bedenke, dat mij niets bekend was, als zoude dat Heer *Sch.* reeds vroeger pijnlijke indrukken bij zijne omgeving hebben daargesteld door een walgelijke omgang met een zijner kameraden!

Vreemd is het toch, dat ZEd. Gestr. van al dat gesprokene geen woord heeft durven reppen in zijne schrifturen..... !!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Hiermede liep die zaak af en hoorde ik er niets meer van, maar men begrijpt, dat ik ze mij terstond maar al te zeer herinnerde, toen in die bewuste nacht weder eene halve en halve omhelzing plaats greep.

Gedurende het verdere gedeelte van den nacht, speelde mij de zaak door het hoofd, waarom ik mij reeds met het aanbreken van den dag naar den Heer Verbrugh begaf, ten einde in overeenstemming met dien Heer te handelen. Mijn toen geuit voornemen was, de zaak maar dadelijk te entameren, daar ik den Heer *Sch.* als schuldig beschouwde.

De Heer Verbrugh, *die evenmin ooit iets van dien walgelijken omgang met een kameraad gehoord, en dus geloofde dat Sch. een te aanschouwen verleden had,* de Heer *V.* wist mij echter tot andere ideëen te doen overhellen, er op wijzende er geene feitelijkheden gebeurd waren, want al kwam de zaak, in verband met het vroegere zeer apocrijf voor, toch zoude de mogelijkheid *kunnen* bestaan, dat alleen speelsheid de drijfveer van zijn handelen was geweest; hij — Verbrugh — had de overtuiging, dat wanneer de Heer *Sch.* werkelijk de persoon was, die zich schuldig had willen maken aan een feit waarvan ik hem verdacht hield, hij toch eenmaal in de kaars zoude vliegen, en daarom raadde hij mij ten sterkste aan, den naam van den Heer *Sch.* niet aan de verachting prijs te geven, maar in ons beider belang naar hem toetegaan, het geloof aan zijne schuld tijdelijk van mij te werpen, en hem op schertsende wijze te verzoeken, dat voortaan niet meer dergelijke handelingen tegenover mij zouden plaats hebben. Daarenboven vestigde de Heer Verbrugh mijne aandacht op het geval, dat wanneer de Heer *Sch.* werkelijk zulk een ellendige was, hij ook in staat zoude zijn de kaarten om te keeren, en mij voor de voeten te durven werpen, dat hij mij verdacht van iets, waarvan ik hem beschuldigde. Alhoewel ik dit laatste motief — als een zelfs nog te

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

lage trek voor een Judas zoon — bestreed, toch gaf ik gehoor aan de zoo edele raadgeving van mijn vriend Verbrugh; alweder stelde ik dat voorgevallene op de zoo lange lijst der onbezonnenheden van den Heer Sch. en beloofde, dien morgen op zulk eene wijze te zullen handelen.

Met dat doel het erf van den Heer *Sch.* betredende, was ZEd. Gestr. bezig in de tuin te werken, terwijl de Heer Werleman in de voorgaanderij zat te schrijven.

Na een gewoon salut, vroeg ik den Heer *Sch.* of hij steeds zoo landerig was, wanneer hij des nachts gewekt werd; door die op schertsende toon geuitte vraag wilde ik hem de overtuiging geven, zonder voor hem gevaarlijke bedoeling ten zijnen't te komen.

Op een eenigzins brusque toon (1) gaf hij mij een ja ten antwoord, waarop ik hem onder 't oog bragt, dat het dan wel zijnerz. verkeerd was ooit een ander uit zijn slaap te wekken, zooals ik mij herrinnerde dat gebeurd was. Onder soortgelijk gesprek waren wij opgewandeld in de tuin, nabij den grooten weg, als wanneer ik hem te kennen gaf, dat het mij hoogst aangenaam zoude wezen, indien hij in den vervolge zijne handen te huis zoude houden, want dat ik van dergelijke handtastelijkheden geen vriend was. Ook dit nog werd door mij al schertsend opgemerkt. Wat de Heer Verbrugh als eene meening had opgeworpen, maar wat ik als eene, zelfs voor een Judas zoon te lage handeling had bestreden, gebeurde — de Heer *Sch.* draaide de kaarten om, en voegde mij toe, dat ik geen regt had zoo iets van hem te zeggen, op grond ik hem des nachts opklopte, want veronderstelde ik het kwade, dan had ook hij het regt het naarste van mij te veronderstellen enz. Toen ik in die geest, en wat daar verder

(1) Zooals later bleek, maar mij niet bekend was, had de Heer *Sch.* op dat oogenklik de zaak reeds ten mijnen nadeele medegedeeld aan den Heer Werleman.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

volgde, moest hooren spreken was ik werkelijk overbluft; ik, die zulk eene handeling een uur te voren bestreden had, zag den bedrijver voor mij staan; ik sprak hem over zijne ondankbaarheid, en dat wèl door mij, tegen beter weten in, zulk eene nare gevolgtrekking voor de voeten te hebben durven werpen, waarop hij mij toevoegde: och, ik heb niet de minste verpligting aan je, want gij hebt van al het vroeger voorgevallene geen rapport durven maken daar gij, door van mij rapport te maken, u zoudet prijs gegeven hebben aan de algemeene verachting ter plaatse; zeker iemand heeft mij zelfs aangeraden, u het huis uittezetten wanneer gij weder over zoo iets kwaamt spreken."

Juist kwam de officier van gezondheid van Hattum het erf opwandelen, als wanneer ik mij daarna verwijderde, met het voornemen de zaak te entameren. (1)

Denzelfden morgen deelde ik het voorgevallene, zoowel als mijn voornemen, den Heer Verbrugh mede, maar ook nu trachtte ZEd. Gestr. mij dat voornemen te ontraden.

Het was op zijne instigatie, dat ik den Heer *de Groot* binnenriep, en dezen in zijne tegenwoordigheid het voorgevallene zoo uitgebreid mogelijk mededeelde. De Heer de Groot vereenigde zich met het gevoelen van den Heer Verbrugh, beide raadden mij elke vervolging ten sterkste af, maar te wachten of de Heer Sch. het zoude durven wagen aan de zaak eenige publiciteit te geven, terwijl zij mij op hun eerewoord beloofden, mij terstond intelichten, indien zij ter zake iets van ter zijde, hetzij in mijn voordeel, hetzij in mijn nadeel

(1) De Heer van Hattum heeft verklaard, dat hij van het tusschen den Heer *Sch.* en mij gevoerd gesprek niets gehoord had, daar deze officier telkens het gesprek bragt op de bloemen af andere zaken, als hij zich in het voorbijgaan even bij hem voegde!

Of de Heer *Sch.* ook bevreesd was, dat het gesprek tusschen ons door een derde *van nabij* zoude gehoord worden! Waarom haaste *ik* mij toch niet, het gesprek telkens op een onverschillig onderwerp te brengen?

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

mogten vernemen, opdat ik alsdan terstond den Heer Sch. zoude kunnen vervolgen. Hieraan gaf ik gevolg. Een of twee dagen daarna begaf ik mij weder tot den Heer Sch. en eischte van hem te weten, of hij bij zijn op dien Zondag morgen geuitte gezegde, omtrent eene onderstelling ten mijner nadeele, bleef persisteren. Ik deed dit, omdat ik het niet konde verdragen van de willekeur of iets dergelijks van dat Heer te moeten afhangen. Na een wijfelen en wijfelen trok hij zijne woorden in, waarop ik hem mededeelde, ik het konde vergeven hij uit angst gevoel die lasterlijke onderstelling geuit had, maar ik het hem nooit zoude vergeven hij niet reeds dienzelfden dag ten mijnen't was gekomen om uit eigen beweging zijne woorden intetrekken, want dat hij zeer goed aan de wijze van mijn komen ten zijnen't had kunnen bespeuren, het mijn voornemen niet was de zaak te entameren.

Ik vroeg hem af, of reeds iemand met een of ander bekend was, en hierop een neen geantwoord zijnde, liet ik hem op zijn woord beloven, nooit met iemand over de zaak te zullen spreken. (1) Ik besloot, met hem te wijzen op zijn naar karakter, dat hij door het gebeurde had ten toon gesteld, en eindigde met hem te verzekeren, ik in den vervolge tegenover hem eene meer passende houding zoude aannemen en elken omgang met hem wenschte aftebreken. (2)

Dit gesprek bragt ik nog dienzelfden dag ter kennis van de H.H. Verbrugh en de Groot.

---

(1) Ondanks dat *neen*, is het later gebleken, dat hij er reeds met den Heer Werteman, en wel ten mijnen nadeele, over had gesproken.

(2) Ook in dit gesprek stoorde de Heer van Hattum ons door zijne komst, als wanneer de Heer *Sch.* terstond over een ander onderwerp begon te spreken. Durft de Heer *Sch.* van al dat gesprokene geen woord te reppen, ten zeerste zal het een ieder bevreemden, dat de chefs het niet noodzakelijk oordeelden een of ander te onderzoeken, want juist *die* gesprekken konden de schuld van *Sch.* ten duidelijkste aantoonen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Elken omgang met den Heer *Sch.* was nu niet alleen afgebroken, maar ik gaf het zelfs aan eenige kameraden te kennen, zonder in eenige beschouwing te treden.

Van deze ellendige gebeurtenis hoorde ik niets meer, tot dat eindelijk die proces-verbaal-kwestie, waarvan hiervoren sprake was, door een aan den kapitein Verspijck gerigt schrijven van den Heer *Sch.*, weder op 't tapijt werd gebragt.

Den 6den Maart d. o. begaf ik mij met den Heer Verbrugh naar den Bataillons kommandant tot een aanvragen van verlof naar Padang. Nadat dit toegestaan was, overhandigde ZHEd. Gestr. mij het schrijven dd. 4 t. v. van den Heer *Sch.* — zijne verdediging nopens die proces-verbaal-kwestie- met verzoek dat stuk voor mijn vertrek nog te willen toelichten. Met den Heer Verbrugh naar huis wandelende, bladerde ik in die missive, en zag tot mijne niet geringe bevreemding, niet alleen dat de futielste particuliere aangelegenheden van ouden datum, daarin nog al uitvoerig besproken werden, maar ook, dat die nachtelijke scene daarin werd medegedeeld, erger, bezijden de waarheid werd medegedeeld. (1)

Thans waagde hij het, als eene werkelijkheid datgene mede te deelen, wat hij vroeger als eene mogelijke gevolgtrekking had opgeworpen en weder ingetrokken; thans waagde hij het, zich als een z. g. beschuldiger op te werpen en dat wel na verloop van zulk eene tijdsruimte, terwijl ik op instigatie van de H.H. Verbrugh en de Groot had gezwegen, niettegenstaande mijn toen geuit voornemen was geweest, de zaak terstond te entameren; thans waagde hij het, zulk eene krenkende, maar op hem terugkeerende beschuldiging uit zijne pen te doen vloeijen, blijkbaar alleen met het doel, de tegen hem ingebragte beschuldiging op den achtergrond te

(1) Zie bladz. 38.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dringen, en uit wraakzucht mijn persoon in onaangenaamheden te wikkelen; iets verwondert mij, n. l. dat hij met zijne beschuldigingen niet terstond verder gegaan is, want eenmaal dien valschen weg ingeslagen, is een stilstaan niet altijd mogelijk, maar een voortschrijden soms noodzakelijk.

Alhoewel de Heer Verbrugh alles aanwende mij te calmeren, met mij kleefde hij ten volle het denkbeeld aan, dat in zulk eene percara, een eerlijk maar stevig duel verpligtend is, en daarom schreef ik al spoedig de navolgende letteren:

WelEdel Gestr. Heer!

Zoo even werd mij uwe aan den kommandant van het 16e Batn. Inf. gerigtte missive dd. 4 Maart jl. ter opheldering in handen gesteld.

Het slot uwer missive is niet te kwalificeren, dat schrijven is gevloeid uit de pen van een *lagen* eereroover.

In uw belang verzweeg ik de zaak, op instigatie van de H. H. Verbrugh en de Groot, en thans, om u te trachten te redden uit eene andere en geheel afgescheidene zaak, grijpt gij een stroohalm, en stelt gij het voorgevallene in een den man van eer verregaand vernederend daglicht voor.

Daar in zulk eene teedere zaak uw ja tegenover mijn neen staat, zoo is er slechts een middel de zaak te termineren n. l. een duel.

Indien gij eene uitzondering op den regel maakt, dat een lage eereroover tevens een lafaard is, zoo bewijst dit, door aanwijzing van secondanten, die tegenwoordig zullen zijn bij ons duel. Ik, als beleedigde, laat u het uur over, maar bepaal tevens, dat het duel op 't pistool moet plaats hebben.

Even groote lafaard zoudt gij zijn, indien gij 't

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zoudt wagen dat duel te couperen door van deze mijne uitdaging hetzij regtstreeks dan wel zijdelings kennis te geven of te doen geven aan andere authoriteiten of wel andere personen, dan de door u te kiezen secondanten, van wie gij verpligt zijt, de stipste geheimhouding tot na afloop af te vorderen.

(w. g.) DE ROCHEMONT.

Dit briefje werd den Heer *Sch.* door den Heer Verbrugh, mijn secondant om $12^1/_2$ uur overhandigd, die zoude wachten op antwoord. De Heer *Sch.* verwijderde zich, en nadat de Heer *V.* geruimen tijd gewacht en gewacht had, en eindelijk informeerde waar de Heer *Sch.* bleef, vernam hij, dat deze zich in de mandiekamer ophield, en wel later een antwoord zou zenden.

Om $3^1/_2$ uur bragt de Heer v. d. Swan mij het navolgende schrijven:

WelEdelGestr. Heer!

Uw schrijven van heden is mij geworden. Ik ben geheel tot uwe dispositie, maar daar het uur aan mij is overgelaten, zoo bepaal ik, dat eerst zal worden gewacht tot na afloop onzer zaak, die aanhangig is, en waarvan gij oorzaak zijt.

Brenger dezes is mijn secondant, en zal verder de zaak tusschen u en mij behandelen.

(w. g.) H. SCHOGGERS.

Op staanden voet deelde ik den Heer v. d. Swan mede, het mij verwonderde de Heer *Sch.* als uur van duelleren nog niet had aangewezen *dat* waarop of hij of ik den laatsten adem zouden hebben uitgeblazen, maar dat ik wenschte het duel binnen de 24 uur moest zijn

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

afgeloopen, en hierop een hm. tot antwoord ontvangende, verzocht ik hem wel in overleg te willen handelen met den Heer Verbrugh, die de goedheid zoudt willen hebben mijn secondant te zijn.

Wat alstoen tusschen die twee heeren gesproken is, weet ik niet met zekerheid aantegeven, maar wel weet ik, dat de Heer v. d. S. na kennisgave van mijn secondant, dat het duel een waar en stevig duel zoude moeten zijn, huiverig begon te worden, en zich eindelijk verpligt rekende, alvorens te decideren, nog eens den Hr. Sch. te raadplegen.

Om 10 uur 's avonds ontvingen wij ten laatste de tijding dat de heer *Sch.* het duel weigerde!

Over zulk een karaktertrek (1) verontwaardigd, besloot ik, na kennisgave aan den heer *V.*, den volgenden morgen vroegtijdig, den heer *Sch.* in persoon te dwingen tot een duel onder de zakdoek. Hiertoe ten zijnen huize komende belette de kapitein Quack, die met de zaak bekend scheen, mij elken toegang. Alstoen verzocht ik den Majoor Kriesfeld, als oudste kameraad, dien kapitein te overtuigen, hij zich niet met eerezaken moest inlaten; ZHEdG. vermeende dit niet te mogen doen; de kapitein Quack stelde den overste de Neve op de hoogte van het feest, waarop ZHEdG. mij dreigde, mij te zullen opsluiten, zoo ik het waagde den armen *Sch.* tot een duel te noodzaken.

Menigeen zoude er alstoen wellig toe zijn overgegaan, dien heldhaftigen eereroover als een overtollig wereldstuk neêr te leggen — ik had redenen dit niet te doen.

En hiermede Mijne Heeren, heb ik in groote trekken

---

(1) Of was het geen lafheid, wanneer men bedenkt dat de heer *Sch.*, toen hij het duel accepteerde, *bekend* was met alle mogelijke verontschuldigingen welke hij later bijeen trachtte te garen, maar *niet* bekend was met de tusschen mijn secondant en mij vastgestelde bepaling, dat er bij het duel spaanders zouden moeten vliegen??

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

alles uiteengezet, wat als oorzaak der geheele percara moet beschouwd worden.

In de noot op bladz. 39, wees ik op eene verklaring van den heer Werleman, waarin deze bekend stelde dat hij werkelijk gehoord zoude hebben, dat de heer *Sch.* mij, den morgen na *die* nachtelijke scene, beleedigende woorden had toegevoegd.

Op die verklaring, rustte het door den heer *Sch.* opgetrokken gebouw — op die verklaring, baseerde de chef al zijne handelingen, om mij als 't ware te vernietigen.

En welke waarde kan er aan die verklaring gehecht worden?

Gaat men daartoe na, dat de heer *W.* een boezemvriend is van den heer *Sch.*; dat zij regtstreeks betrokken waren in die proces-verbaal-kwestie; dat het mijnerz publiceren dienaangaand als de eenige oorzaak moet beschouwd worden, de heer *Sch.* er toe is overgegaan mij zulk eene infame beschuldiging naar het hoofd te slingeren; dat de in 't verschiet opkomende onderstelling, alsof de heer *W.* niet alleen de hand heeft gereikt tot die onrechte naamsverwisseling in het proces-verbaal, maar ook tot die misschien in doodangst gedane beschuldiging, meer en meer de gedaante van waarheid schijnt aan te nemen, wanneer ik bekend stel, dat de heer *W.* mij, na dien Zondag morgen — als wanneer hij mij toch als een ellendeling moet beschouwd hebben — zelfs nooit in het minste heeft doen blijken hij met een of ander bekend was, zelfs meer nog: de heer Verbrugh zal zich herrinneren hoe ik, een paar dagen vóór het vertrek van den heer *W.* naar Paija Combo, en dus zoo wat een dag vóór het afgeven der verklaring, maar omstreeks twee maanden na de scène, vertrouwelijk met hem te zijnen huize zat te keuvelen, toen hij (—*V.*—) binnentrad, en noch hij noch de heer Schuitemaker, die zich daar ook bevond, zullen toen evenmin als ik het

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

minste bespeurd hebben, dat moet doen denken aan eene minder goede verhouding, laat staan, dat de heer *W.* mij zoude beschouwd hebben als een ellendeling — gaat men dat alles na, dan geloof ik met regt dat de houding van den heer *W.* om een zacht woord te bezigen, zoo dubbelzinnig geweest is, dat aan zijne afgelegde verklaring niet zeer veel waarde gehecht kan worden.

Er komt echter iets bij: Neemt men in aanmerking dat de heer *W.* reeds, door het van wege den heer *Sch.* aan de ontbijttafel medegedeelde, in de onderstelling verkeerde, dat ik des nachts met een slechte bedoeling bij *Sch.* was gekomen; dat de Heer *Sch.* dat lasterlijke verhaal blijkbaar had opgedischt, uit vrees ik de zaak zoude entameren, en wel op grond van de hem reeds vroeger gemaakte opmerkingen omtrent het handen uitsteken; dat de heer *Sch.* dus mogelijk enkele woorden uit ons later gehouden gesprek op harderen toon uitsprak, opdat de heer *W.* die zoude kunnen hooren, om hem op zulk eene wijze in den valschen waan te sterken; dat de heer W. ons gesprek, dat voor een gedeelte onderstellenderwijze gevoerd werd, op een afstand voor waarheid aannam — dan zoude dit alles tot verschooning en opheldering kunnen dienen, maar de dubbelzinnige houding van dien heer kan niet verontschuldigd worden.

En wilt men weten, welke waarde er somwijlen aan op zich zelve staande verklaringen kan gehecht worden, men raadplege dan slechts de ondervinding, en leze bijv. eens de verklaring van den resident Fränkel in de zaak Krol–Timmermans. (1)

Wat nu het wegslingeren van die nare beschuldiging betreft. Gaat men na:

---

(1) Zie de brochure: wederlegging der beschouwingen van den gepensioneerden kolonel Krol over het vonnis in mijne zaak door L. T. S. Timmermans kapitein der Infanterie van het O. I. Leger. bladz. 27, 28 en 29.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

I. dat de Heer *Sch.* mij *twee* beschuldigingen naar het hoofd vermeent te mogen slingeren; dat hij geen dier beschuldigingen met het geringste bewijs niet alleen *niet* staaft, maar ook niet *kan* staven, en dat het bovendien zoo helder als den dag is aantegeven, dat zijne eerste beschuldiging, als zoude ik uit wraakzucht die procesverbaal-kwestie geentameerd hebben *onwaar* en *uit de lucht* gegrepen is.

II. dat het uit de officiele correspondentie overtuigend is aantetoonen, de heer Sch. mij die beschuldigingen naar het hoofd meende te mogen slingeren, zoo niet gedreven door wraakzucht, dan toch door een trachten, de aandacht der authoriteiten van zijne zaak afteleiden, en haar op den achtergrond te dringen.

III. dat er al zeer weinig waarde aan zijne, door niets gestaafde tweede beschuldiging kan en mag gehecht worden, wanneer het als *bewezen* moet worden geacht zijne eerste beschuldiging *valsch* is.

IV. dat die infamerende beschuldiging werd weggeslingerd, zulk een geruimen tijd, nadat de zaak zou zijn voorgevallen, terwijl *ik* van mijne zijde, den Heer *Sch. terstond* na die nachtelijke scene wenschte te vervolgen, maar zulks naliet op instigatie van de H.H.. Verbrugh en de Groot.

V. dat de Heer Sch. blijkbaar die infamerende beschuldiging inbragt, uit vrees dat ik nog eenmaal mijne stem zoude verheffen nopens die zijnerz daarstelling van onteerende indrukken, even als dat ik, nopens de procesverbaal-kwestie de waarheid niet had willen verzwijgen. Gaat men dat alles na, en bedenkt men, dat ik, door de waarheid omtrent de proces-verbaal-kwestie te publiceren, na de door den kapitein Verspijck plaats gehad hebbende interpellatie, ook toonde niet alleen niet langer mijn pligt te willen verzaken, maar ook ten opzigte van den Heer *Sch.* een geheel onafhankelijk karakter te bezitten, hetgeen toch niet het geval zoude ge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

weest zijn, indien ik mij werkelijk van eene slechte handeling bewust ware geweest; want voor een oogenblik aangenomen, dat ik werkelijk de schuldige zoude zijn, wie zoude dan tot eigenbelang wel steeds chapeau bas hebben moeten spelen, de Heer *Sch.* tegenover mij of ik tegenover hem? Ik geloof, dat hiervoor wel niet veel zal behoeven getwist te worden, en dat het als zeker is aantenemen, dat wanneer ik werkelijk schuldig ware geweest, ik ook van mijne zijde steeds zoude hebben moeten trachten, den Heer Sch. niet tegen mij in het harnas te jagen, opdat hij maar steeds mijne schuld zoude bedekt houden.

Het tegendeel heeft echter plaats gegrepen; steeds ben ik tegenover den Heer *Sch.* kameraadschappelijk welwillend geweest, en stond ik hem zelfs in zijn werkkring ter zijde wanneer hij het verzocht; steeds achtte ik mij in staat, veel te stellen op de lijst zijner onbezonnenheden, totdat eindelijk die nachtelijke scène plaats greep, met de daarop door hem te kennen gegevene en later weder ingetrokkene gevolgtrekking — toen, was de lijst vol! Door zóó te handelen, en toch schuldig te zijn, zoude men mij eigentlijk alles moeten vergeven, al ware ik ook schuldig, wegens niet goed bij zinnen te zijn, maar daar een ieder wel de overtuiging zal hebben, dat ik niet in zulk een toestand verkeer, geloof ik ook, dat een onpartijdig beoordeelaar tot eene geheel andere conclusie komt als die, op grond waarvan de chef meende, mij zoo mogelijk te mogen vernietigen.

Bedenkt men verder, dat de Heer *Sch.* tot die infamerende beschuldiging als basis aanneemt, het mijnerz nachtelijk oproepen! dan laat ik aan het oordeel van een ieder over, of in dat feit eenig, zelfs het minste kwaad gelegen is? Neen, niet waar, want wanneer zoo iets te condamneren was bij een verlaten der Societeit — op welk uur dan ook — wat moet een ieder, die geen „droogpruimer" is, zich dan wel doodschamen!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Staanden voet, ontving ik den indruk, alsof de Heer *Sch.* van dat nachtelijk oproepen echter wenschte te profiteren, vooral omdat mijn zenuwgestel geprikkeld was èn door brendijgrog èn blijkens het te kennen gegeven verlangen eene zekere vrouw te gaan opscharrelen, maar toen dàt mislukte en hij uit mijne houding bespeurde, ik mij tot zijn wil niet leende, al was ik ook opgewonden — toen bouwde hij op dat nachtelijk oproepen terstond zijn „kaartenhuis," want hij begreep maar al te goed, ik deze zaak *in verband met het hem vroeger opgemerkte*, niet zoude laten rusten.

Bedenkt men, dat de H. H. Verbrugh en de Groot zullen kunnen getuigen, ik den Heer *Sch.* na die nachtelijke scène wenschte te vervolgen, maar zulks alleen op hun sterk aanraden naliet, onder hunnerz. heilige belofte echter, zij het mij terstond zouden ter kennis brengen, zoo zij iets hetzij regtstreeks, hetzij zijdelings, hetzij in mijn voordeel, hetzij in mijn nadeel over deze zaak mogten hooren spreken, opdat ik den Heer *Sch.* alsdan terstond zoude kunnen vervolgen; dat de H. H. Verbrugh en Wichelhausen zullen kunnen getuigen, ik laatstgenoemden terstond interpelleerde toen eerstgenoemde mij mededeelde, hij uit een spreken van den Heer *W.* moest opmaken, deze met die nachtelijke scène bekend was, en alhoewel het toen bleek dat zulks niet het geval was, de Heer *V.* 't weet, dat dit interpelleren plaats had, met het doel den Heer *Sch.* te vervolgen wanneer de Heer *W.* wèl met de zaak bekend ware geweest; dat de Heer *V.* zich welligt nog zal herrinneren ik, na dit gesprokene, den Heer *Sch.*, met het doel hem c.q. te vervolgen, ben gaan interpelleren, om hem aftevragen (hij zelf erkent dit) of hij ook met een derde over die nare geschiedenis gesproken had, waarop hij mij een stellig *neen* ten antwoord gaf, niettegenstaande hij er toen reeds, zooals later bleek, den Heer *W.* mede in kennis had gesteld, en zelfs reeds het satansch voor-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

nemen moet gekoesterd hebben, mij die beschuldiging officieel aan te wrijven — dan vraag ik M. H. hoe met dat alles te rijmen is, de (door den Heer Werleman gesteunde) bewering van den Heer Sch., als zoude hij mij dien bewusten Zondag in de tuin, op positieven toon, beleedigende woorden hebben toegevoegd. Een ieder, die mij kent, zal wel willen verklaren, ik mij nimmer laat beleedigen, en vooral zoude ik zulks niet hebben laten doen in *dit* geval, omdat het alsdan mijn belang zoude geweest zijn, den Heer Sch. terstond de hand op zijn liederlijk sprekende mond gevoelig te leggen, dan wèl, die beleedigende woorden den H. H. Verbrugh en de Groot ter kennis te brengen, want ik ben overtuigd eerstgenoemde mij alsdan terstond tot eene vervolging zoude hebben ter zijde gestaan, hetgeen ik zoo gaarne wenschte. De heer Verbrugh zal moeten verklaren, ik hem alleen ter kennis bragt, dat de heer *Sch.* mij zulk eene mogelijke onderstelling had durven tegen te werpen. Indien *ik* dus de beleedigende woorden gehoord had — en dat *moest* gebeurd zijn, indien ze geuit waren, zooals de H. H. *Sch.* en *Werleman* het voordragen — zoude ik ze immers den heer Verbrugh als zwaarste motief tot vervolging wel hebben medegedeeld!

Bedenkt men nog, dat ik door mijn ingediend verzoek mij ter purge te mogen stellen voor het Hoog Militair Geregtshof, en door mijne aangewende pogingen den Heer *Sch.* èn voor den Civielen èn voor den Militairen regter te vervolgen, ook toonde niet huiverig te zijn voor een streng en beeedigd onderzoek, dat de Heer *Sch.* om *zijn* goede naam te bewaren — zoo hij er t. m. nog een te verliezen heeft — niets, letterlijk niets gedaan heeft, dan alleen met de handen in de schoot geduldig te wachten, tot dat de een of ander voorbijganger hem zal bespuwen — dan zal er wel geen onpartijdig beoordeelaar gevonden worden, die de minste waarde zal hechten aan *zulk* eene beschuldiging van *zulk* een individu!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Neemt men bovendien in overweging:

a. dat die beschuldiging, volgens het maatschappelijk denkbeeld, van zoodanigen aard is, dat zij den beschuldigde, bij eene waarheids bevinding, aan de algemeene verachting prijs geeft;

b. dat die beschuldiging, in het onderhavige op zoodanige wijze geuit is, zij — alhoewel als laster moetende gekwalificeerd worden — echter niet volgens de wet kan vervolgd worden, omdat de wettelijk gevorderde openbaarheid ontbreekt, al heeft de zedelijke openbaarheid niet ontbroken;

c. dat niemand ter wereld, van welken rang of stand en van welken leeftijd ook, de minste waarborg heeft, tegen zulk eene beschuldiging (uit de mond van *zulk* een beschuldiger) gevrijwaard te zijn;

d. dat het bovendien lijnregt in strijd is met eene goede Militaire discipline, wanneer — zooals thans het geval is — een jongere het regt zoude hebben een oudere voor de voeten te werpen: „Mijnheer, gij handelt uit wraakzucht en gij hebt u trachten schuldig te maken aan eene infamerende handeling" wanneer die oudere verpligt wordt, dan wel zich verpligt gevoelt, feitelijke en niet weg te cijferen handelingen op officieel terrein bekend te maken, *tenzij* de jongere die aantijgingen kan constateren. — Niet de oudere toch, moet (vooral in een dergelijk geval) bewijzen, hij onschuldig is, neen de jongere (de beschuldiger) moet c. q. de schuld van den ouderen bewijzen. — Het is immers een zedelijk en wettelijk gevorderde regel, dat de aanklager zijne klagte bewijst, en *niet*, dat de beklaagde zijn onschuld constateert; kan de klager zijne klagte niet bewijzen, dan moet hij haar niet indienen, dan wel hij is verpligt, alle gevolgen voor zijn deel te nemen. — Zonder toepassing van dezen stelregel, is geen orde in de Maatschappij denkbaar, is geen krijgstucht te handhaven.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

e. dat het tot waarborg van de eer van iederen superieur meer dan wenschelijk is, dat de officier, die zulke valsche en lasterlijke beschuldigingen durft wegteslingeren, als hij in de knel zit, maar ze niet kan constateren, dat hij dan gestraft worde op zulk eene wijze, dat hij tot een afschrikwekkend voorbeeld strekke voor den soldaat, want het afschuwelijk voorbeeld, thans door den Heer *Sch.* gegeven, zal anders welligt spoedig navolgers vinden.... men denke slechts aan den ongelukkigen toestand, waarin eenige jaren geleden de kapitein H..... te Padang geplaatst werd, toen een soldaat hetzelfde deed, wat *nu* de Heer *Sch.* gedaan heeft.

Wanneer men dat alles heeft overwogen, wat M. H. blijft er dan van die ellendige beschuldiging over, en in welken toestand wordt dan niet de 2e Luitenant H. E. Schoggers geplaatst? Het zal toch zeker niemands verwondering wekken, wanneer ik beweer, mij thans verheven te beschouwen boven het „vuilbekken" van zulk een diep gezonken wezen!!!

Iets anders is 't, wanneer ik u vraag M. H. of het uwe sijmpathie kan wegdragen, dat ik de door den chef geuitte beschuldiging als *lasterlijk* blijf kwalificeren. Twijfelt men nog aan de waarheid, dat men dan den Heer Verbrugh hoore!!

De Legerkommandant heeft, zooals uit de stukken blijkt, in de navolgende bewoordingen zijn oordeel over die beschuldiging uitgesproken: *De veronderstelling dat de Luitenant de Rochemont geen duel wenschte is zeer gewaagd. De redenering ter zake van den Militairen kommandant der Padangsche bovenlanden* — alweder die overste de Neve — *kan den toets der logica niet doorstaan, maar doet eerder denken aan* partijdigheid voortgesproten uit antipathie."

Mijne Heeren, *dat* oordeel is juist, is harmonierend met mijne van den beginne af uitgebragte beschuldi-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ging tegen den overste de Neve; dat oordeel van den Legerkommandant is zoo ingrijpend vernederend voor dien overste, ook omdat het zijn karakter in een niet zeer lievelijk licht te aanschouwen geeft — dat ik mij waarachtig wel kan onthouden er iets bij te voegen.....!

Nog een paar punten wenschte ik gaarne te releveren, om het zoo ter eere strekkend en o God, zoo waardig handelen van den chef te doen uitkomen.

Bij de overgelegde stukken bevindt zich een door den Heer Verbrugh opgemaakt c o n c e p t courantenartikel.

Dat artikel zoude hebben moeten dienen, mij een haak te zetten, en werd opgemaakt toen, door het handelen en *niet* handelen van den chef, de laster het hoogste punt bereikt had, en de Heer Verbrugh zelfs, al is 't dan ook slechts voor een paar dagen geweest, aan mijn onschuld twijfelde.

Met dat artikel schermen de chefs nog al, maar zij hebben het natuurlijk nagelaten bekend te stellen, op welke wijze de overste de Neve het, in strijd met het verlangen van den Heer Verbrugh, in handen had, en wat erger is, de chef vergeet (*natuurlijk geheel te goede trouw*) te melden, dat al heeft de Heer V. dat concept artikel ook geteekend, hij eene plaatsing in de courant niet gewild heeft. De chefs doen het zelfs voorkomen alsof de Heer Verbrugh door het voorgevallene mijn vijand geworden zoude zijn, niettegenstaande zij weten, dat wij tot op dit oogenblik nog vrienden zijn en als zoodanig nog corresponderen.

Een ieder die de ter zake afgelegde verklaringen met aandacht nagaat, en bedenkt, dat die verklaringen over opgegevene punten liepen, moet de overtuiging erlangen men het doel schijnt nagejaagd te hebben *mijne* schuld zoo mogelijk te trachten te bewijzen, al zoude zulks dan alleen ook door verdachtmaking geschieden!

Misschien is er wel iemand onder u, wien met regt de vraag op de lippen zweeft, hoe het komt dat zelfs

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de kameraden in den beginne, zonder eenig bewijs, waarde konden hechten aan laster?

Ziethier de verklaring. Het blijkbare streven van den chef was, mij door zijn handelen, en zijn *niet* handelen prijs te geven aan de algemeene verachting. Werd er ten voordeele van den Heer Sch. gesproken, ook de chef sprak; werd er ter mijner nadeele gesproken, de chef zweeg. In tegenstelling van den Heer *Sch.* werd ik ontheven van het verrigten van eenige dienst — moesten de kameraden toen niet aan mijne schuld gaan geloven? De chef ging nog verder; ZHEd. Gestr. liet op een zekeren dag een der kameraden, die mijn vriend was, ten zijnent ontbieden en verweet hem, hij op een vriendschappelijken voet met mij omging, want *dat* was, zooals hij — God helpe hem — beweerde, een zich stellen tegenover den chef, en zoo iets zoude hem natuurlijk aangerekend kunnen worden!

De chef vermeende zelfs, een ander kameraad te mogen tegenwerpen: Mijnheer, ik weet dat de R. uw huis nog met uwe toestemming frequenteert, maar wat zult gij dan wel doen, als ik ten uwen't kom, en aldaar de R. aantref? U kunt de verbazing begrijpen van dien kameraad, die maar al te goed wist, dat diezelfde chef den Heer Schoggers zeer hartelijk ten zijnen't ontving! In één woord M. H. — want ik zoude te veel van uw aller geduld eischen, indien ik alles wilde bijbrengen — de chef heeft niets achterwege gelaten, mij in het publiek zoo mogelijk aan de algemeene verachting prijs te geven, terwijl hij in zijne schrifturen ter nederstelde *hij mij* o n s c h u l d i g *geloofde!*

Eindelijk, maar toen was het te laat, gingen de oogen der weldenkende kameraden open, en zagen zij een streven van den chef waarvoor zij terugdeinsden; eindelijk releveerde de Legerkommandant mij, door te gelasten ik weder mijne dienst mogt verrigten, terwijl zijn oordeel over het ter zake handelen van den chef

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

aldus luidde: „Wat het ontzeggen van dienstverrigting aan den 1e Luitenant de Rochemont aangaat, in tegenstelling van den Heer Schoggers, die zijne dienst mogt blijven verrigten, die handeling kan door mij niet worden goedgekeurd. De schuld van eerstgenoemd officier werd daardoor als 't ware in het openbaar uitgesproken, hij zelfs prijs gegeven aan de algemeene verachting."

Men ziet 't, M. H. het oordeel van het Legerbestuur over het handelen van den sedert tot kolonel bevorderden overste de Neve is, en niet zonder reden, scherp, en toen de Legerkommandant gelastte ik, in verband met dat oordeel, mijne dienst weder kon hervatten, toen werd zeker een goede daad verrigt welke door de kameraden werd toegejuicht.

Treurig is het, na te gaan op welke wijze de chefs deze zoo eeraangrijpende zaak van den beginne af behandeld hebben. Niet alleen dat *ik* dit beweer, maar elk regtschapen man zal dat beweren, en zelfs de Legerkommandant doet nog al luide zijne afkeuring hooren, wanneer hij dienaangaand schrijft: „Het pleit niet voor den tact en het doorzigt van den korps kommandant (1) dat deze de toelichting van den Heer *Sch.* in handen stelde van den Heer *de R.* omtrent wien in dat stuk beschuldigingen voorkwamen van hoogst beleedigenden aard. Hij had moeten begrijpen, dat die handeling noodzakelijk moest leiden tot verdachtmaking van de eer van beide officieren. Hij had dit den Heer Sch. ernstig en gemoedelijk moeten opmerken en vorderen, dat deze de gewraakte zinsneden, die met de zaak niets gemeen hadden, uit zijn schrijven ligtte. Hij had daarna ook den Heer de R. moeten ondervragen en hem zou dan dadelijk gebleken zijn, dat hier sprake was van eene zaak, die niet tot klaarheid was te brengen en het daar-

(1) Zooals later bleek, was het alweder de overste de Neve, die ter zake op die afkeurendswaardige wijze gehandeld had.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

om in het belang van beiden was, dat zij daarover het stilzwijgen bewaarden. Eene dergelijke handeling, zou al hetgeen later gebeurd is, hebben voorkomen. Wat de lastgeving betreft — het is nog altijd de Legerkommandant die spreekt — wat de lastgeving betreft van den Militairen kommandant der Padangsche bovenlanden (1) aan de kapiteins Docters van Leeuwen en van Weeren tot het opvorderen van verklaringen, ook deze verdient afkeuring. De zaak heeft daardoor, zonder eenig nut, eene ruchtbaarheid verkregen, waaronder de goede naam van beide officieren, en voornamelijk die van den Luitenant de R. (2) veel moet hebben geleden. Is onderzoek in gevallen als deze noodig, dan behoort dit door den chef persoonlijk en op de meest kiesche wijze te worden ingesteld."

Alweder ziet men M. H. dat het oordeel van den Legerkommandant over den betrokken chef en over zijn handelen verre van gunstig was. Z. Exc. gelastte dan ook een nader voorstel ter zake.

De chefs hadden voorgesteld, mij met een pensioen uit de gelederen te doen verwijderen — *dat* voorstel te wijzigen lag, ondanks het oordeel van den Legerkommandant, niet in hunne bedoeling; zij begrepen, dat dit voor hen zoo vernederend oordeel een „ zijn of niet te zijn" zou worden; verliezen konden *zij* niets meer, maar winnen wel, en daarom ontzagen zij zich niet met groote schreden op den door hen eenmaal ingeslagen weg van verdachtmaking voortteschrijden, en werden zij hier of daar door een hinderpaal gestuit, alsdan zich tot opruiming maar te bedienen van de onedelste wapenen — nieuwe of sprekende bewijzen, welke tegen mij konden getuigen, waren in niet één magazijn op te duikelen, en toch wilden de chefs, bij hun een-

(1) Nog altijd aan het adres van den overste de Neve.

(2) En zoude dat dan niet juist de bedoeling zijn geweest?

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

maal gedaan voorstel om mij te doen wegjagen blijven volharden, en daarom werd het eenmaal gerapporteerde nog eens gerapporteerd maar thans met nog wat schreeuwender kleuren opgefrischt, en verrijkt met drogredenen, onwaarheden en een scheldtaal: men vergeleek mij zelfs bij een, niet bloedzuigende maar eeruitzuigende vampijr!!!!

De door de chefs tegen mij ingebragtte beschuldigingen kregen nu zulk een aanzien, dat de Legerkommandant beslistte, een raad van onderzoek zoude te oordeelen hebben. En daarom nog eens, M. H. ik verklaar die beschuldigingen voor valsch, voor lasterlijk en voor de rest, dat mijne handelingen den officier niet onwaardig zijn geweest. — Ik hoop, dat u allen nu reeds de overtuigeng zult koesteren dat deze mijne stelling, wat de drie eerste punten betreft, genoegzaam is aangetoond, al liet ik dan ook veele zaken onaangeroerd en behandelde ik slechts de saillante punten; mogt een der leden van dezen raad echter wenschen, nog iets nader toegelicht te zien, dat zulks mij dan kenbaar gemaakt worde, en het zal mij hoogst welkom wezen ze geheel en al te kunnen uiteenzetten, opdat ook u allen der waarheid van mijne stelling zult doordrongen worden.

Blijkens de stukken heeft de chef verklaard, dat hij, wat het infamerende betreft, evenmin aan mijne schuld geloofde als aan die van den heer *Sch.*

Mijne gevoelens over de infamerende schuld van den Heer *Sch.* zal ik hier maar achterwege laten, maar al ware 't, dat dat heer daaraan onschuldig was, dan nog is hij naar mijn, en zooals ik reeds stellig weet, naar het gevoelen van een groot aantal officieren tot eene diepte gedaald, waarin geen eerlijk man zich bewegen kan. Zijn wegslingeren toch, van die beschuldiging tegen mij, toen hij in de knel zat en zich moest verdedigen op eene geheel afgescheidene zaak, is niet te kwalificeren, vooral wanneer men bedenkt hij een

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

paar maanden stilzwijgend had laten voorbijgaan. En al ware 't, dat de Heer *Sch.* een zedelijken levenswandel achter zich heeft, vreemd klonk het mij toch in de ooren toen ik moest vernemen, dat een zijner akademie genooten, bij het vernemen der treurige zaak, bekend stelde, dat zóó iets hem niets verwonderde, want dat reeds een paar jaar geleden dergelijke verdenkingen geuit werden!!

De chefs hadden dat ook vernomen, en wat deed men toen, al weder om dat Heer te redden, en der goeê gemeente zand in de oogen te werpen? Een paar officieren, die van die vuile verdenking niets wisten en waaromtrent men geinformeerd had, moesten toen verklaren, dat zij niets wisten . . . . ! Ziet M. H. *dat* noem ik eene gemakkelijke wijze van procederen, jammer en jammer is 't, dat de beruchte Tropman daarvan niet heeft kunnen profiteren, want ik wed tien tegen een, hij ondanks al zijn moorden toch nog wel op dusdanige wijze een legio getuigen zoude hebben kunnen doen verklaren, zelfs onder eede, het hun niet bekend was, hij werkelijk een moordenaar zoude zijn!!!

Nu er echter een *tweede* akademiegenoot tegen den Heer Sch. is opgestaan, en die nog wel naar een groot aantal andere getuigen verwijst, nu wordt de positie van dien, o God zoo braven man al zeer hagchelijk, en zal er wel niemand gevonden worden, die gaarne in zijne moreele schoenen zoude wenschen te staan.

Nog één staaltje, en ik zal met dit punt van beschuldiging eindigen.

Zooals het u bekend is, heb ik in der tijd regtsingang verzocht tegen den Heer *Sch.* wegens het ter zake indienen eener lasterlijke aanklagte bij eene boven mij gestelde administratieve authoriteit. Die regtsingang werd echter niet verleend, omdat *ten eerste*, de Auditeur Militair adviseerde, dat de beschuldiging te onbestemd was, en geene feiten bevatte, welke mij aan de ver-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

achting mijner medeburgers zoude *kunnen* blootstellen, en *ten tweede,* de chef zich met dat gevoelen verklaarde te vereenigen. De authentieke stukken dienaangaande bevinden zich onder die, welke den raad zijn in handen gesteld. Wanneer ik u allen verzocht heb, dat door den Heer *Sch.* geschrevene, in zachte woorden vermeld op bladz. 38 en 39, nog eens te willen nagaan, dan leg ik u allen de vraag voor, of die beschuldiging onbestemd is, en vooral, of zij geen feit bevat welke iemand aan de verachting zijner medeburgers zoude kunnen blootstellen?

De chef vereenigt zich met het gevoelen te dier zake van den Auditeur Militair, dus hij beantwoordt die twee vragen met *„neen"*, dus de betichting van poging tot iets zeer onzedelijks vindt hij onbestemd, en ook geen feit, dat iemand aan de verachting zijner medeburgers *kan* blootstellen. Wanneer iemand schriftelijk verklaart, dat een zeker feit iemand niet aan de verachting van anderen kan blootstellen, dan mag het toch wel als zeker worden aangenomen, dat hetzelfde feit niet verachtelijk is in *zijne* oogen.

Bijgevolg, iemand die zich aan poging tot iets zeer onzedelijks heeft schuldig gemaakt, is volstrekt geen verachtelijk sujet in de oogen van den betrokken chef. De verkondigde principes van een chef moeten zoodanig wezen, dat hij de wensch mag en kan koesteren, ze door zijne ondergeschikten zullen worden aangehangen, en in practijk gebragt ..... neen M. H. ik zal niet meerdere gevolgtrekkingen ter nederstellen, al is 't waar, dat ze streng logisch zijn, en al heeft de chef zich door een dusdanig handelen ook bloot gegeven aan eene hoogst onaangename beoordeeling; wilde ik thans doen, zooals de chefs tegenover mij gehandeld hebben, dit advies zoude mij ruimschoots de gelegenheid schenken, een vlek te werpen op de moraliteit van den betrokken chef; ik zoude slechts het voetspoor behoeven natevolgen van den geestigen Tristan Shandij,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

om te bewijzen, dat de moraliteit van dien chef er wellig toe zal leiden, het in de toekomst zal zijn weggelegd, dat de officieren zullen behagen scheppen in de neuzen van anderen.....!

Nog ééne vraag: Wanneer de tegen mij ingeslingerde beschuldiging over geen feit liep, dat mij aan de verachting mijner kameraden zoude hebben kunnen blootstellen, waarom durfde de chef het dan zelfs te wagen, mij van eene dienstverrigting te ontheffen, toen de lasteraar haar uitte?

Rijme, wie *dat* rijmen kan, zonder zulk een handelenden chef te minachten.

Mij vernietigen, maar het O, zoo lief protegétje Schoggers sparen, *dat* scheen de leus!!

D. De *vierde* beschuldiging luidt: „dat ik door mijn handelen, en doen handelen tegenover den kapitein der Infanterie Docters van Leeuwen getoond zou hebben, geen begrip te hebben van den eerbied en het ontzag mijne meerderen in rang verschuldigd, gevaarlijk te zijn voor mijne jeugdige kameraden door hen aantezetten tot handelingen doodend voor de discipline en de tucht, zonder welke een Leger niet kan bestaan.

Wanneer ik mijn handelen en doen handelen in deze, evenals het handelen ter zake van den kapitein Docters van Leeuwen en zijn aanhanger zal ontvouwd hebben, dan houd ik mij overtuigd M. H. dat uw aller oordeel in geene deele harmonierend zal zijn, met opgemelde beschuldiging; deze mijne overtuiging is niet alleen gebaseerd op het geloof aan uwe onpartijdigheid en ridderlijke gevoelens, maar ook op de wetenschap, dat een ieder, wien ik de toedragt der zaak — zooveel mogelijk

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

met de stukken in de hand — toelichtte, met tegenzin, zoo niet erger, het handelen van een kapitein aanschouwde, die ..... enfin, die ridder der 4e. klasse van de Militaire Willemsorde was, en voor wien het vooral noodig zal wezen *dat* kruis altijd, altijd te dragen, want anders zal een ieder *niet* weten, dat hij geen lafaard is! Het oordeel van den Legerkommandant in deze, en neêrgelegd in zijne missive, luidt: „Het blijkt niet, wie den kapitein Docters van Leeuwen opgedragen heeft, een verslag te geven van het vroeger tusschen hem en den Heer de Rochemont voorgevallene in de Societeit; evenmin hoe de lastgever met het gebeurde in kennis was gekomen. Deze zaak had met de kwestien in behandeling niets te maken, en moet dus hij, die haar aanhangig maakte, als oorzaak worden beschouwd van al de gevolgen welke daaruit zijn voortgevloeid en nog kunnen voortvloeijen."

Met mij zult u allen erkennen, dat dit oordeel van den Legerkommandant den toets van eerlijkheid en ridderlijkheid kan doorstaan — dat oordeel is daarenboven in harmonie met dat van die officieren, welke ik tot dus verre met de zaak inlichtte.

Niet alzoo redeneerde de thans tot kolonel bevorderde overste de Neve, want *hij* maakte zich aan die niet ridderlijke handeling schuldig; hij maakte die zaak D. v. L. aanhangig, blijkbaar met het doel mij te treffen; *hij* tolereerde eene hoogst onwaardige handeling van den kapitein D. v. L.; *hij* liet het, als 't ware ongemerkt voorbij gaan, dat er zelfs zeer ligtvaardig, *zoo niet erger*, werd omgesprongen met het afgeven van beeedigde verklaringen, toen men merkte dat er „haar aan den knikker" kwam; *hij* in persoon was, om zich zelve te sauveren, hoogst dubbelzinnig in zijne met eede bekrachtigde verklaring, ja *hij* gelastte een ondergeschikt officier, eene handeling te doen welke den toets van kameraadschap niet konde doorstaan, welke tegen dien kameraads wil en eerlijkheid indruischte, en welke hij

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

niet opvolgde, dan nadat hij er zich met eere tegen verzet had.

Op den voorgrond zet ik de voor de geheele beschaafde en dus zeker voor den officiers wereld geldende stelling, dat wanneer iemand eene laagheid van een ander ondervindt, hij het regt heeft, ja het in zekere omstandigheden zelfs pligt is, dezen laatsten daarover te interpelleren, dan wel ter verantwoording te doen roepen. De heer Docters van Leeuwen handelde, en dat zal een ieder beamen, hoogst onwaardig tegenover mij, en dus had *ik* het regt van interpellatie. Dat regt heeft de overste de Neve mij ontzegd, hetgeen natuurlijk is, omdat *hij* het was, die de zaak had aanhangig gemaakt om mij te treffen; volgens het oordeel van den Legerkommandant, en ik koester de overtuiging, ook volgens het oordeel van ieder eerlijk man, is dus de overste de Neve oorzaak, en dus aansprakelijk voor al de gevolgen welke uit die zaak zijn voortgevloeid.

En die gevolgen M. H. zijn niet gering; ik zal ze u mededeelen, maar laat mij daartoe de zaak van haar begin af voordragen.

Een anderhalf jaar geleden, zat ik op zekeren morgen aan de ronde tafel der societeit, onder een bittertje en onder gezelligen kout o. a. met de H. H. de Bruijn, Knoop en Docters van Leeuwen, de van Java aangebragte couranten te doorbladeren. In een dier couranten las ik het nieuwtje, dat de generaal Majoor *W.* het leger zoude verlaten.

Doordien de aanwezige Heeren wisten, op welken voet ik met dezen opperofficier stond, hoe mijn oordeel over dezen generaal officier was (wat zijn zedelijk karakter betrof) en aan welke omstandigheden dat oordeel ontleend was — zoo flapte ik, zonder eenige nevenbedoeling, uit, dat ik het Leger wel met die tijding zoude kunnen feliciteren.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De Heer D. v. L. drong op dit motief door, waarop ik mijne stelling verdedigde, er bijvoegende, dat ik niet goed had kunnen begrijpen, hoe een liefderijk God zóó wraakzuchtig kon zijn, om de zonden der vaderen te kunnen gaan straffen in de klein-kinderen van het derde of vierde geslacht, maar als het waar is, dat de Godheid zoo iets *mag* doen, en dat de Priesterwereld dan nog durft te gaan verkondigen, dat die Godheid liefdevol, ja de liefde zelve is, dat ik mij dan ook de vrijheid wel eens zoude mogen veroorloven, de zonden van den Generaal *W.*, welke mij hadden getroffen, zoo mogelijk te gaan straffen in zijne kinderen of kleinkinderen, want dat ik door *dat* te doen, altijd nog liefdevoller handelde dan de Godheid.....! De kapitein D. v. L. vatte het woord, noemde zulk eene wraakneming altijd laag enz. waarop ik antwoordde, het voor de eerste maal in mijn leven was, ik het karakter van de Godheid als *laag* hoorde kwalificeren. ZEdGstr. draafde echter door, maar zorgde ten zeerste te doen uitkomen, hoe liefdevol *hij* zoude handelen! In zulk een zelfbewierookenden geest hoorende spreken, trok ik mijne schouders op, en liet hem met zijn zelfuitbazuinend schoon karakter alleen.

Wie toch, is erg gesteld op hen, die altijd iets goeds van zich zelve te vertellen hebben; ten laatste toch, ontvangt men den indruk alsof *zij* het doen, daar zulks wel nooit in de hersens van een ander zal opkomen. Zegt iemand van zich zelf „ik ben een brave vent" niemand zal het gelooven; en zegt een ander „ik ben een wraakzuchtige vent" ook hem zal niemand gelooven.....!

Over dit, tusschen den heer D. v. L. en mij, gevoerd bespottelijk gesprek, zegt de Luitenant Pape, die het ook had aangehoord, in een beeedigde verklaring: „Deze stelling — van wraakzucht — werd op geheel *vriendschappelijke* wijze besproken, en gaf mij den indruk

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van een societeit praatje, hetwelke de eene partij vóór, de andere tegenspreekt, en dat men *in den regel* reeds den volgenden morgen is vergeten." Het is goed, dat de eerlijke Pape zegt „in den regel" want hij had zeker niet gerekend op dien heer D. v. L.; *die* had het niet vergeten, maar het stond — God helpe hem — zelfs opgeteekend in een zwart blaauw notitie boekje.....!!

Ik liet den Heer D. v. L., zooals ik reeds zeide, met zijn zelfbewierookend karakter alleen, vooral omdat ik wist, met wien ik te doen had; n. l. met iemand, die het geloof schijnt aantehangen, dat ook op zedelijk terrein de leer van toepassing schijnt te zijn „dat de kleederen den man maken" dus, als men steeds schoone karakter trekken, schoone principes *verkondigt*, het als genoegzaam kan beschouwd worden, want dat de wereld denzulken als braaf en eerlijk zal doopen, al wordt de kat dan ook soms in het donker geknepen . . . .!

Onlangs kwam er onder eenige officieren, waarbij de Heer D. v. L. zich ook bevond, sprake over de republikeinsche rigting, welke zich in Europa schijnt te openbaren.

Een der officieren — van top tot teen, van binnen en buiten, een Koningsgezinde — sprak een paar zinsneden over die rigting, en ziet, ook toen stond die D. v. L. al weder op, sprak zijne verontwaardiging over zulke rigting uit, deed het, ook al weder in strijd met de bedoeling des sprekers, voorkomen als of die officier zich als republikein verklaard had, maar zal niet achterwege zijn gebleven, zijne schoone principes over het Vorstendom te ontvouwen, zijne gehechtheid aan den Koning te verzekeren!

Ik achtte niet overbodig, een en ander in het licht te stellen. — Leest men nu, de door den Heer D. v. L. later afgelegde verklaring nopens dat Societeits praatje, dan ziet men, dat die mijnheer het door mij gesprokene in *zulk* een geest weet voor te dragen, dat men als

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

't ware onwillekeurig denkt, aan den uitkaaijenden en moordenden Richelieu, die maar steeds durfde te beweren: „geeft mij twee regels op papier, van hetgeen gij gesproken hebt, en ik laat je hangen."

Geruimen tijd na het voeren van dat Societeits gesprek, waaraan niemand dacht, slingert de Heer Schoggers zijne twee beschuldigingen tegen mij in, waarvan de eene luidde als zoude *ik, en nog wel door wraakzucht gedreven*, die proces-verbaal-kwestie op touw gezet hebben. Een ieder te Padang-Pandjang was terstond met die beschuldigingen bekend.

Naauwelijks was dit geschied, of D. v. L. komt bij den Heer de Bruijn; herinnert hem het gesprokene in de Societeit, dat — God vergeve 't hem — ten naauwkeurigste in een z. g. *blaauw* boekje stond opgeteekend, en vraagt hem, of hij de verklaring, waarvan ik zoo even sprak, zoude willen steunen wanneer hij, D. v. L., die afgaf.

d. B. blijft een antwoord schuldig, maar begeeft zich naar den Heer Knoop, zekerlijk, naar ik vertrouw, overtuigd dat de propositie van D. v. L. niet anders als laag, o zoo laag kon genoemd worden. — Kent men bijkans één deloijaler, lager handeling dan om iemand, van wien men niet weet of hij schuldig is, met steenen te werpen, enkel en alleen *omdat* een ander het doet?

Kn. en *de B.* zoeken mij alstoen op, en deelden mij mede, zij zich verpligt rekenden, mij met die handeling van D. v. L. bekend te maken. Ik zeide hen terstond dank, voor die eerlijke en kameraadschappelijke handeling, en deelde de B. als mijn gevoelen mede, hij D. v. L. pertinent moest weigeren, tot zulk eene lage handeling de hand te leenen; dat ik nog niet wist wat dat Heer in zijn schild voerde en dat ik dus met handelen nog wat zoude wachten. *Kn.* vereenigde zich met mijne zienswijze, omtrent het handelen van de B. en deze laatste handelde als eerlijk man, hij sloeg het verzoek af.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De zaak bleef rusten; Naauwelijks echter had de kapitein Verspijck zijn schrijven ingediend, en was 't daardoor bewezen geworden, dat de beschuldiging van *Sch.* van wraakzucht, valsch was, want dat ik hem zelfs had willen sparen, en dat de kapitein Verspijck alléén, in deze gehandeld had — of de overste de Neve, die daardoor het gekozen slagtoffer bijkans bevrijd zag, gelastte den Heer D. v. L. de bewuste verklaring nopens dat ongelukkig Societeits gesprek aftegeven; den Heer *de B.* werd *gelast* die verklaring te steunen; den Heer *Kn.* werd hetzelfde gelast, maar in fatsoenlijke woorden weigerde deze ridderlijke officier schriftelijk, te voldoen aan deze in zijne oogen onregtmatige, onmaatschappelijke zoo niet deloijale lastgeving. — De overste de Neve, die wel niet terug gedeinsd was voor de onedelste en verderfelijkste handeling, om daardoor zoo mogelijk een voorgesteld doel te bereiken, de overste de Neve ontbood den heer Kn. terstond ten zijnent, nam het reglement van krijgstucht in handen, en dreigde hem met eene zware correctie zoo hij niet terstond aan zijn last voldeed.

Aan de lastgeving werd toen natuurlijk voldaan; de overste vernietigde zoo spoedig mogelijk die eerste geloofs-benijdenis van den Heer *Kn.*, maar laatstgenoemde bekroonde zijn kranig handelen, door mij daarvan een authentiek afschrift in handen te stellen. —

Na een en ander, was het streven der tegenpartij maar al te duidelijk, en was dus het oogenblik daar, dat door mij kon en mogt gehandeld worden.

Het was nu toch zeker, dat het gaan van dien zich zelf zoó achtenden Heer D. v. L., in direct verband stond met de latere lastgeving van den chef; het was zeker, dat er toen niet verder op dat punt doorgedraafd werd, omdat men bespeurde, dat ieder eerlijk karakter zóó iets, als verfoeijelijk zoude uitkrijten, te verfoeijelijker omdat ik mij op dat oogenblik in eene allermoeijelijkste

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

positie bevond, en elke tegen mij ingebragte beschuldiging daardoor een drie dubbelde zwaarte zoude erlangen; het was nu zeker, dat het afgeven dier verklaringen, ondanks dat verfoeijelijke, toch gelast werd omdat men overtuigd meende te zijn, dat, na het schrijven van den kapitein Verspijck, mijn onschuld aan den dag komen, en daardoor aan hunne vingers een slagtoffer zoude ontglippen, in wiens vernietiging zij zich reeds stil verheugd hadden; het was nu zeker, dat die Heer D. v. L. die verklaring had opgemaakt en afgegeven, na eene vergeefsche wandeling gemaakt te hebben naar den Heer de Bruijn *zonder mij in het minst te waarschuwen*, waartoe hij als eerlijk man verpligt was geweest, even als de H. H. Knoop en de Bruijn gedaan hadden; het was nu zeker, dat iemand den rol van spion gespeeld had, door dat societeit's gesprek op zulk eene scheeve en ellendige wijze over te brengen bij den chef, en het was zeker dat een ieder, bij de vraag wie die ellendige spion zoude zijn, als 't ware met den vinger den Heer Docters van Leeuwen aanwees! Gaat men dit alles na, dan vraag ik een ieder, of *ik* niet het regt had, den Heer D. v. L. te interpelleren.

Met mij zult u moeten erkennen, dat mijne te nemen maatregelen zouden dienen aftehangen van de omstandigheid, of het gerucht volgens de waarheid was, dat de Heer Docters van Leeuwen werkelijk zich zoude verlaagd hebben tot het vervullen van den ellendigen spion's rol.

Op grond van dien rigtte ik mij tot hem, met het navolgende schrijven:

WelEdel Gestr. Heer!

Na rijp beraad en ernstig wikken en wegen, heb ik besloten UEd. Gestr. met bekendstelling van een en ander, de navolgende inlichting te verzoeken:

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Mag men van elk officier ridderlijkheid verwachten, van een met de Militaire Willemsorde gedecoreerd officier, mag men die hoedanigheid *eischen*. (1)

In hoeverre de handeling van UEd. Gestr. om uwe verklaring dd. 23 April jl. aftegeven, waarin eene, door mij onder een bittertje aan de ronde tafel der societeit, omstreeks drie maanden geleden, geuitte bewering behandeld wordt — *zonder mij vooraf te waarschuwen, dan wèl zonder mij, na de afgifte, daarmede in kennis te stellen*, zal ik alsnog niet ter nederstellen. Bovendien de stem der publieke opinie heeft zich, vooral te Padang, reeds doen hooren, en voorzeker niet om u te loven.

De mate van beoordeeling dien aangaande, en mijne te nemen maatregelen, zullen in het belang van regt en billijkheid echter afhangen van de omstandigheid, op welke wijze het tusschen U en mij gevoerd gesprek, ter kennis van hooger geplaatsten gebragt is, en daar U reeds o. a. vroeger, maar te vergeefs, getracht moet hebben eene soortgelijke verklaring — als die welke thans Uwerz. is afgegeven — door den Heer de Bruijn gesteund te doen krijgen, zoo kan ik niet verhelen, dat op U de zware verdenking rust, daartoe op de een of andere wijze de hand geleend te hebben.

Het is op grond van dien, en, zooals U wel zult willen erkennen, ook in het belang Uwer naam, ik U beleefd verzoek, mij wel te willen mededeelen, of U regtstreeks dan wel zijdelings, het tusschen ons gevoerd gesprek, ter kennis hebt gebragt van eenige boven U

---

(1) Ter speculatie van hem, die zulks niet weet of niet verwacht had, stel ik hier bekend, dat die dappere en brave en eerlijke kapitein der Infanterie Docters van Leeuwen, ridder der 4e klasse van de Militaire Willemsorde is, en dat hij die decoratie *gereclameerd* heeft, toen hij in Nederland met verlof en in de nabijheid van schoonpapa den schout bij nacht was!! Wanneer men de verklaringen leest, waarop die reclame steunde, dan zal een ieder, de handen vouwend, op zijn knieën vallen ten einde zooveel dapperheid te aanbidden. . . . . !!!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gestelde Militaire authoriteit, dan wel, of door een regtstreeks dan wel zijdelings opzettelijk spreken of streven van uwe zijde, de boven U gestelde Militaire authoriteit door een ander met dat gevoerd gesprek in wetenschap is gesteld.

Met verschuldigde achting noem ik mij

Uwd. Gestr. Dienaar,
(Get.) DE ROCHEMONT.

Aan
den WelEdel Gestr. Heer
Docters van Leeuwen, ridder
der M. W. O. 4 klasse.
Padang-Pandjang.

Hierop moest ik ontvangen het navolgend schrijven:

Aan
Den Wel EdelG. Heer
de Rochemont
1e Luitenant der Infanterie
Padang-Pandjang.

Hoewel ik aanvankelijk van plan was, niet te antwoorden op Uw, op zijn zachtst uitgedrukt, ongepast schrijven van gisteren, heb ik zulks ditmaal willen doen, in de hoop, en daarbij te gelijkertijd mijn stellig verlangen te kennen gevende, van verdere correspondentie met UEd Gestr. verschoond te blijven.

Als antwoord op den inhoud van Uw schrijven diene, dat ik niet voornemens ben, mij bij U te verantwoorden dan wel U inlichtingen te geven, omtrent eene door mij afgegevene officiele verklaring, en dat gij U met uw verzoek behoort te wenden tot de Militaire authoriteit, die uwe zaak behandelt, welke wanneer zij het noodig oordeelt, u inlichtingen zal geven.

De kapitein der Infanterie,
(w. g.) DOCTERS VAN LEEUWEN.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Legt men dit schrijven van den Heer D. v. L. naast het mijne, dan ziet men al dadelijk, dat ZEdG. van de stelling uitgaat, dat een kapitein, of liever, dat in de officiers wereld een superieur het regt heeft, in het particuliere leven tegenover een lager in rang geplaatste, wanneer hij het kan en wil, zoo laag mogelijk te handelen, want wordt hij ter verantwoording geroepen, dan behoeft hij slechts op zijne fouragères te wijzen, om den beleedigde te doen zwijgen. Men ziet 't, de Heer D. v. L. — achter zijne fouragères verschanscht — vermeent mij in zijn schrijven op nieuw te mogen beleedigen, door te weigeren eenige correspondentie met mij te voeren. Men ziet 't, de Heer D. v. L. is maar al te zeer bevreesd, de waarheid omtrent dat spionspelen te doen hooren; in zijn schrijven doet hij 't voorkomen, alof ik hem zoude ter verantwoording geroepen hebben, nopens dat afgeven der verklaring; niets is minder waar, want uit mijn schrijven blijkt het maar al te zeer, en staat het maar al te duidelijk te lezen, dat ik hem om inlichting verzocht, nopens het rondgaand gerucht onder de officieren, en dat hem aanwees als den persoon, die er niets onteerends, niets afschuwelijks in zoude gezien hebben, den ellendigen rol van een lagen spion te spelen, ten einde een ongelukkige kameraad te treffen, louter en alleen om een chef te believen!

Toen ik opgemeld beleedigend schrijven had ontvangen, wende ik mij tot mijn vriend Booms, met het verzoek mij wel te willen secunderen; als zoodanig den Heer D. v. L. nog eens de gevraagde inlichting te verzoeken, en hem over zijn opeengestapeld naar handelen ter antwoording te roepen. De chef heeft mij zelfs ten kwade aangerekend, ik den Heer Booms verzocht had, als mijn secondant te willen optreden: hij was te Padang in garnizoen, en was in vergelijking van mij een nog zoo jeugdig kameraadje!! verbeeld u

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

iemand die *drie* jaar jonger in leeftijd en *drie* jaar jonger officier is! Ik wist bovendien, dat de Hr. Booms, als mijn vriend, *volgaarne* mijn secondant zou willen zijn, en daar ik, die het karakter van den overste de Neve zoude kunnen uitteekenen — wist, hoe vijandig die overste zich zoude stellen tegenover den kameraad, in het garnizoen te Padang-Pandjang, die mij ter zake zoude willen seconderen, zoo wenschte ik geen hunner aan die onaangenaamheid bloottestellen, al koesterde ik de overtuiging, dat ook sommige hunner mij volgaarne zouden hebben willen ter zijde staan, zoo ik 't slechts verzocht had. Ook tegenover *Booms* handelde ik natuurlijk opregt, want bij mijn verzoek wees ik hem op de onaangenaamheden, welke hem wellligt ten deel zouden vallen.

Naauwelijks mijn verzoek ontvangen hebbende, of mijn trouwe vriend willigde het op de meest hupsche wijze in; ja, de vriend ging verder, bij begreep dat de zoo ridderlijke, zoo brave, zoo heldhaftige Docters van Leeuwen, zich terstond zoude gaan verschuilen achter de hangende percara Schoggers, even alsof die hem het regt gaf, tot eene onwaardige handeling af te dalen, en het was daarom dat Booms niet alleen als secondant, maar ook als handelende persoon optrad.

Zijn schrijven aan den heer D. v. L. was als volgt:

WelEd. Gestr. Heer!

Ik ben verpligt mij, middels dit schrijven, aan U voor te stellen als Booms, officier der Infanterie.

Door den heer de Rochemont, is mij mededeeling gedaan van de zaak, tusschen hem en den heer Schoggers.

Ik voor mij, die den heer de R. sinds jaren ken, houd hem onschuldig, en het is op grond van dien, dat ik op mij heb genomen, om op te treden als zijn secon-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dant voor de gevallen, die zich in zake mogten voordoen.

Door den heer de R. werd mij ter inzage gegeven de door U afgelegde verklaring, over een in de Societeit te P. P. onder een bittertje gevoerd gesprek, betreffende een niet aanwezig officier.

De indruk, die uwe verklaring op mij maakt, was even als van alle anderen, zeer treurig, en zult U dit hebben ontwaard uit de les U gegeven door den heer Knoop.

Ik begrijp zeer goed, de R. uwe handeling onwaardig vindt, en kan ik mij geheel vereenigen met zijn aan U gerigt schrijven dd. 8 Mei, en daarentegen volstrekt niet met uw antwoord van 9 dezer.

De gedane voorspelling, dat ge u zoudt verschuilen achter de fouragères, is wel bewaarheid geworden, maar kan de heer de R. zich daarmede niet vereenigen. Uwe verplaatsing op officieel terrein, was, in verband met de voorspelling te verwachten, maar is niet de handeling van een ridderlijk mensch, is de handeling van iemand, die niet geschroomd heeft op eene zeer vernederende wijze, een officier ongevraagd, nutteloos en enkel uit wraakzucht te benadeelen. Als men handelingen doet, als gij u hebt veroorloofd, dan moet men zich *persoonlijk* verantwoorden, maar zich niet verschuilen achter zijne meerderen; nogmaals vraag ik U, zijt ge genegen U te verantwoorden op de zinsnede van het schrijven van den heer *de R.* voorkomende aan het einde: „Het is op grond van dien enz. enz."

Zoo niet! dan verklaar ik U schuldig, namens den heer de R., van willens en wetens, zonder noodzaak, en uit louter lust tot kwaaddoen, een officier te hebben willen benadeelen, wordende deze onridderlijke handeling nog verzwaard, doordien U wist, en die verklaring met dat doel afgaaft, dat zij strekken moest, om dien officier, *in eene zaak waarin U niet onzijdig waart*, te benadeelen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Op grond hiervan, vraag ik namens den heer de R. voldoening, en geef U kennis, dat bij niet voldoening hieraan, ik èn de tusschen U en den heer de R. gevoerde correspondentie èn dit schrijven, aan een ieder zal kenbaar maken, die zich de moeite wil geven de stukken te lezen, en gelooft mij die zijn vele!

Ook nu verwacht ik, dat u officieel zult trachten op te treden, maar ik verzeker U, dat ik steeds, als U dit doet, U een ondeugd zal toeschrijven, die voor elk man van eer ondoenlijk te dragen is, voor elk officier eene onmogelijkheid naast de epaulet blijft; die ondeugd zal ik vooreerst niet noemen, ze is te begrijpen.

Door het schrijven van bovenstaande regelen, breng ik U in zachte termen, het gevoelen van den heer de R. over, dat natuurlijk ook het mijne is!

Ik zal, alvorens publiciteit aan deze onze correspondentie te geven, wachten tot den 20e dezer maand, en indien met dien post geen antwoord komt, ga ik tot handelen over.

(w. g.) BOOMS.

Na ontvangst, wende de heer D. v. L. zich, zooals een ieder verwacht had, tot den chef met verzoek om hulp; ik werd gestraft met veertien dagen strengarrest, met een reden welke in strijd met de waarheid is, en tegen den heer Booms werd regtsingang verzocht, als zoude hij zich hebben schuldig gemaakt aan insubordinatie met woorden.

Het was alstoen, dat de heer B. aan zijne geuitte bedreiging gehoor gaf, n. l. den heer Docters van Leeuwen, kapitein der Infanterie, ridder der 4e klasse van de Militaire Willemsorde, opentlijk te brandmerken als *lafaard*, door een twee honderd tal brieven van den navolgenden inhoud algemeen in den archipel te verspreiden:

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Padang, den 21 Mei 1869.

WelEd. Gestr. Heer!

Ik neem de vrijheid UEdG, ter kennis te brengen, dat ik eene klagte heb in te brengen, tegen den Wel Edel gestrengen heer Docters van Leeuwen, ridder der M. W. O. 4e klasse, inwoner te Padang Pandjang, redenen:

„Ten gevolge van een zijner deloijale en beleedigende handelingen, op particulier terrein, tegenover den heer de R., door mij als secondant ter verantwoording geroepen zijnde, geweigerd te hebben de verlangde satisfactie te geven, door zich te verschuilen achter den rang dien hij bekleedt, niettegenstaande hem door mij, en zulks namens den heer de R., in mijnen brief te kennen gegeven werd, in duidelijke doch bedekte en zachte termen, dat bij zulk eene handeling ik hem openlijk als *lafaard* zoude aan de kaak te stellen."

Niet alleen, dat die gedecoreerd officier alzoo vermeend heeft, het te mogen durven wagen, een kameraad deloijaal te behandelen, zelfs te beleedigen, en, daarover geinterpelleerd, eene verlangde voldoening te weigeren — maar hij acht het zelfs onnoodig, aan den heer de R. en mij voldoening te vragen voor dat vreeselijke woord, *dat ik hem uit volle overtuiging bij deze* nogmaals *toevoeg.*

Zulk een woord, waarvoor een straatslijper bloost, schijnt Z. E. Gestr. niet te bezwaren. . . . . .!

Daar U de eer is te beurt gevallen met dien heer in hetzelfde $\frac{\text{garnizoen te zijn}}{\text{leger te dienen}}$, geloof ik het niet ondienstig, U het bovenstaande mede te deelen, vooral, omdat zoover mij bekend, de kameraden hier ter plaatse, de handelingen van genoemden ridder, den officier onwaardig achten.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Met de meeste achting heb ik de eer te zijn,

Uw dw. Dienaar,

(get.) BOOMS.

Op grond van deze missive, stelde de overste de Neve eene *tweede* klagte op, en wel wegens hoon jegens zijn meerderen in rang — en wat deed de ridderlijke D. v. L.? M. H. dat heldhaftige heer deed niets, *zegge* n i e t s — hij stak die missive op, legde haar bij zijn diploma van ridderschap, en zal afwachten of zijn zoon eenmaal zulk een boedel zal wenschen te aanvaarden . . . . . .

Al terstond werd er te P. P. door den Majoor Kriesfeld, op instigatie van den overste de Neve, eene officieele vergadering van officieren belegd.

Bij die vergadering mogt *ik* als verwerende en als beschuldigende partij niet tegenwoordig zijn!!!

Op die vergadering gaf de heer D. v. L. eene scheeve en onware voorstelling van het gebeurde. De heer Knoop, die de waarheid kende, verzocht het woord, en toen de chef bespeurde, dat alsnu de waarheid zeer bedaard zoude worden voorgedragen, ontstak hij in woede, gelastte den heer Knoop te zwijgen, en verzocht — zoo niet gelastte — den officieren, den heer D. v. L. te beschouwen, alsof er niets gebeurd ware, want zeide hij, *ik stel mij voor diens handelen verantwoordelijk!!!*

Begrijpt men nu M. H. waarom de chefs de zaak, voor mij zoo verdachtmakend ter kennis bragten van den Legerkommandant?

Na afloop dier vergadering, vereenigde zich een aantal kameraden, verzochten mij om inzage der stukken, en kwamen daarna natuurlijk tot de conclusie, dat *ik* waardig en ridderlijk had gehandeld!

De door den overste de Neve verzochte regtsingang tegen Booms werd verleend, en de geregterlijke informatien namen weldra een aanvang waarin ik als getuige gehoord werd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Als zoodanig, gaf ik een uitvoerig en juist relaas van het gebeurde, maar deed vooral uitkomen *ten eerste* de m. i. lage handeling van den Heer D. v. L. om te trachten bij den Heer de Bruijn die aftegeven verklaring gesteund te doen krijgen, en *ten tweede* de op den Heer D. v. L. maar al te zeer met goede gronden rustende verdenking, hij den lagen rol van spion zoude gespeeld hebben.

Hierna werd de Heer D. v. L. gehoord, en deze ontkende pertinent het lage zijner handelen, door te beweren dat hij den Heer de Bruijn gesproken had, lang vóórdat er eene commissie benoemd was, om de beschuldiging van den Heer *Sch.* te onderzoeken, en om als 't ware die bewering ingang te doen vinden, beriep hij zich, op eene plaats gehad hebbende commissie. Een en ander, God vergeve het hem, bevestigde hij met een dure eed.

Ik, die dat Heer geheel en al doorgronde en naar waarde schatte, had zóó iets verwacht en den Heer Booms verzocht, in zulk geval de H. H. Knoop en de Bruijn dienaangaand te doen hooren. Zulks geschiedde en zij verklaarden, even als ik zulks gedaan had, dat het trachten van den Heer D. v. L. wel degelijk had plaats gehad een paar dagen *nadat* de Heer Sch. zijne beschuldigingen had ingebragt.

De overste de Neve las, als Militaire kommandant, die voor de zaak zoo heillooze verklaringen, en zeer natuurlijk was het, dat zijn vriend D. v. L. uit dien brand moest gered worden; het verhoor van D. v. L. werd heropend; thans trok hij zijne zoo pertinente en beëedigde verklaring in, en stelde daarvoor in de plaats den twijfel, dat het toch wel mogelijk was, ik gelijk konde hebben, want dat hij nu, na het lezen van het vroeger aangeteekende in zijn notitieboekje, tot een ander gevoelen was gekomen. Die twijfelachtige verklaring werd al weder beëedigd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Gaat men nu na M. H. dat de bewering, als zoude een nazien van een, in mijn oog zoo afschuwelijk boekje, hem tot die twijfelachtige verklaring hebben kunnen brengen, maar zoo onvoorwaardelijk niet opgaat, en eerder onwaar schijnt te zijn, want dat hij dat boekje immers reeds nagelezen had, toen die nare wandeling naar den Heer de Bruijn plaats had, en dus reeds toen met den inhoud ter zake bekend was; gaat men na, dat het nog zal zijn uittemaken, of de Heer D. v. L. niet tegen beter weten in, zulk eene twijfelachtige verklaring vermeend heeft te mogen beeedigen, daar hij toch zeer goed *kon* weten, en zich zelfs *kon* overtuigen van de waarheid mijner bewering, want dat hij daartoe slechts het orderboek behoefde opteslaan, om te zien op welken datum de commissie, waarop hij zich beriep, had plaats gehad, en dien dag slechts behoefde te vergelijken met den datum waarop de Heer *Sch.* zijne beschuldiging had ingebragt en welke bekend was; gaat men na, dat men van een officier verwachten mag, hij niet eene afgelegde verklaring zal beeedigen, wanneer hij niet zeker weet, dat zij geheel en al volgens de waarheid is; gaat men dit alles na, dan M. H. laat ik het maken eener conclusie aan u over!

De tweede tegen D. v. L. ingebragte beschuldiging was, als zoude op hem de afschuwelijke verdenking rusten, den rol van spion te hebben gespeeld, door met kwade bedoeling, een eenvoudig Societeits praatje geïllustreerd den chef te hebben overgebragt, die de zaak alstoen aanhangig maakte, al had zij ook niets gemeen met de bestaande kwestie *Sch.*

Wij zullen nu eens in grove trekken nagaan, hoe de betrokken personen handelden en spraken, ten einde eene ronde beantwoording te vermijden, maar tot eene juiste appreciatie vergete men niet, dat zulks plaats had in verklaringen welke beeedigd werden, en dat de overste de Neve, achter de schermen gezeten, het on-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

derzoek leidde, en wanneer ik mij niet vergis, zelfs eenige vragen stelde.

De Heer D. v. L. doet het — in zijne verantwoording — voorkomen, alsof hij zoo bij toeval den Majoor Kiesfeld over dat Societeits gesprek zoude gesproken hebben; hij weet natuurlijk niet meer, of hij er den Majoor uit eigen beweging en met vrijen wil over sprak, dan wel of de Majoor hem over de zaak interpelleerde, maar hij weet wèl, elk gesproken woord, vooral *die* welke alweder zijn eigen lof verkondigden, zoo goed als letterlijk te herrinneren; hij bewaart natuurlijk zooveel mogelijk een diep stilzwijgen over de quintessens, n. l. of hij dat societeits gesprek met eene slechte bedoeling al dan niet, den overste de Neve had bekend gemaakt: dàt was de quintessens en *niet* of hij er met den Majoor Kiesfeld over zoude gesproken hebben. — Een ding is zeker: òf de overste de Neve heeft dat societeits gesprek opgevangen en het toen zelf geïllustreerd, ten einde mij zoo mogelijk te treffen, òf iemand heeft den lagen en valschen rol van spion gespeeld, en in stede dat nu D. v. L. — wetende, welke ingrijpende en onteerende verdenking op hem rustte — er terstond toe zoude zijn overgegaan òf schuld te bekennen, òf de verdenking met verontwaardiging van zich te werpen, bepaalde hij er zich toe, dat punt zoo min mogelijk aan te roeren, en de chefs legden zich daarbij ten ruste.

Later echter, trachte hij de schuld op een ander kameraad, den Heer v. d. Swan, te schuiven, die zulks echter terstond pertinent ontkende.

De overste de Neve verklaart *met eede*, dat hij *vermeent* met de zaak nog niet bekend te zijn geweest, toen de Majoor Kriesfeld er hem oversprak — terwijl daarentegen uit de beeedigde verklaring van dien Majoor de meening blijkt, dat de overste de Neve wèl met de zaak zoude bekend geweest zijn, toen hij er ZHEDGestr. oversprak. Dat klopte volstrekt niet, en toen de overste

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de Neve daarover geinterpelleerd werd, verklaarde hij waarachtig: dat de Majoor Kriesfeld het hem *zeker* had medegedeeld. — Men ziet 't, eerst *vermeende* de overste de Neve, maar toen dat vermeenen gelijk nul werd, toen wist ZHEdG. *met zekerheid* te verklaren; maar waarom, zoo vraag ik, werd den Majoor Kriesfeld nu ook niet eens, een dergelijke vraag voorgelegd? zoude de overste welligt bevreesd zijn geweest, dat, even als zijn twijfel in zekerheid verkeerde, ook de twijfel van den Majoor Kriesfeld zoude worden opgeheven en dat ZHEdG. alsdan zoude verklaren, hij nu *zeker* wist dat de overste de Neve wèl met dat geillusteerd societeits praatje bekend was, toen hij er hem oversprak!!!

Mijne Heeren, het is om te treuren. . . . . !

Het ter zake uitgebragt oordeel van den Legerkommandant is: dat *hij* als oorzaak van het boven beschrevene moet beschouwd worden, die deze zaak, blijkbaar met geen edel doel, heeft aanhangig gemaakt — die *hij* M. H. is de thans tot kolonel bevorderde overste de Neve; *hij* is de oorzaak van alles, *hij* is dus de aansprakelijke man. Ik zal hier niet uitwijden, in hoeverre men ZHEdG. dat alles heeft aangerekend, maar wel wil ik de vraag stellen, wàt men mij ten deze ten laste kan leggen, want *dat* verzeker ik, en ik hoop u allen reeds de overtuiging zult koesteren, men ook deze beschuldiging al zeer slecht, ja op eene scheeve wijze en wat meer zegt, ook al weder ten mijnen nadeele geformuleerd heeft. Ik, als beleedigende en verwerende partij, heb op eene eerlijke, loijale wijze den beleediger geinterpelleerd, en toen die interpellatie onbeantwoord bleef en door eene nieuwe beleediging gevolgd werd, toen heb ik mijne zaak in handen gegeven van mijn welwillenden secondant.

Tot dus verre, heb ik nog niet één officier, van welken rang ook, ontmoet, wien ik de zaak, met de stukken in de hand toelichte, of zij gaven mij hunne adhaesie.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Heb ik hiervoren het handelen van al de betrokkenen in deze zaak, in het licht gesteld, het is, geloof ik, niet misplaatst, wanneer ik thans met een paar trekken wijs op de positie van den Heer Docters van Leeuwen.

Er werd, zooals ik reeds zeide, regtsingang tegen den Heer Booms verzocht, op grond van de artikels 99 en 101 crimineel wetboek. — Die artikels spreken van *beleedigen*, dus dat verzoek om regtsingang, hield van zelve de verzekering in, dat de Heer D. v. L. erkende, door den Heer Booms beleedigd te zijn; bovendien zegt en erkent hij 't zelf, in zijn beeedigd verhoor. Volgens het ter zake gewezen arrest van het Hoog Militair Geregtshof, is 't echter uitgemaakt, dat de krijgsraad van deze klagte geen kennis had mogen nemen, en is de Heer Booms dan ook voor het handelen ter zake door den Regter niet gestraft.

En wat is nu het gevolg van dien? De Heer Docters van Leeuwen staat daar nu, als een gedecoreerd officier, die zich tot twee maal toe, door twee officieren het woord *lafaard* in de ruimste beteekenis liet toevoegen; die het heeft kunnen aanzien, dat die vereerende kwalificatie der geheele Maatschappij werd medegedeeld en die, wat de deur digt doet, zelf erkent door dat woord *beleedigd* te zijn. Mijne Heeren, u kunt nu in de toekomst een officier naast u in de gelederen aanschouwen, die bij zijn diploma van de Militaire Willemsorde, een door twee officieren geteekend brevet heeft neêrgelegd, waarin hem gemotiveerd is aangewreven, van te zijn een *lafaard*, een woord waarvoor de straatslijper bloost, maar waarvoor *hij* niet eens de oogen schijnt neêrteslaan.

Met mij zult u allen moeten erkennen, dat een officier met dat ongewroken lievelijk teeken op het voorhoofd, al een zeer kranig figuur in de gelederen van het Nederlandsch-Indisch Leger maakt.

Tegen den Heer Booms is ook regtsingang verzocht, omdat hij dat brevet der wereld heeft bekend gemaakt.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Voor dat feit, is ZEd. Gestr. gestraft met honderd gulden boete; maar als men nu denkt, dat die boete, welke door 14 dagen detentie vervangen werd, ter verligting is aangebragt van de den Heer D. v. L. getroffene schande, dan vergist men zich deerlijk.

De wet voor Europeanen in N. I., waaronder wij allen staan, verbiedt het nu eenmaal, een eereroover als eereroover, een lafaard als lafaard in het publiek te brandmerken, tenzij men die kwalificatie uit regterlijke vonnissen of authentieke stukken kan aantoonen. De Heer Booms kon nu voor den Regter, geen regterlijk vonnis produceren waarin het te lezen stond, dat de Heer Docters van Leeuwen een lafaard was, maar het neemt niet weg, dat het brandmerken had plaats gehad *uit volle overtuiging*, en dat nu een ieder toch het regt behoudt van de daken te verkondigen, dat de Heer Booms indertijd, namens zich en namens mij, uit volle overtuiging den Heer Docters van Leeuwen heeft bekend gesteld als een lafaard, en hem het daartoe strekkend, en behoorlijk gemotiveerd brevet heeft ter hand doen stellen.

Een op het schavot gebrandmerkte gaauwdief, zal het wel nimmer gelukken het gesiste teeken der schande uittewisschen — ik vraag, of niet ter eeniger tijd iemand zal gevonden worden, die den Heer D. v. L. op dat brevet zal wijzen, en dat *niet* is vernietigd of krachteloos gemaakt, al heeft de Heer Booms nu ook *f* 100 boete moeten betalen *omdat hij het publiceerde!!*

Bovendien, in het ter zake gewezen arrest van het Hoog Militair Geregtshof, staat maar al te duidelijk te lezen, dat het feit, het toevoegen van dat woord lafaard, naar behooren is omschreven!! naar behooren, een lafaard genoemd te zijn!

M. H. kiest; waar wenscht gij plaats te nemen, op het nederig bankje der beschuldigden, dat den Heer Booms en mij werd aangewezen, of op het stellaadje

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van waar een ieder den Heer D. v. L. kan aanschouwen!

En ziet M. H., opdat die persoon van D. v. L. zoude kunnen gered worden, bragt de chef tegen mij die scheeve beschuldiging in; de overste de Neve kon goedschiks niet anders handelen, tenzij hij eens waarheidlievend ware geweest, en alle schuld op zich zelve hadde terug gebragt; *hij* was immers, volgens het oordeel van den Legerkommandant, en in waarheid, de oorzaak van alles, en om hem te believen had de Heer D. v. L. zich waarschijnlijk tot eene lage handeling gepreteerd, en het zoude voor dien braven man nu toch wel wat hard geweest zijn, door zijn meester in de steek te worden gelaten, toen er tegen verwachting, haar aan den knikker kwam, en de Rochemont toonde, zich niet ongestraft te zullen laten beleedigen, al begon het hem van al de soesa reeds te duizelen — neen, toen toonde zich de Heer de Neve, een vriend te zijn, den Heer D. v. L. waardig; toen werden de officieren op zijne instigatie gelast, den Heer D. v. L. te beschouwen als een man die zooveel eergevoel bezat, dat hij zich niet ongestraft liet beleedigen; toen trachtte de overste de Neve, de publieke opinie te winnen, door zich overal en altijd te vertoonen aan de zijde van den man, die in het oog van elk eerlijk man, op eene wijze gehandeld had, welke zijne decoratie zoo niet ridiculiseerde, dan toch zeker niet ter eere strekte.

De chef legt mij, met eene zekere stijlverheffing ten laste, dat mijn handelen en doen handelen ter zake doodend zoude zijn voor de discipline en de tucht *zonder welke een leger niet kan bestaan*!

Ieder boertje, zelfs uit het hartje van Limburg, weet dat een Leger niet kan bestaan zonder discipline, zonder tucht, en dat hoog klinkend slot der beschuldiging zal dus wel alléén zijn aangebragt, om haar sterk te doen klinken, maar aan u M. H. laat ik de beant-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

woording der vragen over: *wie* handelt onwaardig, *hij* die een officier wegens eene lage handeling ter verantwoording roept, of *hij* die de lage handeling pleegt? *hij* die zijn aangerande eer tracht te zuiveren, of *hij* die de eer van een ander aanrandt? *hij* die toont het hem ernst is, wanneer hij zijne tegenpartij ter verantwoording roept, of *hij* die eerst laag handelt, om zich daarna, ter verantwoording geroepen, te gaan verschuilen achter zijne fouragères en die van den chef? *hij* die de waarheid huldigt, of *hij* die zijn afkeurenswaardig handelen tracht te maskeren, door misselijke uitvlugten en zelfverheffende praatjes?

Ik erken het, en u allen zult het mij toegeven, de officieren verkeeren op dit oogenblik, in een hagchelijken toestand, een toestand des te hagchelijker, omdat zij niet meer weten, *hoe* in zaken van eer te moeten handelen. Nu eens ziet men een officier uit de gelederen verwijderd worden, omdat de chefs vermeenden, hij zijn eer ongewroken liet aanranden — thans ziet men de chefs een officier beschuldigen, omdat hij 't niet wilde verdragen, dat men hem laaghartig attaqueerde. Het schijnt dus, dat de officier geheel en al afhangt van le bon plaisir van den chef: is de beleediger een vriendje, dan wordt de beleedigde vervolgd, en is deze laatste een protege, dan wordt de eerste à faire genomen; voorzeker is zulk een feitelijke toestand te bejammeren, en in het onderhavige vooral, omdat de chef de éénige oorzaak was van al het gebeurde.

Waarheid is 't, dat wanneer ik — die handelde volgens pligt, eer en geweten — dat wanneer ik handelde in strijd met den heerschenden wil der officieren, dat dan ook het oogenblik gekomen is, de officieren niet meer op het ridderlijke, op het eervolle van hunnen stand mogen wijzen; en dat een ieder, buiten dien stand, in den officiers-rok niet meer een waarborg kan zien, dat daaronder een eerlijk en ridderlijk, en geen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

laf en ellendig harte klopt, want telkens en telkens zoude men c. q. kunnen wijzen, op de zoo treurige percara Docters van Leeuwen.

Dit oordeel moge hard wezen, gelooft mij, ik word daarin gesteund, door dat van de officieren, die buiten deze vergadering reeds met de zaak bekend zijn.

Dat oordeel is gebaseerd op de beschuldiging van den chef, maar . . . . . zal Goddank, wel worden ofnvergeworpen door de werkelijkheid, want officieren met een karakter, als de Neve en Docters van Leeuwen, zijn zeldzaamheden, welke men met den vinger kan aanwijzen!

E. De *vijfde* beschuldiging is: dat ik mijne chefs en mijne kameraden zoude tot last zijn.

Uit het reeds voorgedragene blijkt, dat de chefs in geene deele huiverig zijn geweest, het een of ander ten mijner nadeele, ter kennis eener hoogere authoriteit te brengen, al zoude de grondslag zelfs logen en verdachtmaking moeten zijn. Ondanks dit, is het mij niet mogen gelukken, uit hunne schrifturen iets, hoe gering dan ook, te ontdekken waaraan opgemelde, *door den Legerkommandant geuitte*, beschuldiging zoude kunnen ontleend zijn.

En hoezeer het nu toch te onderstellen zal wezen, dat een Legerkommandant, die mij persoonlijk niet kent, eene dergelijke beschuldiging niet zal inbrengen, dan nadat hij haar op juiste gronden *kan* aantoonen — zeker is het, dat Z. Exc. haar heeft ingebragt, zonder overlegging van het minst bewijs.

Het heeft er dus veel van weg, dat ook Z. Exc. het heillooze denkbeeld aanhangt, als zoude een beschuldigde zijn onschuld dienen te bewijzen, instede dat de

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

beschuldiger zal dienen aantetoonen zijne klagte volgens waarheid is.

De Legerkommandant brengt niet één bewijs bij, of wijst niet op ééne omstandigheid, waardoor het des noods zoude kunnen bewezen worden, dat zijne beschuldiging volgens de waarheid is; moet ik nu al weder bewijzen, dat zij geen steek houdt?

Zulk eene vordering is ongerijmd, onregtvaardig en verderfelijk.

Ik vermeen dan ook, dat deze door *niets* gesteunde beschuldiging, geheel en al buiten beschouwing zal dienen gelaten te worden; wil de raad haar echter wèl in overweging nemen, dan verzoek ik den president en leden van dezen raad van *onderzoek*, de welwillendheid te hebben van te onderzoeken, waarop de Legerkommandant deze beschuldiging doet steunen, want in voorbaat verklaar ik mij onschuldig, en niets zal mij gemakkelijker wezen, dan aantetoonen, dat daar waar ik, hetzij met den generaal majoor *W*, hetzij met den overste de Neve in eene onaangenaamheid gewikkeld was, dat niet ik, gedachtig aan het „c'est le crime qui fait la honte, et non pas l'echaffaud" dat niet *ik* de oogen behoef nêerteslaan noch te blozen, al werd ik dan ook door het streven van eerstgenoemden achteruitgesteld, en door het drijven van dien overste, als 't ware zedelijk mishandeld.

M. H. niets is gemakkelijker, niets verraadt meer de in practijk brenging der ellendige slijmeraars theorie, dan om in de Militaire wereld den inferieur, bij verwikkeling met een superieur, onvoorwaardelijk voor de voeten te werpen, hij den superieur tot last is. Waarheid is 't, dat eene dergelijke beschuldiging in ons Leger zóó gemakkelijk wordt ingeslingerd, dat zij het karakter van een gemeenplaats erlangd heeft, maar ook is 't waarheid, dat het inslingeren meestal de waarheid kwetst; zoo ook thans.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Niet *ik*, maar de Heer Schoggers is de directe oorzaak van het ontstaan en aanhangig worden dezer percara; niet *ik*, maar de overste de Neve gaf der zaak zulk een omvang, dat er menigeen onder zoude bezweken zijn — en zoude het nu in de verste verte billijk wezen, het op mijne rekening te stellen, *dat* de zaak aanhangig is?

Ik beweer, niet de minste schuld te hebben; ik heb er mij slechts toe bepaald mijn naam, mijn eer te verdedigen, en al ware 't, dat ik soms dwaalde, wie zoude mij zulks willen aanrekenen, als hij bedenkt dat het een streven der chefs was mij te vernietigen.

M. H. ik verklaar bij deze, mijne chefs nooit tot last te zijn geweest, ten zij dat men van mij had verwacht of willen eischen *ik mij stilzwijgend zoude verlaagd hebben tot het blinde werktuig in handen van een immoreel wezen!*

Dat wezen, was ik tot last, want ik stond zijn ellendig streven in den weg, maar . . . . . ik zal mij steeds op dat handelen ter zake beroemen, al is het dan ook in stilte! (1)

En zoude het waarheid wezen, dat ik mijne kameraden tot last ben, dat ik door hen zoude gehaat zijn?

Ook deze door *niets* gesteunde beschuldiging verklaar ik voor onwaar.

Ik erken, dat het nooit mijn streven geweest is, den zoo wuften naam van kameraad natejagen, onder het klinken van glazen in een vrolijke nacht, of aan het billard; ik ben de eerste, die erkennen zal gebreken en onhebbelijkheden te bezitten, in stede van een heilige te zijn — maar ik mag Goddank, ook beweren het steeds mijn streven geweest is, te kunnen toonen, dat mijne daden in overeenstemming waren met mijne verkondigde stellingen over de *ware* kameraadschap.

(1) Ik spreek hier als met raadselen, liefde tot de positie welke de betrokkenen innemen, bindt alsnog mijn mond, maar de twee betrokkenen begrijpen mij . . . .! *Niet waar, Mijnheer de Neve?*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Volgens den overste de Neve, zoude ik te Padang Pandjang een verbazenden invloed bezeten hebben, op al de officieren — nu vraag ik, of dit in 's Hemels naam te rijmen is, met een tot last zijn van, of een gehaat zijn door die officieren?

Wanneer het dus, volgens den overste de Neve, waarheid is, dat ik dien onbegrijpelijken invloed bezat, en toch tot last of gehaat zoude zijn — dan is het ook waarheid, dat men c. q. al de officieren te P. P. zal mogen rangschikken onder de cathegorie van *nonsensiale Heeren* . . . . maar laat ik u spoedig uit dien droom helpen, door te verzekeren, dat die officieren, op een enkel mispunt na, niet van dat kaliber zijn!

Toen het bekend werd, dat onderwerpelijke beschuldiging ook al tegen mij ingebragt was, ontving ik van twee officieren het verzoek, om toestemming, van ongevraagd bij den raad eene verklaring in te mogen dienen, hoe ik, in zeer penible oogenblikken, tegenover hen gehandeld had!

Die brave kerels wilden spreken — dat *willen* reeds, trof mij, maar juist daarom heb ik hen verzocht niet te spreken, want wilde de Legerkommandant, ondanks de waarheid, bij zijne bewering blijven persisteren, dan zoude hun spreken toch niet in mijn belang, maar welligt tot hun nadeel zijn.

Wil men echter het grootste bewijs tegen die beschuldiging?

Het is mijne positie te Padang Pandjang. — Wanneer het werkelijk waarheid ware, dat ik mijne kameraden (1) tot last of door hen gehaat zoude zijn geweest, dan

---

(1) Ten overvloede teeken ik aan, ik onder dat woord *kameraad* alleen die officieren begrijp, welke getoond hebben, een eerlijk en zelfstandig karakter te bezitten, en bijv. niet den man, op wien van toepassing is, het vertaalde spreekwoord: dat hij, die zijn jas van boven tot onder moet digtknoopen, omdat hij geen hemd bezit, juist het *eerste zal wijzen*, op *zijn* buurman, wiens overhemd niet zuiver geplooid is.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zoude mijne positie te P. P. onhoudbaar zijn geworden, nadat de overste de Neve alle hem maar ten dienste staande middelen had aangegrepen, mij, in tegenstelling van den Heer Schoggers, *zijn protege en vriend*, te vernederen, misschien wel te vertrappen; mij zelfs in het oog der kameraden te doen dalen beneden het nulpunt van moraliteit.

En al moest nu in den beginne een ieder, nog niet twijfelende aan de moreele eerlijkheid (1) van den chef, bijkans op grond van dien, gelooven aan mijne schuld — weldra kwam het aapje uit de mouw kijken, weldra zagen de kameraden de drijfveer van het handelen der chefs, en eere die kameraden, zij toonden toen maar al te zeer, geen handlangers der laagheid te willen zijn. Met mij zal een ieder moeten toestemmen, dat wanneer de kameraden te P. P. het minste geloof, aan de tegen mij ingeslingerde beschuldigingen zouden gehecht hebben, dat zij dan niet met mij op dien voet zouden hebben blijven verkeeren, zelfs toen de chef het waagde zich zóóver te vergeten, door met ronde woorden te verklaren, dat zulk een handelen hem zeer onwelgevallig was, en door hem zelfs zoude beschouwd worden als het voeren eener oppositie! Met mij zult u allen toch instemmen, dat wanneer ik door mijne kameraden ware gehaat geweest, dan wel hen tot last strekte, het ook eene onmogelijkheid zoude geweest zijn, dat ik tot op het oogenblik van mijn vertrek, met hen kameraadschappelijk verkeerde, waarvan ik uitzonder die luitjes, wie ik om hun karakter dan wel handelen ter zake, veracht of minacht.

De Majoor Kriesfeld is bovendien hier ter plaatse; ik doe een beroep op het oordeel van dien chef; ZHEdGstr. zal zich wel ter zake willen verklaren, vooral als ik betuig, dat ik ondanks al het voorgevallene, prijs stel

(1) Wij spreken *hier*, alleen van de *moreele* eerlijkheid!!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

op het oordeel van dien chef, van welk gevoelen ZHEd. Gestr. zelf wel zal overtuigd wezen.

Nopens den overste de Neve zwijg ik liever; ik heb den naam van dien man reeds zoo dikwerf moeten uitspreken! ZHEdGstr. begreep, dat al zijne beweringen en handelingen een droevig figuur zouden maken, wanneer het den Legerkommandant in de gedachten kwam, al dat handelen, in deze zaak te toetsen aan de vox populi. De overste de Neve was te slim of sluw, om *dat* niet te begrijpen en te voorzien; de vox populi was ter mijner gunste en dus voor hem een hinderpaal op den ingeslagen weg der verdachtmaking; die hinderpaal was voor hem echter geen bezwaar om voortteschrijden, zijn karakter stond toe, dat hij voortging na zich van onedele wapens bediend te hebben.

ZHEdGstr. deed bijv. de waarheid op de brutaalste wijze te kort, toen hij in een geheim schrijven durfde ter nêerstellen, dat men te P. P. *algemeen* verlangde, dat hij mij, afgescheiden van de dienst — ontheffing, bovendien nog het arrest zoude opleggen!

Deze bewering is eene pertinente onwaarheid, en moest welligt dienen om elken indruk van animositeit wegtenemen.

De kameraden, misschien een paar ja knikkers van den overste, — zooals D. v. L. — uitgezonderd, hebben zoo iets nooit verlangd; integendeel, luide stemmen van afkeuring werden er gehoord, toen de overste de Neve mij, *in tegenstelling van den Heer Sch*, van een dienst doen onthief, en algemeene toejuiching erlangde de last van den Legerkommandant, dat ik mijne dienst weder mogt hervatten.

Tot deze brutale onwaarheid bepaalde de overste de Neve zich echter niet, maar om zijn handelen in het oog van het Legerbestuur te vergoelijken, durfde hij zelfs te lasteren, en wel door in datzelfde geheime schrijven ter neder te stellen:

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

„de Rochemont heeft hier de officieren zóó onder „de plak gehad, dat zij zich zelfs nu niet *durven* „te verzetten als 't ware, tegen zijne pogingen om „zich op te dringen."

Deze aantijging is lasterlijk van het eerste tot het laatste woord.

De overste de Neve lastert op de ergelijkste wijze door te beweren, dat ik mij ooit bij iemand, wie dan ook, zoude hebben opgedrongen. Deze al weder ten mijner nadeele geuitte bewering, is de grofste onwaarheid, en ik tart ZHEdGstr. mij te kunnen aantoonen dat hij niet lasterde!

De overste de Neve beweert bovendien, dat de officieren te P. P. zoodanig onder mijn plak zaten, dat zij zich niet tegen mij hebben durven verzetten!

Ware die aantijging volgens de waarheid, men zal moeten erkennen, dat dan in eens den staf gebroken was, over het karakter van alle officieren te P. P., maar van de daken M. H. durf en zal ik het verkondigen, dat deze zoo brutale aantijging, den vuilsten laster daarstelt . . . . . men ziet het, de overste de Neve is voor geen klein gerucht vervaard; meent hij slechts, zijn doel te kunnen bereiken: hij durft zulks een vlek te werpen, op het karakter van alle officieren in een garnizoen . . . . .!

Ik scheen mij daar wat warm te maken, ik vraag voor die overtolligheid verschooning, vooral omdat ik mag gelooven, dat die officieren zich hoog zullen weten te verheffen, boven beschuldigingen van een man als de overste de Neve.

Ziethier M. H. een uitvoerig relaas geleverd. Ben ik, en dat verzeker ik U, der waarheid geheel getrouw gebleven, ik hoop, dat de duidelijkheid en helderheid

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

in eene goede verhouding zal wezen met de uitvoerigheid.

Thans rust op mij eene andere verpligting.

Ik heb den chef niet zijdelings, maar regtstreeks ten laste gelegd, dat hij, met het blijkbare doel mij er z. g. ten onder te brengen, den weg der waarheid links latende liggen, dien der verdachtmaking betrad, en zich zelfs niet ontzag, nu en dan gebruik te maken van de onedelste wapenen. Heb ik hier en daar reeds eene onwaarheid en eene lasterlijke aantijging aangetoond, het zij mij thans vergund, mijne beschuldiging nog wat nader te bewijzen.

De chef betrad het terrein van verdachtmaking, toen hij in zijne verschillende schrifturen *nu* eens zeide, dat ik den gewonden hoornblazer achterop ging, en *dan* weder, dat ik hem zoude hebben teruggeroepen. Zulk eene voorstelling geeft de waarheid in geene deele weder, ja, zij is zoo goed als in strijd met de waarheid. Padang-Pandjang bestaat toch uit ééne regte laan of weg. Aan het eene einde bevond ik mij, dus toen ik huiswaarts ging, moest ik dien weg langs, en moest wel dien hoornblazer passeren, die zich bebloed en kermende op dien weg ophield, omringd door kameraden die luide hun medelijden, maar ook hunne verontwaardiging te kennen gaven. Daar dit ontmoetingspunt vlak bij de Societeit was, en de doctor Numans zich op den weg vóór de Societeit bevond, en de gewonde mij mededeelde, dat zijne hand gebroken was, deed ik, wat een ieder zoude hebben gedaan, ik sprak er met den doctor over. Deze en niet ik, nam verdere maatregelen.

De redactie der Sumatra Courant spreekt in hare kolommen van zijne berigtgevers te P. P. — neen, zegt de chef, na van dat schrijven des redacteurs datgene

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

genomen te hebben, wat in zijn kraam te pas kwam om mij verdacht te kunnen maken, neen *dat* is niet waar; te P. P. is maar één berigtgever van de Sumatra Courant, en die is de R.! Niet onaardig he? ZEd. Gestr. vergeet echter, die ontkenning en bewering in het minst te constateren!

De chef maakt zich aan eene onwaarheid schuldig, wanneer hij beweert, dat alle officieren eerst het vermoeden en daarna de moreele *zekerheid* hadden, ik de schrijver van het artikel „eene ernstige opmerking" was. Ik geloof, het den chef al zeer moeijelijk zoude zijn, zulk een pertinente bewering, welke eerder als *zijn* wensch ten mijner nadeele moet beschouwd worden, te kunnen constateren. Wel geloof ik, dat er zulk een officier zal geweest zijn, maar dan is 't zeker, dat die officier zich bevond in zijne omgeving of door hem geinspireerd werd.

Men moet den overste de Neve niet kennen, om niet te weten met welk een overwicht hij de zwakken van karakter zijne ideeën weet op te dringen, en hen zedelijk weet te dwingen tot een handelen, zooals hij wenscht dat zij zullen handelen. Ik zoude mij vergissen, zoo de Majoor Kriesfeld ook omtrent dit punt niet zoude kunnen getuigen.

De chef geeft eene scheeve voorstelling der waarheid, wanneer hij zegt, dat die beruchte en door den Legerkommandant zoo scherp afgekeurde vergadering, gehouden werd om het onderling vertrouwen der officieren te herstellen. Dit motief werd bijgebragt, om het immoreele en verderfelijke der handeling zooveel mogelijk te cacheren, maar achter dat motief, staat maar al te duidelijk de *ware* beweegreden te aanschouwen n. l. het trachten, mij een koopje te kunnen geven, want verbeeld u eens, ik op de vergadering de gestelde vra-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gen met een *ja* zoude hebben moeten beantwoorden, dan wel geweigerd zoude hebben een antwoord te geven, hetgeen volgens de voorafgegane mededeeling met eene schuld erkenning zoude gelijk staan, wat zoude de chef dan gejuicht hebben, om dat krachtige wapen tegen mij!! Ik beweer ten stelligste, dat het door den chef aangehaald motief, tot het doen zijner handeling, welke door den Legerkommandant gekwalificeerd is als anti-militair, verderfelijk, onkameraadschappelijk, dat dit motief niet de ware is, want ware het werkelijk het eenige en het ware, dan zoude de chef zich in de eerste plaats hebben moeten onthouden van eenige verdere beschuldiging, toen, staande die vergadering alle officieren de vragen met een *neen* beantwoord hadden.

Dat *neen* was voor den chef echter teleurstellend; hij had iets anders verwacht; hij had welligt reeds gehoopt mij met één slag te kunnen vernietigen; het geloof aan mijne schuld en de overtuiging van mijne ridderlijkheid, deden hem afdalen tot de onridderlijkste handeling in de hoop, hij *mij* daardoor zoude kunnen treffen..... en zoo eensklaps te moeten bespeuren, dat *braaf* meestal gaat boven *sluw*, en zijn afdalen in het voorportaal der hel tot niets geleid had, men zal moeten erkennen dat zóó iets voor den chef wel zeer teleurstellend moet geweest zijn — maar onvoorzigtig was 't, met zijne beschuldiging te blijven doorgaan, want toen liet hij anderen in zijne kaarten zien, en werd het maar al duidelijk, dat het zoo lief klinkende motief de ware niet was, maar alleen moest dienen om eene slechte daad, een oneerlijke hartstogt te verbergen. Dit motief moest dezelfde dienst doen als een prachtig etiquette, op een van zuurheid walgelijke flesch wijn.

De chef is geheel en al in strijd met de waarheid, wanneer hij vermeent te mogen rapporteren, dat ik niet onmiddelijk en niet rondweg „neen" zoude geantwoord

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

hebben, op de door den Majoor Kriesfeld, staande die bewuste vergadering, gestelde vragen. En al had ik niet *onmiddelijk* geantwoord, dan nog zoude men het niet ten verkeerde mogen uitleggen, daar niet een ieder geleerd heeft, zich niet meer te verwonderen over handelingen, van de ellendigste soort, van met magt bekleedden — maar de waarheid, in het onderhavige, is dat ik wel degelijk onmiddelijk en rondweg op die gestelde vragen *neen* geantwoord heb.

Zoowel de Majoor Kriesfeld als al de aanwezige officieren, zullen dit kunnen en willen verklaren. En wat mijne *daarna* gehouden speech betreft, die is in volkomen harmonie met de principes van den Legerkommandant, neêrgelegd in zijne betrekkelijke geheime circulaire; dat de chef mijne speech afkeurt, bewijst dat hij ook niet zijne goedkeuring aan den inhoud dier circulaire kan hechten, hetgeen mij spijt — maar niet verwondert — want die circulaire heeft de adhaesie mogen verwerven van elk eerlijk harte, ook buiten den officiers wereld!

Toen de proces-verbaal kwestie aanhangig was, gelastte de overste de Neve mij, ook eene vroeger voorgevallene genie-kwestie met den Heer Schoggers op papier te stellen; als zeer natuurlijk zal een ieder het beschouwen, dat ik dit niet deed, dan na eenige naauwkeurige informatien genomen te hebben, bij den betrokken magazijnmeester der genie (betaalmeester). De chef geeft alsnu eene geheel scheeve voorstelling der waarheid, wanneer hij dat mijnerz. ondervragen van den magazijnmeester voordraagt, omdat hij — afgescheiden nog van het overdragtelijke — er vergeet bij te voegen, dat ik het deed *nadat* de chef mij, ondanks mijn wêerstreven in het belang van den Heer Sch. gelast had, de genie kwestie zwart op wit te geven, en ik dit natuurlijk niet konde en niet wilde doen, dan na den betrokken persoon gehoord te hebben. Vreemd is het, dat de chef zoo ge-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

heel en al het stilzwijgen bewaart, over het tegenstrijdige der door dien magazijnmeester der genie afgelegde twee verklaringen; Eerst legt die man, in tegenwoordigdheid van drie officieren en *onder presentatie van eede*, eene schriftelijke verklaring af, welke al zeer ten nadeele was van den Heer *Schoggers* — naauwelijks verneemt dit de adjudant van den chef, of hij ondervraagt dien magazijnmeester, terwijl er niemand bij was, en *nu* legt die man eene verklaring af, geheel tegenstrijdig met zijne eerste, en natuurlijk zeer in het voordeel van den Heer Schoggers, maar *niet* onder presentatie van eede.

De chef, die alles zoo gaarne uitpluisde, achtte het geraden die kwestie maar niet te roeren.....!!

Evenzeer moet het den *oningewijde* verwondering wekken, op welke wijze de Heer *Sch.* de geniedienst moest overgeven. De Heer *Sch.* n. l. was gestraft met veertien dagen strengarrest wegens die kwestien, en mogt dus geen dienst doen. Den Heer Knoop werd alsnu gelast, die dienst gedurende den straftijd van Sch. waartenemen, maar ziet — vreemd genoeg, tegen elke gewoonte in, moest hij op last van den overste de Neve, proces-verbaal van overgave en overname opmaken.

De Heer Knoop, vertrouwende op den last, er dus op rekenende het slechts eene waarneming voor veertien dagen betrof, maakte het proces-verbaal der geniedienst te goeder trouw op.

Maar naauwelijks heeft de overste de Neve die processen verbaal in handen, of daar krijgt de Heer Knoop een garnizoensorder, waarbij gelast wordt, dat de overname als permanent moet beschouwd worden.....!? Vraagt nu maar aan den Heer Knoop wat hij al heeft moeten ploeteren en ploeteren, om het rommeltje op streek te brengen, en al moest die brave kerel ook dagen, nachten ja maanden slooven: de Heer Schoggers was gered, goed klinkende processen-verbaal waren er ingediend!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

En al bleek het nu ook later o. a. dat er nog een aardig sommetje moest betaald worden, dit werd nu, op instigatie van den chef, op particuliere wijze verrekend, ook *dat* o. a. was niet op het proces-verbaal vermeld, de magazijnmeester had eene lief klinkende verklaring afgelegd..... den Heer *Sch.* behoefde dus niets meer aangerekend te worden. Ziet M. H. het is maar zoo een greep, in de mij ten dienste staande staaltjes, welke kunnen leiden tot de conclusie, op welke wijze dat de chef al te werk ging om den Heer *Sch.* te redden, al zoude hij zich zelf ook aan gevaar blootstellen — *dat* had hij er wel over, was het dan misschien niet ter wille van den Heer Sch. zelve, dan toch, omdat het er toe kon leiden mij te treffen!!

De chef geeft eene scheeve voorstelling der waarheid, wanneer hij 't doet voorkomen, alsof *ik* de procesverbaal kwestie in de wereld zou gebragt hebben, en dat ik in 't geheim, de leider van alles zoude geweest zijn. Ja, zegt de chef, de kwestie heeft de kapitein Verspijck wel is waar te Padang aanhangig gemaakt, maar deze, ter verantwoording geroepen, heeft ook al eene te kunstmatige verdediging ingediend — en bovendien de R. heeft er te P. P. den Majoor Kriesfeld mede in kennis gesteld." Die geheime beschuldiging tegen den braven en algemeen geachten kapitein Verspijck, laat ik buiten beschouwing; vooreerst bezit ik geen volmagt van dien kapitein, en ten andere ben ik overtuigd er wel nooit een te zullen ontvangen, ook omdat ZEdGstr. zich wel boven eene dergelijk geuitte beschuldiging en nog wel eene van dien overste de Neve, zal weten te verheffen, vooral nu die overste haar bij den onvoorzigtigen lezer tracht ingang te doen vinden, door het bezigen eener onwaarheid; want die hoofdofficier durft in zijn betrekkelijk rapport zelfs te beweren, dat het Legerbestuur in die verdediging van den

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

kapitein Verspijck — door hem zoo kunstmatig genoemd -- slechts *berust* heeft, en haar dus ook niet als voldoende heeft aangenomen; leest men echter het betrekkelijk schrijven van het Legerbestuur, dan bespeurt men, dat deze bewering van dien sedert tot kolonel bevorderde overste de Neve, weder eene verdachtmaking, zoo niet eene uit de lucht gegrepene onwaarheid is, want het Legerbestuur heeft *niet* in de verdediging van den kapitein Verspijck z. g. 'berust, maar wel degelijk ter nêergesteld — op grond dier verdediging en ondanks het streven der chefs — dat het *niet* nodig voorkomt dien kapitein ter zake *eenige* ontevredenheids betuiging te doen toekomen, zoo als de chef met nadruk had voorgesteld.

Wil de overste de Neve uit dit schrijven eenig kwaad zoeken, ten nadeele van den kapitein Verspijck, hoe zal dan wel een, met dezelfde maat metende beoordelaar het karakter van dien overste de Neve kwalificeren, wanneer hij het schrijven van het Legerbestuur nopens dien overste in handen neemt. Uit beleefdheid voor mijne lezers zal ik die kwalificatie maar niet publiceren! Maar heb ik dan toch werkelijk, die procesverbaal kwestie te P. P. aanhangig gemaakt? Die, o God zoo eerlijke chef, had die bekendstelling moeten doen volgen door de toelichting, dat ik den Majoor Kriesfeld met *de reeds hangende* procesverbaal kwestie in wetenschap stelde, *nadat* de kapitein Verspijck mij daarover officieel en *op het onverwachts* geinterpelleerd en ik hem geantwoord had, en *omdat* het in de wereld roepen van die bewuste vergadering, mij zulks tot pligt maakte: want stelt u voor, dat de chef op die vergadering den officieren zoude gevraagd hebben, of ik den Heer *Sch.* in staat rekende tot het plegen van eene handeling, waarvan sprake is in het artikel „eene ernstige opmerking" dan zoude ik, òf hebben moeten zwijgen òf een ja geantwoord hebben, maar zeker is 't, dat dan zoowel

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

mijn zwijgen, als mijn spreken een volstrekt niet gewenschte sensatie zoude hebben daargesteld, en de chef mij *dan* met regt voor de voeten zoude hebben kunnen werpen; „Mijnheer gij hebt mij willens en wetens gecompromitteerd, want gij hieldt de reeds hangende procesverbaal kwestie geheim, terwijl gij er mij als chef, mede in kennis had moeten stellen, vooral toen gij wist of ondersteldet, ik op die vergadering vragen betreffende den Heer *Sch.* zoude stellen."

Wanneer de chef mij, bij een niet in wetenschap stellen, dusdanige verwijtingen had voor de voeten geworpen — ik zoude hebben moeten bekennen ze verdiend te hebben, maar thans, nu de chef mij, ondanks mijn spreken toch verwijtingen naar het hoofd slingert, nu schijnt 't, dat die chef het handelen van een officier zal willen gaan reduceren, tot dat van een tweeslachtig dier uit de stijx: vliegt het, dan is 't afschuwelijk — zwemt het, dan is 't om te walgen.

De chef rapporteert tegen de waarheid in, en zelfs te kwader trouw, wanneer hij 't met zijn eer overeen kan brengen te schrijven „dat mijn weigeren om die foutieve processen verbaal te teekenen, een onophoudelijk sarren was."

Bijgevolg M. H. de chef zoude gewenscht hebben dat ik die processen verbaal (1) maar terstond teekende?

Het kan zijn, dat de zulk een eisch stellende chef, er tot dus verre allervoordeeligst door heen gerold is, de hem voorgelegde officieele bescheiden, al liepen zij ook over belangrijke sommen, en al wist hij ook, dat zij niet in orde waren, en al kwamen zij hem zelfs apocrijf voor — het kan zijn, dat het geluk hem steeds voordeelig is geweest, dan wel heeft toegelagchen, door onder zulke bescheiden maar steeds zijn naam te *mogen*

(1) Zie bladz. 12 en verder.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en te *willen* zetten — maar ik en met mij zeker veelen wenschen onze hand niet tot zoo iets te leenen, en het is op grond van dien, dat ik u allen vraag of het weigeren tot het plegen van eene afkeurenswaardige en niet minder apocrijve handeling, nu gekwalificeerd zal mogen worden als een *sarren* van hem, die zulk eene verkeerde handeling van ons verlangde?

Bij deze beschuldiging — welke terugkeert op den chef die haar uitbragt — bij die beschuldiging bepaalt de chef zich nog niet; hij gaat nog verder, en met een scherpklinkende stem roept hij uit: „de R. spaart Schoggers niet, maar kwelt hem, brengt hem tot eene „daad waarover hij — Sch. — al spoedig berouw gevoelt."

Mijn regtmatig en verpligt en eerlijk weigeren, de hand te leenen tot een, om een zacht woord te bezigen, fautief indienen van een hoogst belangrijk stuk, wordt nu reeds genoemd een „kwellen", en aangewezen als de oorzaak van het zóó verkeerd handelen van den Heer Sch. om boven de handteekening van den kapitein Verspijck, mijn naam doorteslaan, dien van een derde in te vullen, het stuk door dien derde te doen onderteeken en later in te dienen. (1) Het is te absurd om bij deze lasterlijke beschuldiging langer stil te staan, maar laat ik liever nog even wijzen, op dat „over welke daad de Heer Schoggers al spoedig berouw gevoelt." Ook deze, voor den Heer *Sch.* zoo lief klinkende ter nederstelling, is al weder van het eerste tot het laatste woord onwaar, want tusschen den datum der handeling, en het trachten de zaak te redresseren, is eene zeer groote tijdsruimte gelegen, en bovendien, de Heer *Sch.* gevoelde geen berouw, maar

(1) Eene kleine toelichting. A verzoekt B een valsch stuk met zijn naam te bekrachtigen; B weigert; C doet het. De daad wordt ontdekt, en zal nu B gestraft worden, om dat hij tot die strafbare daad weigerde de hand te leenen?

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

het was de Heer Werleman, die hem overhaalde den kapitein Verspijck te schrijven, ten einde verdere onaangenaamheden te voorkomen. Zijn er nog meer bewijzen noodig, om te doen zien op welke wijze men al trachtte, den Heer *Sch.* in een lievelijk daglicht te plaatsen, en welke middelen men daartoe al niet aangreep?

De chef is zeer oneerlijk en onwaardig, door den weg van sarcasme inteslaan, toen hij mijn beweren, van steeds kameraadschappelijk tegenover den Heer Sch. te zijn geweest, en mijne daartoe aangehaalde bewijzen, niet konde ontzenuwen. Wederleggen of ontzenuwen of zelfs in verdenking brengen dezer waarheid kon hij niet, en daarom roept hij uit: „De Luitenant de R. heeft — al ware hij zelfs kunstschilder — geene betere kleuren kunnen kiezen, voor zijn tafereel van menschlievendheid en kameraadschap!"

Zulk een sarcasme is te verachten; Maar als ik, in deze oogenblikken, en toe ware overgegaan, op zulk eene wijze de leugenachtige en lasterlijke rapporten van den chef in behandeling te nemen, men zoude een stem hooren, welke moest klinken tot in het Moederland. Ja, de zooveel sensatie gemaakt hebbende geschiedenis van Timmermans — Krol, zoude overschaduwd worden, want was „kwade trouw" van den kolonel Krol niet te bewijzen of aantetoonen — ik zal dit wel kunnen doen, ik zal de kwade trouw, de leugen en laster aantoonen en bewijzen, bijkans uit iederen regel welke door den chef ter zake geschreven werd, met het doel een officier aan den kaak te stellen, zoo mogelijk te vernietigen, al wisten zij ook dat hij onschuldig was . . . .!

Het streven van den chef, om het door mij verklaarde, nopens het door den Heer Sch. op zijn verjaardag (1)

(1) Zie bladz. 41.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gesprokene en gedane tot nul te reduceren, kan niet anders als hoogst oneerlijk en laag genoemd worden, daar de kwade trouw al weder in 't oog springt, omdat hij zich alleen bedienen kan van scheeve voorstellingen en sophismen.

Gaat men na, dat ik den Heer Verbrugh zoo goed als op hetzelfde oogenblik, dat de Heer *Sch.* zijne misselijke handtastelijkheid deed, daarmede uit landerigheid in kennis stelde, dan moet men toch vragen, waarom ik zoo iets *toen* den Heer Verbrugh zou ter kennis gebragt hebben? Maar gaat men nog na, dat ik den Heer *Sch.* reeds den volgenden dag over zijn ellendig spreken en handen uitsteken interpelleerde en streng berispte, maar vergaf, nadat hij mij verzekerd had zich niets meer te herinneren, moet het dan geene verbazing wekken, de chef pertinent durft te beweren, hij dat alles als een verzinning beschouwt, in stede hij den Heer Sch. terstond afvraagt, of het door mij gesprokene, al dan niet volgens de waarheid is; had de chef dat gedaan, dan zoude de Heer *Sch.* wel hebben moeten verklaren, de zaak geen verzinning was, want dat hij — Sch. — reeds vroeger met den Heer Werleman over die zaak gesproken had, t. m. hij heeft mij zulks medegedeeld.

De chefs begrepen, dat, door zoo iets te onderzoeken, de zaak groot gevaar liep, een voor den Heer *Sch.* nadeelige kleur te erlangen . . . . en daarom hielden zij die zaak liever in het duister, al konden zij haar ook in het helderst licht plaatsen — maar het was juist door die duisternis, dat zij zich zelve het regt toe kenden, datgene te doen, wat hij verafschuwt, die steeds het volle licht op zijn handelen durft te laten vallen. De chefs wisten, dat dit punt van kwestie welligt, tot helderheid zou zijn te brengen, en daarom lieten zij het spoor, dat tot zulk doel moest leiden, als 't ware onbemerkt, maar bedienden zich liever op den ingeslagen weg van het wapen der verdachtmaking.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De overste de Neve moet het natuurlijk zeer ten mijner nadeele uitteleggen, ik eerst zoude verklaard hebben, (1) ik het gesprek met den Heer *Sch.*, den morgen na die nachtelijke scène, zoude gevoerd hebben, in den tuin nabij den grooten weg; en later — toen men dat wenschte uittepluizen — dat het zoude zijn geweest, in den tuin ± 24 pas van den grooten weg!

Het zal nu de vraag wezen, of „*nabij* iets" en „± 24 *pas van een zeker punt genaderd*" niet sijnomiem kan wezen, maar zeker zoude zulk eene lettervitterij al zeer vreemd klinken, ware zij niet van den overste de Neve — wanneer ik bekend stel, dat de Heer *Sch.* die plaats zelfs in strijd met de beweringen van anderen op geeft; dat de overste de Neve daarover stilzwijgt, maar al weder ten mijnen nadeele vraagpunten stelt, welke zoo verdachtmakend mogelijk klinken, en eene commissie gelast, ze mij te doen beantwoorden, doch het doet voorkomen, alsof ze gevloeid zijn, uit de pen der commissie, in stede van uit de zijne. — Brengt men in rekening, welk ellendig doel getracht werd, daarmede te bereiken, dan durf ik, of liever, dan wil ik zulk eene wijze van handelen niet kwalificeren.

De chef is der waarheid geheel en al ontrouw, wanneer hij 't wil doen voorkomen, en als schande wil aanrekenen, dat ik na die nachtelijke scene mijne eer ongewroken liet aanranden.

Waarheid is 't, dat de Heer Sch. een onteerenden indruk daarstelde; waarheid is 't, dat hij, toen ik er hem den volgenden dag over interpelleerde, eene onderstelling opperde, welke, zoo zij volgens de waarheid ware geweest, mijn eer en goede naam zou hebben aangerand — maar ook is het waarheid, dat de Heer Sch. die eeraantastende onderstelling, een of twee dagen daarna heeft in getrokken, en ook is het waarheid, en

(1) Zie bladz. 43.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de H. H. Verbrugh en de Groot hebben het zelfs verklaard, dat ik wel degelijk en wel terstond als mijn dringend verlangen heb bekend gemaakt, den Heer *Sch.* voor een en ander te willen vervolgen, maar daarvan ben teruggehouden, omdat die twee als eerlijk bekend staande officieren, mij elke poging daartoe, in het belang onzer beide namen, ten sterkste afrieden.

De chef is, zooals meestal gebeurt met iemand, die de stem der waarheid verloochent, ook omtrent dit punt met zich zelve in tegenspraak. Nu eens heet het, dat ik mijn naam of eer niet verdedigde, en dan weder heet 't, dat mijn verdedigen moet beschouwd worden als een streven om effect te maken! Rijme, wie *dat* te goede trouw rijmen kan! Toonde ik reeds herhaaldelijk aan, dat de chef zich beijverde alles haarfijn uittepluizen, wat welligt ten mijner nadeele zoude kunnen uitgelegd worden, maar zooveel mogelijk datgene ongemerkt liet doorgaan, waarvan hij de overtuiging bezat het c. q. gewigt in de schaal ten nadeele van zijn vrindje *Sch.* moest leggen, omtrent *dit* punt, springt die rigting wêer ten duidelijkste in het oog. Waarom, zoo zal een ieder toch vragen, werd den Heer *Sch.* de vraag niet voorgelegd of het al dan niet volgens de waardeid was, ik een of twee dagen na die nachtelijk scène, een mondgesprek met hem gehad heb, gedurende welke hij die ten mijnen nadeele geuitte eeraantastende onderstelling heeft ingetrokken! Dat mondgesprek deelde ik reeds in mijne eerste memorie uitvoerig mede, terwijl de Heer *Sch.* daarover natuurlijk het diepst stilzwijgen bewaarde, en de chef pogingen aanwende het in een duister hoekje wegtemoffelen, omdat zij wisten, dat de H. H. Verbrugh en de Groot daarmede in kennis waren gesteld. Verbeeld u, dat dit mondgesprek eens wat op den voorgrond ware geschoven — wat een angst voor den schuldige en zijn protector, want

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zeker is 't, dat de schijn als dan tegen dien braven *Sch.* zoude getuigd hebben, als hij had moeten erkennen, die onderstelling op dien morgen te hebben ingetrokken, om haar later weder uitteflappen.

Intrekken, toen hij wist, dat ik mij bij die lasterlijke uiting niet stilzwijgend zou hebben neergelegd — om haar later weder als eene beschuldiging wegteslingeren, toen hij wist, dat de chef mij wenschte te vervolgen . . . . . !

Aan U. M. H. de Conclusie!

De chef betrad den weg der verdachtmaking, toen hij er zelfs meende toe te mogen overgaan, het te doen voorkomen, alsof mijne pogingen om den Heer *Sch.* tot een duel onder de zakdoek te dwingen, slechts als een komediespelen moet beschouwd worden, *ook* met het oog, op mijn den Majoor Kriesfeld, als oudsten kameraad, gedaan verzoek te trachten den kapitein Quack — die met den Heer *Sch.* zamenwoonde, en het duel met alle zijne ten dienste staande middelen wilde beletten — te bewegen, zich niet met zulk eene zaak te bemoeijen.

Waarom, zoo vraag ik, waarom achtte de zoo eerlijke chef, het alweder niet noodzakelijk, dienaangaand een onderzoek intestellen bij den Majoor Kriesfeld en den Heer Verbrugh, alvorens zulk eene lasterlijke beschuldiging wegteslingeren? Zoude het ook geweest zijn — het is bijna te afschuwelijk om zóó iets te denken — zoude het ook geweest zijn, omdat de chef *wist*, dat de Heer Verbrugh schriftelijk zoude verklaren, dat mijn handelen ter zake, in geene deele een comediespelen geweest is, maar dat ik wel degelijk een duel verlangde?

Zeker is 't, dat wanneer de chef zulk een onderzoek had ingesteld, in stede van zich tot niets beduidende zaken te bepalen, hij al weder een punt tot verdachtmaking van mijne eer, zoude hebben moeten achterwege

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

laten, en men begrijpt, dát zou dien kranigen chef toch vreeslijk hebben gespeten!!

De chef is bovendien onwaar, wanneer hij die verdachtmaking als 't ware tracht te staven, door eene bewering, dat ook andere personen mijn handelen, betreffende dat forceren tot een duel, zouden beschouwd hebben als een comediespelen. Er kan misschien een dusdanige geweest zijn, maar dan ben ik overtuigd, het er wel een zal wezen, die het dacht, *omdat de chef zulks gaarne wenschte* — men heeft dergelijke zonderlingen in de wijde wereld — dan wel iemand, met een karakter als de heldhaftige en brave Docters van Leeuwen, maar zeker is 't, dat de chef *die* personen niet noemt — en zeker is 't, dat al ware zulk een babbelarij werkelijk waarheid, dat de chef dan toch een onderzoek had moeten instellen bij *die* personen, welke de waarheid konden te aanschouwen geven!

De chef doet het zefs in strijd met de waarheid voorkomen, alsof mijn vriend Verbrugh, door die zaak *Sch.*, een mijner vijanden zou zijn geworden. Zulk een vraag den Heer Verbrugh voor te leggen, durfden zij niet, en hebben 't daarom ook maar achterwege gelaten, omdat zij wisten, dat zij daarop een ontkennend antwoord zouden ontvangen. — Nog eens M. H. zeg ik, en ik kan er niet genoeg op wijzen, dat de chefs alleen zóódanige verklaringen, loopende over zulke punten, hebben opgeeischt en ingezameld, waarvan zij wisten, dat een beantwoording welligt ten mijner nadeele kon uitgelegd worden, en hebben vooral gezorgd, dat een dergelijke bundel papier — op *die* wijze opgestapeld, meer dan waarschijnlijk bij den vlugtigen lezer, een ongunstigen indruk ter mijner opzigte zoude daarstellen. — Wil men nog een bewijs bij de reeds geleverde — Ziethier.

Om bijv. te bewijzen, dat de Heer Sch., in strijd met den schijn, de geniedienst eerlijk beheerd had, moest

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

de tweede Luitenant Schmidt, adjudant van dezen, maar ook wel eens de spiegel van elken, onverschillig welken chef genoemd, eene oogverblindende verklaring afgeven. — Het was *zeker*, dat eene uitbetaling der door de Soldaten verdiende werkgelden, door den Heer Schoggers geheel en al anti-reglementair was geschied, waardoor elke verpligte contrôle onmogelijk was geworden, en het dus ook niet was uit te maken, of de tegen den Heer *Sch.* bestaande schijn, let wel ik zeg met nadruk slechts *schijn*, als zouden de door hem ten eigen voordeele aangewende werkkrachten, welke voor de geniedient bestemd waren, niet uit eigen maar uit 's lands fondsen bestreden zijn, al dan niet volgens waarheid was. — Om nu den vlugtigen lezer of beoorderlaar der stukken, als 't ware zand in de oogen te werpen, moest nu genoemde Heer Schmidt, als Wr. magazijnmeester der genie, eene zoo gerekt mogelijke verklaring afleggen, op welk eene wijze de arbeidsloonen bij de geniedienst ter plaatse, steeds waren uitbetaald geworden!

M. H. u die met de reglementen bekend zijt, zult natuurlijk wel vatten, dat er bij de geniedienst tusschen, *werkgelden* en *arbeidsloonen* een even groot onderscheid bestaat als tusschen een equipage en een tramwaij wagen — er bestaat bij beiden slechts de overeenkomst, dat zij voertuigen zijn! (1)

De Heer Schmidt verklaart alsnu, met een verbazend getal woorden, dat de *arbeidsloonen* steeds volgens het reglement zijn uitbetaald geworden, en de niet aandachtige lezer moet door zulk eene verklaring wel gelooven, dat de werkkrachten der geniedienst, waarvan sprake was, reglementair zijn uitbetaald geworden, hetgeen juist in strijd met de werkelijkheid was. — Waarheid is 't, dat

(1) Referte aan de artikels 21 en 22 van het voorschrift nopens het beheer der uitgaven voor de geniewerken (A. O. 1860 No. 45).

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wanneer die oog verblindende, zoo niet bedriegelijke verklaring van den Heer Schmidt iets, ook nog zoo gering, kan bij brengen, om de eerlijkheid van den Heer Sch. te kunnen constateren, men er even goed zoude kunnen toe overgaan, om wanneer men de in twijfel getrokken eerlijkheid van de een of ander ambtenaar in Japan, zoude willen zuiveren, uitvoerig te gaan betoogen, dat al werd er vroeger menig ambtenaar in die streken rijk, door de zoo berüchte kwestie van wisseling der itzeboes, er toch geen sprake van oneerlijkheid konde zijn.

Een en ander, men vat het, is al zeer onlogisch en stelt zelfs een stevige nonsens daar, maar tot dergelijke resultaten leidt het streven der chefs. *Dat* streven was den schijn van den Heer *Sch.* aftewenden, en hem zoo mogelijk met alle inspanning tegen mij te keeren. Aan U. M. H. laat ik de beantwoording der vraag over, hoedanig men zulk een handelen, zulk een leiden van een dus ingrijpend onderzoek zal dienen te kwalificeren?

Handelde de chef op dusdanige liefdevolle wijze tegen over zijn vriendje Sch., tegenover mij werd, zoo als ik reeds bij herhaling heb aangetoond, een andere tactiek gevolgd: Ziethier al weder een bewijs. — O, roept de overste de Neve uit, NB., om te bewijzen, dat ik de schrijver was, van het artikel *een ernstige opmerking* „O, in de Rochemont's stukken is het slechts opeenstapeling van smaadredenen, insinuatien en verdachtmakingen, overal de waarheid verkeerd voorgesteld. Wie er aan twijfelen moge, of hij de schrijver is van het artikel *eene ernstige opmerking* — hier twijfelt er niemand meer aan, dat die schrijver de 1e. Luitenant de Rochemont is, want g e e n a n d e r h e e f t k u n n e n z i j n!

Nog al fraai gekleurd, niet waar M. H. is die uitroep ten mijner nadeele, maar ik geloof toch ook, dat wij waarachtig onze verwachting niet te hoog stellen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

door een koesteren der hoop, dat zulk een chef zulk eene pertinente en zulk een hevige beschuldiging, door het een of ander bewijs, hoe gering dan ook, zoude staven . . . . . Maar, ja wel, al weder blijkt het, wij een ijdele hoop gekoesterd hebben, want niets, niets kan de chef tot staving eener dergelijke beschuldiging aanbrengen, en daarom bepaalt hij er zich toe, met te beweren op een toon, welke diepe smart verraadt: „wettelijke bewijzen heb ik wel niet, maar ik koester de vaste overtuiging!"

Overtuiging! de *vaste* overtuiging van den overste de Neve; ik moet erkennen, de overtuiging van dien chef heeft op zedelijk terrein zeer veel waarde, wanneer men bedenkt, dat als hij zich de vrijheid veroorlooft een logen op het papier te stellen, zulks ook wel uit overtuiging zal geschieden!

Is zulk eene persoonlijke overtuiging, welke door niets gesteund maar door veel omvergeworpen wordt, echter voldoende een officier met alle ten dienste staande middelen te vernederen en te krenken? Is het werkelijk geoorloofd, dat de overste de Neve op grond van *zulk* eene overtuiging, een pertinente beschuldiging als geconstateerd mag beschouwen, dan zal ik, als aangevallene, ook wel als mijne overtuiging mogen bekend stellen, dat de overste de Neve zijne geuitte overtuiging in werkelijkheid *niet* bezit, maar haar alleen uit, gedreven door antipathie tegen mijn persoon, in de hoop mij te vernietigen. Kan de overste de Neve zijne overtuiging door niets steunen, mijne overtuiging is gegrond èn op de stukken, èn op het oordeel van den Legerkommandant.

Verdwijnt de beschuldigende overtuiging van den ridderlijken overste de Neve bij eene aandachtige en onderzoekende lezing der stukken, even als de boven een moeras hangende riekende nevel voor de warmte der zon — mijne overtuiging, welke dien chef treft,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

erlangt dan juist de kracht van een regtvaardigen wreker!!

Zooals ik zooeven stipuleerde, roept de overste de Neve, even alsof hij verontwaardigd was, in zijne stukken uit, dat mijne schrifturen slechts zijn, eene opeenstapeling van smaadredenen, insinuatien en verdachtmakingen en waarin overal de waarheid verkeerd is voorgesteld. De minste aantooning der waarheid blijft achterwege; ZHEdG. acht zulks *beneden* zijne waardigheid, maar ik verklaar zulks *boven* zijne krachten — maar wat ook niet te veel verwacht is, men zoude er op hebben kunnen rekenen, dat de chefs in hunne stukken, waarin zij mij zóó iets ten laste leggen, steeds een waardige toon zouden hebben aangeslagen.

Maar ook *dat* zelfs, wordt in het vuur hunner tegen mij gerigtte aanvallen maar al te zeer vergeten; Nu is 't „die de R. speelt slechts komedie, en houdt de draden in de hand van de marionetten, welke vertoond worden." Dan weder wordt mij ten laste gelegd — is het nog noodig te zeggen: al weder zonder eenig bewijs. — „Het schrijven in de couranten, is dien de R. niet vreemd. Zijne stijl zelfs, in de stukken welke hij in deze zaak heeft ingediend, is volkomen die van een pamfletschrijver of van een redacteur van een scheldblad!" Nu is 't: „die de R. is maanden en maanden bezig geweest dien armen Schoggers — kassian, die arme lieveling! — in zijne netten te verstrikken;" Dan weder, schrikt s. v. pl. niet, dan weder roept de chef uit: „die de R. heeft den Heer Sch. vervolgd als een vampijr, niet om zijn slagtoffers bloed uittezuigen, maar om diens eer te bezoedelen."

Men ziet 't M. H. *die* chefs, hadden wel het regt mijn taal te kwalificeren als die van een redacteur van een scheldblad !!

Ik heb reeds hiervoren gewezen, op de vooral in

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

deze dagen zoo moeijelijke positie, waarin een officier gesteld wordt, wil hij zijn aangerande eer verdedigen. Deze voor eene uitwerking zoo geschikte en niet minder belangrijke stelling, zal ik uit deze hangende zaak aantoonen.

Al is 't dan ook geheel en al in strijd met de waarheid, de chef legt mij ten laste, dat ik mijne eer door den Heer *Sch.* ongewroken liet aanranden! Aangenomen voor een oogenblik, dat zulks werkelijk geschied ware, dan houdt deze beschuldiging tevens een erkenning in, dat hij, en zulks te regt, verlangt dat een officier niet zal gedoogen men straffeloos eene laagheid tegen hem bedrijft.

Kort daarop, veroorlooft zich de dappere Heer Docters van Leeuwen, tegenover mij eene laagheid te begaan, welke handeling des te lager was in mijn oog, omdat zij blijkbaar haren oorsprong had, in de zucht een chef te believen én omdat ZEd. Gestr. wist, dat elk handelen tegen mij in die dagen eene dubbelde zwaarte erlangde. Ik verzocht daarop den Heer D. v. L. eerst om inlichting, en toen ik daarop beleedigd werd, deed ik satisfactie eischen, en *nu* verwijt de chef mij eene ongepastheid, eene oneerbiedigheid. In het eene geval werpt men mij voor de voeten, ik mijn goede naam niet getracht zou hebben te verdedigen, en in het andere geval verwijt men het mij, dat ik maatregelen nam tegen eene aanranding van mijn goede naam.

Aangenomen nog altijd, dat de chefs nopens mijn handelen de waarheid voorstelden (hetgeen echter niet het geval is) dan vraag ik M. H. wat men onderstellen moet van zulk eene konsekwentie der chefs, en wat de officier in deze dagen dan wel doen moet, om zijne eer onaangerand te bewaren, en of het er niet veel van weg heeft dat, in deze mijne zaak, de chef riep „schuldig" als de R. door zijne dienaars voor de balie gesleurd werd, even als die andere meneer „hangen"

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

riep als men hem wakker schudde, en hij zijne oogen uitwreef.

Ik zal hier ter plaatse niet uitweiden, over de voor en nadeelen verbonden aan de duelkwestie, maar wèl geloof ik, het algemeen onder de officieren heerschend gevoelen uittedrukken, door te beweren, dat een duel in sommige gevallen onmisbaar is, zoolang van Hoogerhand geen waarborg is gegeven, dat onzer aller eergered of onze goede naam gezuiverd kan worden op eene afdoende en loijale wijze, welke de moreele kracht eener wet zal hebben.

Men moge nu voor of tegenstander van een duel wezen, zoolang het Legerbestuur dien sterken waarborg niet gegeven heeft, zoolang blijft ook de bewering van den kranigen Turgenjew van toepassing: „theoretisch veracht ieder man met een gezond oordeel het tweegevecht, maar ieder man *met eergevoel* weet zeer goed, dat er gevallen bestaan, waarin men zich op deze wijze moet verdedigen."

Dit principe heb ik dan ook èn tegenover den Heer Sch. èn tegenover den Heer D. v. L. in toepassing gebragt, en al was nu de, den Heer D. v. L. toegezondene uitdaging bijzonder van uit de hoogte — zijne houding, maar vooral zijne reputatie, van iemand te zijn, die veel schermt met principes, woorden en klanken, maar liever den Hemel bidt, nooit met een wapen te behoeven te schermen, dwongen mij daartoe.

De uitkomst doet zijner reputatie dan ook eer aan, en al zullen wij ons nu ook niet vereerend buigen voor *zijn* eergevoel, *zijn* persoonlijken moed, toch zullen wij moeten erkennen, dat de Heer Docters van Leeuwen een bijzonder groote dosis inwendige kracht ten toonstelt, het stilzwijgend te kunnen verdragen, dat hem door twee officieren, ten aanschouwe en ten aanhoore van een ieder, ja van de geheele wereld, den eeretitel van *lafaard* werd toegevoegd, welk feit, volgens eene sententie

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van het Hoogst Regterlijk Collegie, naar behooren omschreven was!! En ondanks dit, heeft de Heer D. v. L. dat den officier ter eere strekkend brevet, naast zijn diploma van ridderschap mogen opbewaren, werd de Heer Booms in regten betrokken, en ik voor dezen raad gedaagd..... Het waarom, van dit, voor den niet goed ingewijde, raadselachtige zal ik alhier liever niet verklaren, maar wel durf ik, gesteund door de opinie van een zeer groot getal officieren, verklaren, dat wanneer het door den chef in deze zaak gevolgde beginsel, bij andere onverhoopt ingang mogt vinden, dat dan ook weldra de dagen zullen aanbreken, dat de even als ik vervolgden, met Paulus, maar tevens met trotsch, den *niet* vervolgden zullen kunnen toeroepen: Ik wenschte dat gij allen mogt staan waar ik thans sta, uitgenomen met deze banden..... (non-activiteit)!

Heb ik door het bovenstaande, alweder een bewijs geleverd, hoe de chef zich zelfs op moreel gebied de grootste inkonsekwentie veroorloofde, bij het inbrengen zijner tegen mij gerigtte beschuldigingen — laat mij die bewijzen met nog één vermeerderen.

De Legerkommandant verweet den chef, dat zijn handelen in deze zaak, niet pleit voor zijn tact en doorzigt, en geeft als zijn gevoelen tevens te kennen, dat de chef het voor mij zoo beleedigend schrijven van den Heer *Sch.* niet had mogen accepteren, maar tegenover dat Heer afdoende maatregelen had dienen te nemen.

Alhoewel dat gevoelen van den Legerkommandant niet bij de kameraden bekend was, hetzelfde oordeel- als zijnde ridderlijk en loijale — was reeds door elk onbevoordeeld officier geuit.

De chef trachte zich nu van dat door den Legerkommandant geuit streng verwijt vrij te pleiten, door *ten mijner nadeele* te rapporteren, dat ik geen man ben tot het nemen van halve maatregelen, en dat dit bewezen wordt door mijne hardnekkigheid om hem — de Neve —

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en Sch. en D. v. L. te blijven vervolgen. Toen de chef die bewering schreef, had hij, zoover ik kan nagaan, in zijne schrifturen, de eerste zuivere waarheid gesproken en dus gelijk, want in waarheid: ik ben geen liefhebber van die halve maatregelen, en heb ik zulks, zooals de chef beweert, getoond door dien Heer tot dus verre hardnekkig te vervolgen — ik zal, wanneer mijn eer en naam zulks eischen, ook in de toekomst toonen, dat zijne bewering volgens de waarheid is, want ik zal die al bitter weinig karakter bezittende Heeren blijven vervolgen, met alle eerlijke en mij ten dienste staande middelen.

Had de chef aldus gelijk, door te beweren dat ik geen man van halve maatregelen was, de chef had ongelijk, toen hij mij zulks ten nadeele wilde aanrekenen, maar wat veel meer zegt, de chef rekende mij iets ten nadeele aan, wat hij, even te voren, in zijn eigen persoon geprezen had, want wij lezen toch letterlijk het volgende: „Ik — het is de overste de Neve, die nu van zich zelven spreekt — ik ben altijd geneigd om radicale middelen te gebruiken en geen conciliante. Heb ik dus in uw oog verkeerd gehandeld met den Luit. de R. de toelichting van den heer Sch. in handen te stellen, dan, verzoek ik die verkeerdheid te willen stellen op rekening van mijn zucht om te trachten, doortastend te handelen."

Men ziet M. H. de chef rekent het zich zelf ten goede aan, steeds doortastend te handelen, maar een gelijk handelen rekent hij mij ten kwade aan. Bij gevolg *hij* zoude zelfs doortastend mogen handelen in een streven, om een onschuldige als een schuldige te kunnen doen uitwerpen, maar ik — de onschuldige — zoude niet doortastend mogen handelen in mijn streven, lafaards en lasteraars te ontmaskeren en te straffen!!!

Aan u M. H. de conclusie!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ik wenschte nog gaarne, het navolgende betreffende de dienst ontheffing te releveren.

Zooals ik reeds herhaaldelijk ter nederstelde, was het de Heer Schoggers, die zijne beschuldigingen wegslingerde; blijkbaar nam de chef dat Heer terstond in bescherming; door het zwijgen en het *niet* handelen van den chef werd de laster aangewakkerd, en toen hij het hoogste punt bereikt had, toen meende de chef den slag te mogen slaan, hij gelastte verklaringen tegen mijn persoon in te zamelen, en beval dat ik ontheven zoude worden van elke dienstverrigting: ZHEdG. waande zich zeker van de overwinning!!

De gelastte dienstontheffing was zelfs in strijd met den wil van den Bataillons kommandant, den Majoor Kriesfeld, want deze had, zooals hij mij in persoon heeft medegedeeld, voorgesteld zoowel den Heer *Sch.* als mij van een dienst doen te ontheffen.

Toen ik echter alléén, van een dienst doen ontheven werd, werden ook de oogen geopend van de weldenkende kameraden, zij mompelden toen maar al te zeer, over een dergelijk partijdig en onverantwoordelijk handelen van den chef; die last had helaas niet de uitwerking, welke de chef vermeend had te mogen verwachten; ZHEdG. had welligt verwacht, mij door dien last met één slag te hebben vernietigd, even als het oude vrouwtje vermeende in één oogenblik, rijk te zullen zijn door de goud leggende hen de keel aftesnijden — en al is het ook waar, dat ik door die last tot twee maal toe het voornemen heb gekoesterd, dien chef met zijn lieveling nêertevellen, en aan dat voornemen reeds een begin van uitvoering had gegeven, maar telkens werd tegengehouden door de gedachte aan mijne oude moeder, die door zulk een daad welligt aan mijn onschuld zoude beginnen te twijfelen — de last zelve had de uitwerking, dat de weldenkende kameraden zich bij mij aansloten; die last werd zelfs door den Leger-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

kommandant, op eene scherpe wijze afgekeurd, omdat mijne schuld — zonder eenig motief — daardoor als 't ware in het openbaar uitgesproken en ik prijs gegeven was geworden aan de algemeen verachting. — Op grond van dien gelastte de Legerkommandant dan ook, dat ik mijne dienst weder zou moeten verrigten. — Niet dan noode, en zelfs na eenig tegenstribbelen, ging de chef tot een doen opvolgen van dien last over; het was voor dien braven, o God zoo braven man, dan ook een vreeselijke strijd te beslissen tusschen het weigeren een last optevolgen, èn bloot te staan aan een oordeel van het publiek!!

Eindelijk werd de last dan toch opgevolgd, en verrigtte ik weder alle diensten. Wanneer het geen zaak van zooveel gewicht betrof, zou ik zeggen: op een niet onaardige, maar thans zeg ik: op een ten Hemel tergende wijze, trachtte de chef toen zijn onwaardig handelen in deze te vergoêlijken — neen, zegt hij zelfs in strijd met de waarheid, de R. werd door mijne lastgeving tot dienst ontheffing niet prijs gegeven aan de algemeene verachting, maar die last werd uitgevaardigd, ten einde conflicten tusschen hem en anderen te voorkomen; de R. kon geen dienst meer doen, nu hij den Heer D. v. L. in het publiek als een lafaard heeft gebrandmerkt enz. . . . . hoe bleek het dat al deze dwaze redeneringen geen steek hielden; neen, riep ieder weldenkende alstoen uit: indien *de R.* met *Sch.* te gelijk van een dienst doen ontheven waren, de last zou zijn goedgekeurd, maar thans walgt een ieder eene ellendige animositeit, zoo niet erger, tegen. — Waarheid is 't, beweerde men verder, dat de R. in vereeniging met Booms dien D. v. L. als een lafaard hebben gebrandmerkt, maar zulks strekt noch de R. noch B. tot schande of oneer, maar wèl is het een braaf karakter eene onmogelijkheid, is het den officiersstand beleedigend, is het der Willemsorde compromitterend, wanneer een

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gedecoreerd officier het met zijn eergevoel (?) *kan* overeenbrengen, dat twee officieren hem ongewroken mogen brandmerken, en wèl op zulk eene gemotiveerde wijze, dat hunne motieven door het Hoogst Regterlijk collegie als *naar behooren* zijn aangemerkt geworden.

Ik verrigtte weder dienst; niet ééne onaangenaamheid greep er plaats, en met den Heer D. v. L. ontstond niet ééne botsing, omdat ik mij zelf wel zóóveel eigenwaarde toekende, mij niet in te laten met een wezen met *dat* karakter.

Dat niet ontstaan van onaangenaamheden of botsingen, viel den chef vreeslijk uit de hand, want daardoor werden zijne beweringen gelogenstraft, en wat schreef men nu den Legerkommandant?

Ik zal het letterlijk wêergeven: „De 1ste Luitenant de, R. die zoo gaarne zou willen wijzen, op een martelaarskroon (1) zal zich echter nu wel — trots zijn heftig en overdreven karakter — wachten, aanstoot te geven aan zijne chefs; hij weet, dat de last tot dienst doen van het departement van oorlog is uitgegaan, en is te behendig om niet te begrijpen, dat zoo hij *nu* aanstoot geeft, dit de ontzegging van dienstverrigting aan hem door zijne chefs, maar al te zeer zoude wettigen".

Aan u M. H. laat ik het liever over, dergelijk handelen en streven van den chef te kwalificeren, alhoewel ik, naar ik vermeen, als betrokkene, als getroffene, het regt heb dat in persoon te doen.

De chef, die een officier, door het uitvaardigen van een last, aan de algemeene verachting prijs geeft, en ter verdediging het motief aanhaalt, zulks gedaan te hebben om conflicten te voorkomen — de chef acht het niet beneden zich te rapporteren, toen de last door

(1) Men bemerkt, dat de chef nog steeds den weg der verdachtmaking bewandelt!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Hoogerhand werd ingetrokken, dat er wel geene conflicten zullen ontstaan, want dat de betrokken officier veel te behendig is, om niet alles aantewenden ze te vermijden. . . . . dàt noem ik waardig en eerlijk, dàt noem ik nu eens eene strenge logica!!

Hiervoren heb ik reeds als waarheid ter nedergesteld, dat het een streven van den chef was, zóódanige verklaringen loopende over zóódanige punten bij een tezamelen, dat eene onvoozigtige lezing welligt een voor mij nadeeligen indruk zoude daarstellen.

Wanneer men de bijeen vergaarde verklaringen leest, en nagaat, dat ze liepen over opgegeven punten en nu en dan heropend en zelfs gewijzigd werden, op last van van den chef, dan geloof ik, dat de door mij beweerde rigting, maar al te duidelijk zal in 't oog springen, en men zelfs zoude mogen verwachten, dat alle verklaringen met elkander zouden kloppen als een bus. Ondanks alles is zelfs *dat* niet eens gelukt. Bijv:

De Heer Werleman verklaart, dien bewusten nacht wakker te zijn geweest, zelfs mijne stem gehoord te hebben, en zegt dat mijn gesprek met den Heer *Sch.* hoogstens 5 minuten geduurd heeft.

Zijne menagere, die met en naast hem logeerde, zegt pertinent, dat de Heer *W. niet* wakker was, en zelfs niet wakker geworden is, en dat hij — W. — den volgenden morgen zelfs niets van mijne komst geweten heeft, want dat zij het hem heeft medegedeeld; verder beweert zij, dat ik wel een half uur met den Heer *Sch.* zoude hebben gesproken.

Nu zoude men verwachten, dat men al zeer voorzigtig zoude zijn met dergelijke geheel tegenstijdige verklaringen — O neen, de chef haastte zich, alles uit de verklaring van den Heer *W.* ter mijner nadeele te exploiteren, wat zich daartoe konde leenen.

Nog een niet onaardig staaltje.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ik had beweerd, en blijf het nog beweren, het eene onmogelijkheid is, dat de Heer Werleman, mijn met den Heer *Sch.* op dien Zondag morgen in den tuin gevoerd gesprek, *woordelijk* zoude verstaan hebben.

De Heer van Hattum zegt, hij die mogelijkheid ook betwijfelt, tenzij men *zeer* overluid gesproken heeft.

De chef acht zich nu maar geregtigd, als conclusie ter neder te stellen, dat het gesprek dus wèl gehoord is, want dat wij natuurlijk *zeer* luid zullen gesproken hebben — hetgeen juist in strijd met de waarheid is! Wat zegt men van het maken eener dergelijke conclusie ten mijner nadeele?

In mijne eerste memorie had ik gezegd, dat dit gesprek door ons zoude gevoerd zijn, in den tuin nabij den grooten weg.

Maanden daarna, werd mij gelast die plaats op eene voorgelegde schetsteekeing aan tegeven. Ik gaf die plaats plus minus aan, en nu bleek het, na eene naauwkeurige meeting op de teekening, dat die afstand van den grooten weg 24 pas bedroeg. Al is het nu nog een vraag, of de uitdrukking *nabij den grooten weg*, niet harmonierend kan zijn met die van ± 24 *pas van den grooten weg*, toch deed de chef het nu dadelijk voorkomen of mijne, zooals hij zegt, bestudeerde memorie onjuist is geweest.

De Heer *Sch.* verklaarde daarentegen in zijne memorie, dat het gesprek gevoerd was op 5 à 10 pas van den Heer Werleman. Later moest ook hij die plaats op eene teekening aangeven, en nu blijkt, dat die afstand ruim 20 pas is. Van dit verschil rept de chef geen woord, vraagt zelfs geen opheldering, terwijl mij, op zijn last, ophelderingen met de hatelijkste woorden gevraagd werden.

Hoe noemt men zoo iets: partijdigheid of onpartijdigheid? — Partijdig? och M. H. leest — svp. eens met aandacht, de door den chef ingediende nota van toelich-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ting, op mijn verzoek mij ter purge te mogen stellen voor het Hoog-Militair-Geregtshof. Bedenkt, dat de chef zich toen nog zeker waande mij te kunnen vernietigen en ik vraag u dan: of u niet uit elken regel, ja uit ieder woord de grootste partijdigheid tegengrijnst?

Ten slotte wil ik nog één voorbeeld bijbrengen, om te doen zien op welke onverantwoordelijke wijze er met het afgeven van verklaringen in deze zoo treurige zaak werd omgesprongen.

De chef had gerapporteerd, dat al mijn handelen tot het provoceren van een duel met den Heer *Sch.* slechts een komediespelen was geweest. Als bewijs had ZHEdGstr. vermeend, te mogen aanvoeren mijn aan den Majoor Kriesfeld gerigt verzoek. Op grond van dien gelastte de Leger-kommandant, alsnog een onderzoek in testellen of ik bij den Majoor *Kr.* was geweest *voor* of *na* het tijdstip dat ZHEdGstr. door den kapitein Quack met de duelkwestie zoude zijn in wetenschap gesteld. Bleek het alsdan, dat ik *na* den kapitein Q. bij genoemd Majoor zoude zijn geweest, dan zoude de beschuldiging van den chef zoo goed als bewezen zijn!

Men ziet, dat onderzoek was dus zeer gewichtig.

De kapiteins Meijer en Mekern moesten alsnu nopens dat punt eene verklaring afleggen, en zij beweerden niet zijdelings maar *pertinent*, dat ik *na* den kapitein Q. bij den Mjoor *Kr.* was geweest. Die verklaringen zouden, ondanks de waarheid, mijn doodvonnis zijn geweest, maar wat gebeurt er? De Majoor Kriesfeld is eerlijk en zegt: neen, de R. is bij mij geweest vóór dat de kapitein Quack bij mij kwam", en de kapitein Q. zegt: toen ik bij den Majoor kwam, was ZHEdGstr. reeds met alles door de R. ingelicht".

De verklaringen van de betrokkenen waren alzoo lijnregt in strijd met die van de kapiteins Meijer en Mekern, en toen deze H. H. daarvoor geinterpelleerd werden, trokken zij het pertinent beweerde in, op grond

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

der verzekering, zij zich zoo iets niet meer met juistheid konden herrinneren!

Maar verbeeld u nu eens M. H., dat de Majoor *Kr.* en de kapitein Q. niet eerlijk waren geweest, dan wel dat *zij* verklaard hadden, zich de zaak niet meer goed te herrinneren, dan hadden de zoo pertinente verklaringen van de kapiteins Meijer en Mekern, de verlangde kracht erlangd, en dan zou de chef triomphantelijk hebben uitgeroepen: Ziet gij wel, mijne beschuldiging is gestaafd, de R. heeft Comedie gespeeld!!

Dat is nu niet gebeurd, getuigen à decharge konden de verklaringen van die Heeren tot nul reduceren, maar gelooft u niet met mij, dit voorbeeld maar al te zeer een treurig bewijs daarstelt voor mijne bewering, dat men in deze percara op eene hoogst afkeurens waardige wijze heeft omgesprongen met het opvorderen, met het afgeven en met een gebruik maken van verklaringen?

Mijne verdediging kan ik hiermede als geeindigd beschouwen. Het woord onschuldig, heb ik met opzet slechts zelden genoemd, want hoe hard het ook moge klinken, waarheid is 't, dat men niet alleen een onschuldige heeft getroffen, maar zelfs dat men een onschuldige willens en wetens heeft trachten prijs te geven aan de algemeene verachting. Het grootste bewijs mijner onschuld M. H. is *niet* mijn spreken, *niet* mijn pleidooi, *niet* mijne wederleging van gevoelens, maar wel de vox populi, zóó geldig in eerezaken; want ziet, al hebben de chefs dan ook alle krachten te zamen gepannen, al hebben zij dan ook alle hun ten dienste staande middelen aangegrepen, al hebben zij hun verstand uitgeput, met het zoeken naar valsche argumenten — hun doel hebben zij niet mogen, niet kunnen bereiken, want al werd mijn naam in den beginne door *hun* streven en drijven vreeslijk aangerand, reeds

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

sinds lang heeft de vox populi uitspraak gedaan, en ben ik niet gedaald in de algemeene achting.

Teleurstellend voorval, in de geschiedenis van het korps officieren van het N. I. Leger, is voorzeker de thans plaats gehad hebbende scene. Ondanks al het streven naar regt en vrijheid, ziet men de mogelijkheid, dat een officier op de verraderlijkste wijze gesleurd is mogen worden, naar den rand van een onpeilbaren afgrond der schande!

Dat sleuren is geschied, is alléén geschied door de vereende pogingen van personen, die op den Militairen ladder een hooge sport waren aangewezen, en die tot bereiking van hun doel, gebruik maakten van de hun verleende magt en gezach.

Wanneer het waarheid is, dat eene dergelijke scene ongestraft *mag* plaats hebben, dan is het ook waar, dat elk eerlijk officier voortaan, in navolging van Solon, kan uitroepen, dat niemand de zekerheid bezit zijne eer onaangerand te kunnen bewaren, alvorens hij vrij zij van de militaire banden; een vrijheid van die banden, zal dan door elk eerlijk officier moeten gewenscht worden, want de vrees dat zijn eer zal worden aangerand, zal hem ieder oogenblik doen beven.

Vreeselijke conclusie! ik erken het; maar ik M. H. vermeen het regt te hebben, die conclusie niet alleen te maken maar ook waarschuwend te uiten, want *ik*, ik ben bijkans het slagtoffer geworden van het onzedelijk streven en drijven der chefs; mij, een eerlijk officier, hebben zij getracht te vernietigen; mij hebben zij getracht prijs te geven aan de algemeene verachting; mij hebben zij getracht te sleuren naar een poel van schande en ellende; mij hebben zij door hun doen, nêêrgeworpen op een vreeslijk ziekbed, als wanneer zelfs het verstand gezweefd heeft tusschen het licht en de duisternis; mij hebben zij als een bedorven lid trachten aftesnijden en uittewerpen!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Dat alles M. H. heb ik ondervonden; gelooft niet dat ik overdrijf — overdrijven is ter zake zelfs onmogelijk, want ieder eerlijk harte moet huiveren en sidderen wanneer het denkt aan den toestand, waarin men mij plaatste.

De schijn is tegen u! dàt wapen smeedden de chef in het voorportaal der hel; de schijn is tegen u! dàt was alstoen hun wacht woord om vereend tegen mij te mogen ageren; de schijn is tegen u! dàt was voor de chefs een malienkolder waarmede zij hun geweten ompantserden, toen zij voortgingen mij zoo mogelijk in het verderf te storten; de schijn is tegen u! dàt was hun parool toen zij met opgeruimd gemoed den weg der verdachtmaking insloegen, omdat de weg der waarheid hen niet tot het voorgesteld doel zoude kunnen leiden; de schijn is tegen u! dàt was voor hen een talisman, als zij grepen naar de onedelste wapens wanneer een niet verwachte hinderpaal hen het voortschrijden op dien weg belette — de schijn is tegen u! dàt riepen zij zelfs nog beschuldigend uit, toen zij reeds verklaard hadden niet aan mijn schuld te geloven . . . .!

M. H. al ware t', dat de schijn in den beginne tegen mij zoude geweest zijn — ook dan nog vraag ik u, of er een gevaarlijker, onredelijker, onzedelijker wijze van handelen kan zijn, om iemand maar dadelijk op zulk een bloote schijn te veroordeelen en te vertrappen.

De geschiedenis, en een blik om ons zullen ons leeren, hoe dikwerf zelfs een regter dwaalde, als hij dacht de zekerste en wettigste bewijzen te bezitten, om het schuldig uittespreken!

Aan elke mij ten laste gelegde beschuldiging verklaar ik mij onschuldig; en wat betreft mijn handelen tegenover dat Heer Docters van Leeuwen, ik laat aan u allen de beslissing over, of ik te dier zake *den officier onwaardig handelde!* Daarover zal de raad, naar ik vermeen, te oordeelen hebben en *niet* of ik in strijd met

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

het reglement van krijgstucht handelde, daarvoor *ben* ik reeds geruimen tijd geleden disciplinair gestraft.

In strijd met den strengen letter van het reglement van krijgstucht heb ik ter zake gehandeld, omdat ik als Luitenant stond tegenover een Kapitein, maar ik en met mij zeker vele, oordeelden tot dus verre, dat in eerezaken geen rang of positie te pas kwam, maar dat hij die beleedigt, ook steeds verpligt is zich te verantwoorden. Heb ik dus in strijd met het reglement van krijgstucht gehandeld, ik beweer ten stelligste niet in het minst den officier onwaardig te hebben gehandeld, en bovendien, volgens de beslissing van den Legerkommandant moet *hij* te dezer zake als oorzaak van alles beschouwd worden, die de zaak aanhangig maakte, en die *hij*, is de brave en sedert tot Kolonel bevorderde overste de Neve!

M. H. ik zal eindigen met te verklaren, dat niets mij aangenamer zal wezen, dan c. q. nog het een of ander punt te mogen toelichten, dat u duister mogt voorkomen: sterk door mijn onschuld, maar vooral sterk door mijn goed regt, verklaar ik mij daartoe in elk opzigt bereid, en ik hoop ook in staat!

Ik heb gezegd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Was de vergadering, waarop ik deze verdediging voordroeg, ook om 5 uur geopend, tot ruim $9^1/_2$ uur had ik zonder ophouden, de aandacht van het auditorium gevraagd en naar den schijn te oordeelen, ook verkregen. De voorzitter verzocht mij, of ik ook bereid was de namen optegeven der akademie officieren, die zich minder gunstig over den Heer Schoggers, bladz. 63, zouden hebben uitgelaten, want de raad achtte het noodzakelijk, die Heeren daaromtrent te ondervragen.

Ik voldeed aan dat verlangen, en de vergadering werd gesloten. Mijne verdediging, welke ik volgens den aard der zaak met warmte had voorgedragen, scheen een diepen indruk te hebben daargesteld; luide kreten van verontwaardiging, mogt ik opvangen over het handelen van de met magt bekleedde personen, (1) over den niet genoeg te verachten beschuldiger, die, zooals gebleken was, uit angst en zelfredding was opgestaan omdat hij reeds bekende aantijgende stemmen uit het verleden, meende te onderscheiden, maar wat mij ver-

---

(1) En ik had nog op verre na, niet alles vermeld. Bijv. toen men het noodzakelijk oordeelde, en den Heer Schoggers en mij met provoost te straffen, sloot men mij op in een bamboes hok, ook wel kamer genoemd, onder één klein dak met de politiewacht en daarvan alleen gescheiden door een bamboezen pagger als wand, en grenzende aan de arrestantenkamers. Niet alleen, dat zulk een verblijf den officier onwaardig was, en dat men mij in strijd met de reglementen verpligte, aan een onder-officier sluit en ontsluit benevens voedingsgelden te betalen, maar zulk een opsluiting is nooit te verdedigen, omdat de chefs wisten dat de steeds voortdurende en woordelijk verstaan wordende gesprekken der wachthebbenden en arrestanten, voor elk beschaafd man walgelijk zijn, en dat gedurende 14 dagen.....!! Zóó handelde men met mij, terwijl de Heer Schoggers zijne provooststraf in zijne particuliere woning mogt doorbrengen.

Dàt noemt men nu regtvaardigheid en onpartijdigheid..... die schoone theorien!!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

heugde: van bijkans alle zijden mogt ik gelukwenschingen ontvangen over den ontegenzeggelijk eerlijken, en dus ook gunstigen afloop der percara.

De raad had het *stemmen* nog wat uitgesteld.

Een acht dagen later, werd ik ontboden bij een hooggeplaatst persoon hier ter stede, die mij ten sterkste afraadde *eenige* hoop te koesteren, want, zeide deze, *uw lot is reeds beslist; gij zult het Leger met een pensioen verlaten: streelt u niet langer met ijdele hoop op regtvaardigheid, want uit het door mij vernomene, moet ik opmaken, dat, ondanks de algemeene en voor u zoo gunstige opinie, de beslissing van den raad u bitter zal tegenvallen!*

Teleurstellende tijding.....! Zóó iets te moeten hooren eenige dagen vóórdat de raad op nieuw zou vergaderen. Ik zette mij echter al weder aan de schrijftafel, tot het zamenstellen eene tweede verdediging.

De raad vergaderde den 3 Junij jl. De twee opgeeischte verklaringen der akademie officieren waren binnengekomen; den Secretaris van den raad werd verzocht ze voortelezen, hetgeen in tegenwoordigheid van een belangrijk auditorium geschiedde. Zij luiden aldus:

Soerabaija, 25 Mei 1870.

No. 1. In antwoord op het schrijven van den raad van onderzoek dd. 18 Mei ll. No. 1 geheim, heb ik de eer het navolgende aan genoemden raad mede te deelen: Dat toen ik voor eenige maanden geleden met eenige officieren te zamen zat, en de zaak van den 1e Luit. de Rochemont en den 2e Luit. H. E. Schoggers ruchtbaar werd, ik mij herinner dat ik mij niet gunstig heb uitgelaten omtrent den Heer Schoggers. (1)

(1) Die uitlating zoude, zooals mij werd medegedeeld en zooals de Heer v. d. S. ook tegenover mijn broeder volhield, als volgt zijn geweest: „O, zoo eene percara verwondert mij niets, want dat Heer Schoggers lag reeds op de academie bij een enkele, onder zulk eene infamerende verdenking!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Zulks was een uitvloeisel van een gerucht, dat ik vroeger op de akademie gehoord heb, als dat hij aldaar den uiterlijken schijn op zich zou hebben geladen, van handelingen vernederend voor de mannelijke waardigheid.

Ik teeken hierbij echter aan, dat mij persoonlijk van de handelingen van den Heer H. E. Schoggers niets bekend is, en ten slotte, dat ik in mijn *eerste* en genoemde H. E. Schoggers in zijn *vierde* studiejaar was, en dus hoegenaamd geen persoonlijken omgang gehad heb.

Volgens pligt en geweten, door mij opgemaakt.

De 2 Luitenant der Infanterie,
V. D. SANDE.

No. 2. Batavia, 21 Mei 1870.

....

Tot toelichting in deze zaak diene echter het volgende: Eenigen tijd geleden met den Heer de Rochemont een mondgesprek hebbende, vertelde deze mij o. a. de tusschen hem en den Heer Schoggers aanhangige kwestien, gedurende welk gesprek ik den Heer de R. ongeveer het navolgende zeide; zulks (de kwestie van.....) mij niet zeer verwonderde, daar de Heer Schoggers reeds tijdens zijn verblijf aan K. M. A. *grooten aanleg* toonde tot dergelijke zaken, daar zijn *walgelijke omgang* met een zijner kameraads dikwijls het onderwerp is geweest van afkeurende gesprekken onder ons, *jongere* kadets.

Op verzoek van den Heer de R., die zulks in zijn belang oordeelde, heb ik hem toegestaan van deze uitdrukking, zoo zulks noodig was, gebruik te maken, er tevens bijvoegende, dat geen mijner tijdgenoten wanneer zulks gevraagd werd, weigeren zoude hetzelfde te verklaren, aangezien ik overtuigd was niemand hunner de *bedoelde zaak* ignoreerde.

De 2e Luitenant der Infanterie,
ELGENHUIZEN.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Men zal erkennen, dat deze verklaringen, met elkander en met mijne tegen den Heer H. E. Schoggers geuitte verdenkingen in verband gebragt, niet in staat zijn het zedelijk karakter van dat Heer op een gewenscht peil te stellen. (1)

Nadat de voorzitter mij het woord gegund had, droeg ik het navolgende voor:

President en leden van dezen raad!

In mijne, een veertien dagen geleden voorgedragene verdediging, stelde ik o. a. ter neder, dat het te veel van uw aller geduld zoude gevergd zijn, wilde ik alle redeneringen enz. der chefs ten naauwkeurigste analijseren, daar zulks ook te veel tijd zoude ontrooven. Om u allen het bewijs te leveren, dat die bewering wel degelijk volgens de waarheid is, en dat er ondanks mijne gehoudene voordragt, nog zeer veel stof overblijft ter naauwkeurige en zeker niet weinig interessante behandeling, zij het mij thans nog veroorloofd eenige punten te behandelen, waartoe een der missives van den sedert tot kolonel bevorderden overste de Neve aanleiding geeft. Ik zeg *eenige* punten, want even als deze missive gelegenheid geeft tot eene verdere bespreking, zoo zouden de overige, door de chefs ingediende schriften nog eene overvloedige gelegenheid aanbieden.

De overste de Neve had het plan gevormd, mij met een pensioen uit de gelederen te doen verwijderen, en *dat* doel eenmaal vastgesteld, konde hij het met zijn

---

(1) De ladder van onzedelijkheid heeft zooveele sporten!

Vraagt dat eens aan den z. g. „akademie fielt," die den cadet H. E. Schoggers in die dagen, op eene zekere plaats der akademie, met een kameraadje bezig vond met . . . . . vergeving M. H. voor deze uitwijding, het noodzakelijke zult gij erkennen, wanneer gij u wilt herinneren, dat zoo een man heeft getracht, mijne eer in verdenking te brengen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

eer, met zijn geweten overeenbrengen, alle hem ten dienste staande middelen aantegrijpen.

Een Lt. Kolonel, die alstoen meende te mogen gebruik maken van de onedelste wapenen — alles in *geheime* correspondentien en zelfs zonder er mij mede in kennis te stellen, en nog wel in de onderstelling ik er nooit mede bekend zoude worden — een Lt. Kolonel, op eene niet goedschiks te kwalificeren wijze handelende, louter en alleen om een hem ondergeschikt officier in het verderf te storten . . . . . M. H. het is jammerlijk, en toch het is waar, er is hier geen sprake van fantasie, maar van eene treurige werkelijkheid.

Tegen verwachting van den Heer de Neve, werd aan zijn voorstel maar niet een zoo gunstig oor verleend; de Legerkommandant wenschte niet te trappen, al scheen de Heer de Neve zulks zoo gaarne te wenschen; Z. Exc. had reeds mijne uitvoerige nota ontvangen, waarin ik èn de waarheid èn het streven en drijven van den onmenschelijken chef te aanschouwen gaf, en toen Z. Exc. dat stuk legde naast de schrifturen van den chef, ontving hij een, voor dien laatsten, krenkenden indruk, welke werd neergelegd in het marginaal rescrib van het Legerbestuur dd. 8 Julij a. p. No. 23 geh.

Dat schrijven van het Legerbestuur M. H. kan den strengsten toets der waarheid, der logica doorstaan, al is 't dan ook nog zoo ingrijpend vernederend voor de betrokken chefs; *dat* schrijven deed de chefs ontsteld ontwaken uit de wraakzuchtige dommeling, waarin zij zich zelve gewiegd hadden; *dat* schrijven zoude voor hen weldra een eind oordeel wezen, reeds waaide van uit Batavia het gerucht over, dat de overste de Neve de gelederen zoude moeten verlaten — vreeselijke en teleurstellende ontdekking van die brave zielen: een gekozen en reeds ten halve ondergebragt slagtoffer te moeten zien gered worden, om zelf te moeten bukken onder de slagen, welke dien geredde waren toegedacht

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

. . . . . geen nood, het laatste middel werd aangegrepen, niets was er meer te verliezen maar wel zeer veel te winnen, de H.H. de Neve en Kohler schenen toen een wedloop te houden, op den reeds ingeslagen weg der verdachtmaking, na de onedelste wapens te hebben medegenomen.

Ik zoude in herhaling treden, indien ik een en ander op nieuw zoude willen aantoonen, en daarom zij het mij thans vergund eenige punten van anderen aard aan uwe aandacht te onderwerpen, en welke ontleend zijn aan het schrijven van dat Heer de Neve.

Zoowel deze als de Kolonel Kohler hadden, door een aanbrengen van de naarste redeneringen, den Legerkommandant als eene waarheid willen opdringen, dat ik direct of indirect zoude medegewerkt hebben, tot het doen verschijnen in de Sumatra courant van het artikel „eene ernstige opmerking." Met zachte woorden keurde de Legerkommandant het uiten van zulk eene beschuldiging af, en stelde als zijn gevoelen ter neder, dat er niet eens zekerheid bestond of wel een officier van het garnizoen te Padang Pandjang, laat staan dat ik, de schrijver zoude zijn.

De overste de Neve vat dat gezegde aan, en roept uit: welke zekerheid verlangt men daarvoor?

Wij zullen nu liever niet nagaan, welke drogredenen ZHEdG. nu, even als vroeger, bijbragt om die door hem beweerde, maar door den Legerkommandant ontkende zekerheid te constateren, maar alleen van nabij beschouwen zijne bewering: men slaat ook wel eens een vonnis geheel op aanwijzingen, zonder getuigen of wettige bewijzen te hebben."

Even als zoovele ter zake, door den overste de Neve ten zijner verdediging en ten mijner beschuldiging geuitte beweringen, zal ook deze wel onjuist zijn, en wij betwijfelen 't, of ZHEdG. zulk een geslagen vonnis zal kunnen aanwijzen. — Geen vonnis zal er wel ooit

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

geslagen zijn op eene aanwijzing, tenzij deze een wettig bewijs worde, en *dat* wordt zij nooit, dan nadat haar bestaan is bewezen geworden door getuigen, door schriftelijke bescheiden, door een persoonlijk onderzoek dan wel door eene erkentenis van den beklaagde.

De overste de Neve kon zich natuurlijk met deze redenering niet vereenigen, en het was daarom hij vooropstelde: *ik* wil nu dat de R. schuldig verklaard worde, die wil is eene aanwijzing tot het slaan van een vonnis, en op grond van *die* aanwijzing sla *ik* het vonnis dat de R. schuldig is!

Iemand die geroepen is, eene zaak geheel te onderzoeken ten einde daarna een vonnis te kunnen vellen, zal beginnen met een, zoo mogelijk, bijeenvergaren van bewijzen. De overste de Neve handelde juist het tegenovergesteld. Hij velde eerst een vonnis; vóór alles verklaarde hij mij pertinent schuldig, en gaf mij prijs aan de algemeene verachting; en toen hij dat gedaan had, trachtte hij tegen mij bewijzen in te zamelen; maar niemand zich naar zijn wil en verlangen willende schikken, zoo geluktte hem dat niet, waarop hij het regtvaardige van zijn geslagen vonnis trachtte aantetoonen door de gewaagdste onderstellingen!

Wee den ondergeschikte in onzen stand M. H., die aan dergelijk handelen van een met magt en gezag bekleed persoon, kan en mag blootgesteld zijn.

Het zij mij veroorloofd, weder op een ander punt uwe aandacht te mogen vestigen.

Zooals ik reeds in mijne eerste verdediging ter nederstelde, was de bewering van den overste de Neve in strijd met de werkelijkheid, als zoude hij die, door den Legerkommandant zoo scherp afgekeurde vergadering van officieren gehouden hebben, om het onderling vertrouwen tusschen de officieren te herstellen, want dan zoude hij zich bij de door alle officieren afgelegde ver-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

klaring, van dat bewuste couranten artikel *niet* geschreven te hebben, ook hebben moeten neerleggen, en er niet terstond toe zijn overgegaan mij, zonder er mij mede in kennis te stellen, toch als den schrijver aantewijzen; door zulk een handelen laadde de chef op zich het maar al te zeer gegrond vermoeden, alsof die vergadering louter en alleen de strekking had, mij zoo mogelijk aan de kaak te stellen.

Eene dergelijke redenering kan men volgen, met de verantwoording van den chef, nopens het volgende:

De Legerkommandant keurde het af, dat de chef, in stede van in persoon de kwestie op eene zoo kiesch mogelijke wijze te onderzoeken, de kapiteins Docters van Leeuwen en van Weeren had gelast, verklaringen van verschillende personen optevorderen.

De Overste de Neve tracht alsnu, in opgemelde missive, ook deze beschuldiging te weerleggen, en zegt o. a: „de betrokken partijen hebben hunne eigen verklaringen opgemaakt, die van de getuigen zijn ingenomen door twee kapiteins, die ik niet in commissie heb benoemd, om daarvoor geen order te behoeven uittegeven."

Deze bewering is voor een zeer klein gedeelte waar, en voor het overige onwaar. Naauwelijks toch, had de Heer Schoggers zijne infame beschuldiging durven wegslingeren, of de Heer Docters van Leeuwen trachtte bij den Heer de Bruijn zijne heillooze verklaring gesteund te doen krijgen. Ik zal daarover nu niet meer uitweiden, omdat ik de overtuiging koester, dat u allen dat handelen van dien heer reeds naar zijne waarde zal beoordeeld hebben. Dagen en dagen verliepen er; eindelijk werd het bekend, dat de overste de Neve, tegen den kapitein v. d. P. in garnizoen te Fort de Kock, maar met verlof te Padang-Pandjang, en die met mij in hooge onmin leefde, omdat ik hem bij den Majoor Kriesfeld, korten tijd te voren, had aangeklaagd als te zijn iemand, die, om zijn lust tot kwaaddoen en tweedragt te stoken

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

te kunnen botvieren, zich zelfs ten mijnen nadeele van eene lasterlijke en uit de lucht gegrepene onwaarheid bediend had — dat de overste de Neve tegen *dien* kapitein gezegd zoude hebben: het hem leed deed, hij niet meer tot het garnizoen te P. P. behoorde, want dat hij hem anders zoo gaarne in commissie zoude benoemd hebben, om mijne zaak eens uit te pluizen, maar dat hij daartoe nu den Heer D. v. L. zoude aanwijzen."

Toen ik die satansche taal hoorde, deelde ik in het publiek mede, dat ik dan den Heer D. v. L. zoude wraken, wegens zijn naar handelen ten mijner nadeele tegenover den Heer de Bruijn.

En wat gebeurt er nu? De Heer D. v. L. werd niet in commissie benoemd, maar in 't geheim werd hem nu opgedragen, de noodige verklaringen in te zamelen; er was alzoo geen commissie benoemd, ik had niet het regt van wraken en alles ging buiten mij om. De Heer D. v. L. vierde zijn lust eens ter dege; hij maakte zich dan ook wát verdienstelijk in het oog van zijn meester, en hij zamelde zulke verklaringen in (welke allen alleen over de opgegevene punten mogten loopen) dat bij eene niet al te naauwkeurige lezing, steeds een ongunstigen indruk ter mijner nadeele moest daargesteld worden.

Begrijpt men nu M. H. waarom dat onderzoek zoo eenzijdig is ingesteld geworden; vat men nu, aan wat die kolossale bundel papieren zijn oorsprong te danken heeft; is het nu duidelijk, waarom de saillante maar voor den Heer Schoggers zoo nadeelige punten niet onderzocht werden, al wees ik er in mijne schrifturen ook ten duidelijkste op, en al werden de nonsensiaalste zaken haarfijn behandeld?

Men ziet het M. H., de bewering van den Heer de Neve, dat hij geen commissie benoemde ten einde geen order te behoeven uittevaardigen, vervalt, en het handelen ook ten deze van den chef, erlangt na deze mijne

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bekendstelling een geheel ander aanzien — bovendien is die bewering te absurd, om er eenige waarde aan te hechten, want die order tot het benoemen eener commissie zoude niemand gedeerd hebben, *nadat* de overste de Neve den last had uitgevaardigd, ik geene dienst meer mogt verrigten. Door *dien* last was ik prijs gegeven aan de algemeene verachting, en belagchelijk is het nu te moeten hooren, dezelfde chef daarna geen commissie wenschte te benoemen, ten einde geen order te behoeven uittevaardigen.

Dit handelen en beweren van den chef, herinnert ons de geschiedenis van den echtgenoot, die bij herhaling zijne vrouw, ten aanschouwe van een ieder, met een stok de deur uit en de straat opjoeg, maar die beweerde geen echtscheiding te willen aanvragen, omdat dan ex officio een vonnis van een der regtbanken in de courant geplaatst, en door *zoo iets* de naam zijner vrouw in opspraak zoude gebragt worden!

Ik had den chef bij den Legerkommandant aangeklaagd als ten mijner nadeele gedreven te zijn, door animositeit, gesproken uit antipathie tegen mijn persoon. Z. Exc. erlangde de overtuiging, mijne beschuldiging maar al te zeer gegrond was, en legde hetzelfde dien chef ten laste.

De overste de Neve begreep maar al te goed, dat deze beschuldiging van den Legerkommandant, voor hem een eindoordeel zoude wezen, zoo hij haar niet van zich af konde wenden, en om dat te kunnen doen, restte hem niets, dan een te voorschijn komen met groote woorden. Dit werd dan ook gedaan, en kan ik 't als overtollig beschouwen, die weerlegging van nabij nategaan, ten einde aan te kunnen toonen, dat zij niet in 't minste steekhoudend is, het zij mij thans veroorloofd, te wijzen op het slot waar de overste de Neve zegt: „Ik heb ook een verleden, en als men dat raadpleegt, zal men van mij geene inhumane handelingen aan-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

treffen. Voor zoover ik weet, is de 1e. Luitenant de Rochemont de eerste, die zich over mijn persoonlijken aard beklaagt."

Er behoort moed toe, om zich zelven zulk een certificaat uit te reiken, wanneer men weet een rood paspoort verdiend te hebben.

Neen, M. H. ik ben *niet* de eerste, die zich over den persoonlijken aard van dien overste heeft te beklagen — en al ware ik de eerste, is *dat* eene verontschuldiging? Zoude het dan toch stilzwijgend gepermitteerd wezen, dat een chef eenmaal één onschuldig officier mag slepen naar den rand van een afgrond?

Men moet wel een vreemdeling wezen in de Militaire geschiedenis op Borneo's westkust, gedurende het bestuur van den overste de Neve, om zich te kunnen neerleggen bij deze zich zelf verheffende bewering, van den overste de Neve — zij is onwaar, want als men nagaat hoe de zelfde chef, toen vermeend heeft te mogen handelen tegenover den kapitein der Infanterie de B., dan zal men eene sprekende, maar helaas den chef treffende overeenkomst gewaar worden, tusschen het handelen van toen en dat van nu. M. H. aan u de beslissing; maar als waarheid durf ik ter nederstellen, dat de overste de Neve eene *hem* waardige bewering uitte, als zoude alleen ik mij over zijn persoonlijken aard te beklagen hebben, want al ware 't, dat niet een verbazend getal officieren mompelt over zijne autocratische overdraagzaamheid, en al ware 't niet van algemeene bekendheid, dat met zijne komst op iedere plaats meestal de nijd en tweedracht vrij logies hebben — toch is het zeker waar, dat zoowel de kapitein de B. en ik, ons te beklagen hebben over het, o God zoo waardig karakter van den overste de Neve.

Zooals het u bekend is M. H. heb ik in der tijd, per

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

open brief alle eventuele getuigen à charge opgeroepen; ik deed dit, ten einde zoo doende, *mijn* verleden tegenover dat van den Heer Schoggers te kunnen stellen, daar ik, op grond van mededeelingen van officieren, de overtuiging had, dit Heer niet zoude *kunnen*, *mogen* of *durven* overgaan, tot eene handeling welke c. q. het noodzakelijk gevolg moest na zich slepen, dat een tal personen zoude opstaan om tegen hem te getuigen, want dat reeds vroeger zijn zedelijk karakter in sterken twijfel getrokken werd.

Dat weet en wist de Heer *Sch.*, en daarom bragt hij die infame beschuldiging uit, daarom legde hij zich stilzwijgend neder, toen ik zijn handelen te aanschouwen gaf: hij vreesde die zaak in het publiek te behandelen, daar die oude kennissen hem reeds als dreigende spoken voor den geest zweefden.

Tot tweemaal toe, had de Heer Schoggers bij mij een den man onteerenden indruk daargesteld; door die genie en procesverbaal kwestie tot angst gedreven, en ziende dat ik de waarheid huldigde, vreesde hij dat ik mijn stem nopens dat daarstellen van die infame indrukken zoude doen hooren; in zulk een angst, greep hij het middel à la Rodin, van mij te beschuldigen, wetende dat de wereld wel eens geloof hecht aan hem, die het eerste spreekt, en overtuigd, hij zoude kunnen rekenen op de sympathie en ondersteuning van den chef. Hij rekende niet te vergeefs, want wel hebben de chefs alles aangewend dien, zoo gaarne als vrouw te voorschijn komenden man, te redden, al zoude ik dan ook bijkans te gronde zijn gegaan.

Vreeslijk was mijn toestand; de booze wereld aanschouwende in de persoon en de handelingen van den sedert tot kolonel bevorderden overste de Neve, begon de vrees zich als een spook boven den donkeren horizont te vertoonen, dat ik welligt der wereld nooit zoude kunnen overtuigen, hij schuldig en ik onschuldig

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

was. Ik dacht nog altijd, dat ook die Schoggers een voor ieder te aanschouwen loopbaan achter zich had.

Maar wat gebeurt er?

De 2e Luit. v. d. Sande, een tijd en akademie genoot van den Heer Sch. hoort te Soerabaija de noodlottige percara vertellen, en zegt, hem zulks niet verwonderde, want dat Sch. reeds op de akademie bij een enkele onder zulk een vuile verdenking lag. Van ter zijde werd mij zulks dadelijk medegedeeld, terwijl ik geauthoriseerd werd, van die mededeeling zoo noodig gebruik te maken.

Toen M. H. ging er voor mij een licht op, *toen* begreep ik, en met mij de onpartijdigen, maar al te zeer, *waarom* de Heer Sch. toch tot zulk eene infame handeling ten mijner opzigte was overgegaan.

Ik kwam te Batavia; op zekeren dag ontmoette ik in mijn hotel den 2e Luitenant Elgenhuizen; evenmin als den Heer v. d. S. had ik dezen heer ooit gezien, zelfs nooit van hem hooren spreken, ja, ik wist niet eens hij een akademie officier was. Hij informeerde naar de percara, en naauwelijks had ik den aard der beschuldiging en den naam van Henri Schoggers geuit, of deze officier sprak in denzelfden geest, maar nog zoo wat erger dan den heer v. d. S., waarop ik den heer E. mededeelde, dat reeds een ander akademie genoot zich op dezelfde wijze had uitgelaten.

Met mij zult u allen erkennen, niet waar, dat als 't ware een onbekende Magt — hoe men die dan ook noemen moge — die heeren heeft doen spreken, ten einde te waken, dat geen verkeerd oordeel over een onschuldige zoude geveld worden.

Mijne onschuld toch, werd reeds van den beginne door den overste de Neve in zijne schrifturen beweerd, niettegenstaande zijne houding en zijn handelen het tegengestelde deden onderstellen, maar ondanks die overtuiging van mijn onschuld, bleef hij op de allernaarste

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en vernederendste wijze handelen, onder het voorwendsel „de schijn is tegen u."

Het zij mij nu vergund M. H. op grond dezer ingekomene verklaringen, in korte trekken aantetoonen, op welke wijze alles heeft plaats gegrepen, opdat u allen één moge worden met de overtuiging dat zelfs *elke* schijn van mij is afgewend, om nêertevallen op den onverlaat Schoggers.

Op den voorgrond stel ik de verzekering, dat ik, wat mijne beschuldiging tegen den Heer Sch. betreft, *thans* niet verder ga, dan dat ik reeds geschreven en gesproken heb. Ik zal dienaangaand niet verder gaan dan te beweren, dat hij èn door zijn spreken èn door zijn handelen, tot twee maal toe een den man onteerenden indruk bij mij heeft daargesteld, en al moge deze thans ingekomene verklaringen, in verband gebragt met mijne bewering, den Heer Sch. in eene positie plaatsen waarvoor ieder man met schrik en afschuw terugdeinst — ik geloof, dat deze raad van onderzoek deze kwestie niet zal onderzoeken, omdat hij niet geroepen is een oordeel uittespreken over den Heer Sch., maar zulks uit den aard der zaak zal willen overlaten aan den Legerkommandant, die gerechtigd is dienaangaand verder te handelen.

Op den verjaardag van den Heer Sch. voegde ZEdGstr. mij, zooals u allen volgens de stukken weet, en ik reeds in mijne verdediging ter nêerstelde, eenige vuile woorden toe, welke vergezeld gingen eener hoogst ellendige handenbeweging. Op staanden voet bragt ik, die door een en ander onthutst en met mijne eigene houding verlegen was, zulks in nog al sprekende woorden ter kennis van den Heer Verbrugh.

Over het eerste interpelleerde ik den Heer Sch. den volgenden morgen. Hij beweerde, zich niets meer te herinneren, daar hij toen in een door drank hoogst opgewonden toestand verkeerd had. Na mijnerz. opmer-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

king, hij in den vervolge het gebruik van drank moest nalaten, want dat zijn handelen ondanks dien toestand toch een naren indruk van de ergste soort bij anderen daarstelde, vergaf ik hem en reikte de hand.

Men bedenke, dat ik toen nog nooit iets gehoord had van dergelijke infamerende geruchten omtrent zijn persoon, tijdens zijn verblijf aan de akademie.

Eenige maanden later, klopte ik hem des nachts, zijn huis voorbij komende en de societeit verlatende, op, om z. g. te gaan „scharrelen"; toen was *ik* onder den invloed van een weinig te veel gebruikte alcohol.

Alstoen stelde hij voor de tweede maal, een den man onteerenden indruk daar.

Ik wenschte hem toen niet meer te interpelleren maar te attaqueren; de H. H. Verbrugh en de Groot ontraadden mij zulks, en toen ik op hunne instigatie mij slechts tot een interpelleren bepaalde, toen voegde hij mij toe, geen regt te hebben iets naars van hem te onderstellen, want dat hij dan ook het regt had, zulks ten mijner nadeele te doen.

Na een en ander ter kennis gebragt te hebben van genoemde H. H., wenschte ik Sch. te vervolgen, maar al weder werd ik daarin door hen tegengehouden, onder hunnerz. belofte op eerewoord, zij mij terstond zouden op de hoogte stellen, indien zij ooit moesten hooren de Heer Sch. met anderen over die kwestie zoude gesproken hebben.

Hierin berustte ik, en men bedenke wel, dat ook toen niet eenig akademie gerucht ten mijner oore was gekomen.

Den daarop volgenden dag trok de Heer Sch. zijne ten mijner nadeele geuitte verdenking in, waarop ik elken omgang en elke conversatie met hem afbrak.

Een paar maanden daarna, kwam die proces-verbaal kwestie op het tapijt; ik als betrokkene daarover geinterpelleerd, verheelde niets, maar sprak de zuivere waarheid.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De Heer Sch. werd ter verantwoording geroepen; hij bespeurde dat ik, om hem te sparen, der waarheid niet meer wenschte ontrouw te zijn; hij wist dat ik hem, door het daarstellen dier twee indrukken, maar meer nog door dat laaghartige uiten er later intrekken dier verdenking ten mijner nadeele, dat ik hem verachte met al wat in mij was; hij vreesde dat ik daardoor welligt zoo ver zoude gaan, van ook de waarheid te doen hooren nopens die twee indrukken; hij moest zich schuldig verklaren aan die proces-verbaal kwestie; hij meende die zaak echter op den achtergrond te zullen kunnen dringen, door eene nog gewichtiger aangelegenheid te opperen; hij was sluw genoeg, van er op te rekenen, dat de wereld in dergelijke zaken meestal gewicht hecht aan de woorden van hem, die het eerste spreekt; hij wist te zullen kunnen vertrouwen op de sympathie van den chef, die mij eene sterke antipathie toedroeg — en ziet, hij ging er toe over, die geuitte maar weder ingetrokkene onderstelling ten mijner nadeele, officieel te publiceren.

Ik geloof niet aan uwe schuld, zeiden de chefs tegen mij, maar de schijn is tegen u!

Welnu M. H. overweegt men het bovenstaande, en bedenkt men nu, dat de Heer Sch. tijdens zijn verblijf aan de akademie, door zijn handelen en door zijn wangelijken omgang met een zijner kameraden, indrukken daarstelde gelijk die, waarvan ik hem beschuldigd heb; gaat men na, dat zijn spreken al zeer „laag" is, omdat hij sprak na zulk een tijdsruimte en toen hij in den knel zat, en dat hij zijn spreken alleen kon ontleenen aan een mijnerz. handeling — dat nachtelijk oproepen — dat op zichzelve beschouwd niets beteekende en waaruit *hij* alleen iets vernederends kan zuigen, die niet zuiver van handelen is, want dat hier 't spreekwoord van toepassing is: zoo de waard is, vertrouwt hij zijne gasten;" gaat men na, dat ik, in tegenstelling van den

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Heer Schoggers, een loopbaan achter mij heb, welke door een ieder zonder ergenis kan aanschouwd worden, dan M. H. leg ik u allen met vrijmoedigheid de vraag voor: welke schijn er nog tegen mij bestaat, en of de mij toegedachte schijn niet gedaald is op het zoo schuldig hoofd van den Heer Schoggers.

Stelt men zich een officier voor, die over eene zaak, welke door hem in de wereld gebragt en geentameerd is, wordt ter verantwoording geroepen; die zich aan die zaak schuldig moet erkennen, maar die, om zich uit dien neteligen toestand te redden, er toe overgaat, zonder de minste reden eene beschuldiging, welke met de zaak niets te maken had, tegen een ander weg te slingeren, terwijl hij maanden liet voorbijgaan zonder één woord te reppen — ontegenzeggelijk zal ieder eerlijk man zich met afkeer van zulk een officier wenden, maar bedenkt men, dat die weggeslingerde beschuldiging van den vuilsten aard was, dat die officier zijne bewering niet kan staven, maar dat het daarentegen blijkt, dat hij voor diezelfde zaak reeds was aangeklaagd, en dat hij daarenboven een paar jaar geleden door zijn walgelijk handelen een ontecrenden indruk bij zijne omgeving daarstelde — dan M. H. zal de zedelijke diepte waarin die officier gedaald is, wel onpeilbaar wezen, en dan zal ook een ieder Uwer wel willen erkennen, dat er meer dan sterke schijn bestaat, dat het Heer Schoggers die laagheid beging, omdat hij, bevreesd zijnde dat ik zijn vuil spreken en handelen zoude publiceren, het eerst wenschte te spreken.

Ik herhaal thans de vraag, welke ik reeds in mijne eerste verdediging stelde: Wie kan zijn eer onaangerand bewaren, wanneer dergelijk handelen van den Heer Schoggers ongestraft zal mogen plaats hebben?

Niemand onzer; wat mij thans is overkomen kan morgen uw lot wezen — gelukkig evenwel, dat er niet vele officieren als Schoggers, de Neve, Kohler en Docters

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

van Leeuwen in het Leger zullen kunnen aangewezen worden!

Wie ter wereld heeft het ooit gehoord, dat een aangeklaagde zijn onschuld moet bewijzen? Volgens elk wettelijk en zedelijk beginsel moet de beschuldiger het aangebragte bewijzen — maar jawel, niet alzoo redeneerden de kolonels Kohler en de Neve; in strijd met regtvaardigheid, billijkheid en usance eischten zij van mij, dat ik mijn onschuld zoude bewijzen, in stede van den Heer Schoggers te dwingen, de waarheid zijner woorden aantetoonen..... ik hoop thans mijne onschuld te hebben in het licht gesteld, maar aan u M. H. de verpligting, dergelijk streven en drijven van chefs te kwalificeren, vooral als men bedenkt, dat niet een ieder in staat zal wezen zijn onschuld te bewijzen.

Had ik reeds bij mijne eerste verdediging aangetoond, dat ik ondanks de pertinente beschuldigingen der chefs, noch direct noch indirect heb medegewerkt tot het doen verschijnen van dat couranten artikel; dat alleen verdachtmaking hunne pen bestuurde, toen zij het wilden doen voorkomen, alsof mijn streven tot een duel met den heer Schoggers slechts als een comediespel moet beschouwd worden; dat hunne bewering lasterlijk was, als zoude mijn handelen tegenover den heer Schoggers uit wraakzucht zijn voortgesproten; dat mijn handelen en doen handelen tegenover den heer Docters van Leeuwen verre van den officier onwaardig was — thans M. H. hoop ik, dat u allen ook de overtuiging zult erlangd hebben, dat zelfs elke schijn tegen mij is verdwenen en dat ik de dupe ben geweest van een laaghartige intrigue. Nogmaals verklaar ik bij deze openlijk, dat de u voorgelegde schrifturen verdachtmakend, en verrijkt met leugenachtige en lasterlijke aantijgingen zijn: Mogt u van deze mijne beschuldiging niet overtuigd zijn, dat u dan de goedheid hebbe, een en ander te onderzoeken; mogt de een of andere bewering u niet duidelijk zijn,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

niets zal mij aangenamer wezen, dan zulks te mogen toelichten en ophelderen, want de stem der onschuld *moet* doordringen tot elk onbevooroordeeld en eerlijk harte!

Ik heb gezegd.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Het slot dezer verdediging scheen den voorzitter eenigzins in zijn voornemen te doen wankelen. ZHEd. Gestr. vroeg den raad, of het nog noodzakelijk of wenschelijk geacht werd, eenig onderzoek in te stellen, waarop de geachte leden hunne meening te kennen gaven, op de voorgelegde stukken een oordeel te willen baseren, *zonder eenig onderzoek naar het beweerde leugenachtige en lasterlijke in te stellen!*

De raad van *onderzoek* wenschte niets te *onderzoeken!* Toen ik dit vernam, dacht ik aan het mij, eenige dagen te voren, medegedeelde en neerziende op het geachte ligchaam, scheen een stralenkrans van heilig licht het te omgeven, en mij en het auditorum als 't ware uitte-noodigen, op onze knieen een loflied ter verheerlijking en aanbidding aanteheffen.

Ik geloof dat het Gladstone is, die ergens beweert, dat het eene onzinnigheid is om te verwachten, dat een intelligent man op een ingewikkelde reeks vragen met *ja* of *neen* zal kunnen antwoorden.

De raad van onderzoek was niet van die opinie; hij stelde zich welligt — God wete 't — boven dat intelligente, want de reeks beschuldigingen werd door een meerderheid met een eenvoudig *ja* beantwoord, terwijl dat ligchaam tevens als zijn oordeel te kennen gaf, dat ik de gelederen *niet* zou behoeven te verlaten.

Volgens deze uitspraak is dus mijn eer *niet* aangerand, want anders zou dat ligchaam toch niet hebben kunnen verklaren, dat ik waardig was officier te blijven!

Rijme, wie *dat* rijmen kan; want leest men nog eens de beschuldigingen, dan zal een ieder — en ik zeker in de eerste plaats — erkennen, dat iemand die daaraan schuldig is, ook zóóveel op zijn geweten heeft,

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dat hij de epauletten onwaardig is. Onderwerpelijke uitspraak van den raad zal zeker bij velen den indruk maken, alsof het nog moeijelijker wordt de gelederen uitgejaagd, dan er in opgenomen te worden. De raad van onderzoek heeft echter anders geoordeeld; zal de beslissing menigeen verwonderen, *mij* verwondert zij niet; ik beschouw die tegenstrijdigheid als een gevolg van het niet willen (durven?) vrijspreken, en het toch niet willen vellen van een voor mij onteerend vonnis.

Hadden enkele dier heeren dan ook maar het gevoelen ter zake van den Legerkommandant, dat hier achter volgt, mogen kennen — hoe gemakkelijk zoude dan een uitspraak geweest zijn...!!! (1) Zóó zal het wel moeten zijn, want hoe zou het anders mogelijk wezen, dat de publieke opinie, ondanks deze uitspraak, ter mijner gunste is? Het heeft er wel wat van, alsof men alleen waarde hecht aan het tweede gedeelte der uitspraak, en het eerste gedeelte als (.....?) buiten rekening laat. Niet één onpartijdige wordt er gevonden, die mij niet met volle en gulle kameraadschap de hand drukt, en mij niet weder gaarne aan zijne zijde in de gelederen zoude zien plaats nemen.

Men denke in zake van eer, vooral aan het *vox populi, vox dei.*

Ik verklaar het dan ook voor elk der leden van den raad van onderzoek — wie het ook zij, uitgenomen hen die een onschuldig uitspraken — eene onmogelijkheid, ééne mijnerzijdsche handeling, welke den officier onwaardig zou wezen — *niet* te bewijzen, zoover ga ik niet eens — maar slechts *aantetoonen!*

Ik verklaar bij voorbaat, dat niet één hunner zulks zal kunnen doen, tenzij men alleen zou willen wijzen op de schrifturen, welke door mij genoegzaam gekwalificeerd zijn, en waaromtrent de raad van onderzoek

(1) Konsekwent is 't, dat men in een exceptioneel land ook een excepti[illegible]le raad van onderzoek hebbe.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

geen *onderzoek* wenschte intestellen, niettegenstaande ik zulks verzocht had, *nadat* ik den daarin gebezigden laster had aangewezen.

Zulk eene uitnoodiging zou vreemd klinken, bij een vonnis van een regterlijk ligchaam: dat vreemde verdwijnt, wanneer een raad van onderzoek een dergelijk vreemd klinkend en niet gemotiveerd oordeel meent te kunnen te uiten.

Toen ik den raad, na de stemming, verliet, wenschte ik den leden toe, dat zij nimmer spijt zouden gevoelen over de uitgebragte stem. Moest ik thans spreken, ik zou hen toeroepen, dat ik voor hunne conscientie uit den grond mijns harten wensch, dat zij nimmer zullen blozen, wanneer zij zich in de toekomst het oogenblik herinneren, toen zij een oordeel op het billet schreven.

Heb ik het eene onmogelijkheid verklaard, dat één der leden van den raad, ééne mijnerz. den officier onwaardige handeling zal kunnen *aantoonen*, laat staan bewijzen — *ik* zal thans in korte maar sprekende trekken doen zien, dat ik *onschuldig* ben.

Waarlijk, dat Indie schijnt toch een exceptioneel land te zijn; de beklaagde zal nu doen wat de regters hadden *moeten* doen, hij zal de bewijzen produceren.

A *dat mijne handelwijze opzigtens den 2e Luitenant H. E. Schoggers moet toegeschreven worden aan wraakzucht.*

Toetst men deze beschuldiging aan de werkelijkheid dan ziet men: dat niet ik, Sch's. aanklager ben geweest, zooals de chef beweert, maar dat de kapitein Verspijck de proces-verbaal kwestie op officieel terrein entameerde; dat dit entameren alleen aan louter toeval kan en mag geweten worden, dan wel als een gevolg van het particuliere schrijven van den Heer Schoggers aan genoemd kapitein; dat ik vóór dat oogenblik steeds getoond heb, de zaak in het belang van

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

den Heer Sch. te willen cacheren; dat ik haar op aanraden van den Heer Verbrugh, den kapitein Verspijck als betrokkene mededeelde, onder voorwaarde van strikte geheimhouding en onder belofte — *eerewoord* — van de zaak geen officieel gebruik te maken; dat ik dien kapitein zelfs, op grond van dat gegeven woord dringend verzocht, aan zijn voornemen geen gevolg te geven, van de zaak ter kennis te brengen van den overste de Neve; dat ik zelfs, nadat die nachtelijke scene had plaats gegrepen, heb medegedeeld, dat wanneer de Hr. Sch. het vervalschte proces-verbaal konde terug zien te krijgen — hetgeen hij gezegd had te zullen doen — en het mij ter teekening op nieuw aanbood, ik het natuurlijk zoude teekenen, als ik bevond dat het rigtig was, maar dat ik hem (om hem wat in de angst te laten als straf) gezegd had, daar nog eens over te moeten denken; dat noch de kapitein Verspijck noch ik wisten, het procesverbaal was gerenvoijeerd geworden; dat de Heer Sch. zich later, zonder mij te willen kennen, tot den kapitein Verspijck schriftelijk wende, waarop ZEd. Gestr. de zaak officieel entameerde, tengevolge waarvan ik niet langer mijn pligt door een zwijgen wilde verzaken, en daarom de waarheid, maar ook niets dan de waarheid openbaarde!

En nu de Heer Schoggers, hoe handeldde hij? Hij wist en had 't ondervonden, dat ik mijne aan zijnen ouden Heer gedane belofte, van hem ter zijde te staan, steeds gehouden had; dat ik steeds welwillend tegenover hem was geweest; dat ik steeds zijne verkeerde handelingen op de lijst zijner onbezonnenheden gesteld had, maar toen die nachtelijke scene plaats greep, wist hij ook, dat ik eene meer passende houding tegenover hem zoude aannemen, en elken omgang met hem wenschte aftebreken; toch verzocht hij mij, het nieuw te maken procesverbaal (terwijl hij 't vervalschte zoude zien terug te krijgen) te willen teekenen, waarop ik hem te kennen

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gaf, daar nog eens over te moeten denken, maar ik zag of hoorde er niets meer van. Op eens werd de zaak door den kapitein Verspijck officieel behandeld, en moest ik vernemen, dat de Heer Schoggers buiten mij om, en zonder mij in het minste te kennen, getracht had den kapitein Verspijck te bewegen, het proces-verbaal te teekenen (1). Dit was niet gelukt, en ik deelde daarop de waarheid mede; later werd ik door den overste de Neve gedwongen, ook dat door Sch. ten zijner particuliere behoeve bezigen van officieele werkkrachten, mededeelen. De Heer Sch. moest zich nu verdedigen en wat doet hij toen? De futielste aangelegenheden uit het particuliere leven van ouden datum en, welke niet het minste verband hadden met de zaak, werden opgerakeld, in een valsch daglicht gesteld, om eindelijk tot de vreeselijke daad overtegaan *mij* te betichten van een infamerenden indruk te hebben daargesteld, welke *hij* daarstelde.

En nu vraag ik, waarom werd dat gedaan? voor een oogenblik verondersteld, dat ik werkelijk bij hem dien ellendigen indruk zoude daargesteld hebben, dan is 't toch zeker, dat hij het *nu* niet bekend maakte, gedreven door pligtbesef of gevoeligheid, want dan had hij 't (even als ik) terstond moeten doen, maar niet zulk eene tijdsruimte voorbij laten gaan — thans zette hij die beschuldiging echter in zijne verdediging (?) om te trachten *zijne* zaak zoo mogelijk te verligten door *mij* te bezwaren; hij wreef mij een en ander aan, uit landerigheid of wraakzucht, en ten gevolge van aanhitsingen en verkeerde raadgevingen, en ging er ten laatste toe over, een lage eerroover te worden — en wanneer men nu bedenkt, dat hem naar niets gevraagd werd, maar dat hij *zonder eenige noodzakelijkheid* dat alles ten mijner nadeele bekend stelde in eene officiele ver-

(1) Die handeling van den Heer Sch. was voor mij eene verguizing, want had de kapitein *V.* geteekend, zoo dacht hij, dan moet de R. ook wel teekenen, of anders bezorgt hij zijn vriend onaangenaamheden!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

dediging, tegen eene mijnerz uitgebragte officiele bekendstelling der waarheid; en bedenkt men verder, dat de kapitein Verspijck, voor zoover mogelijk alle bovenstaande beweringen beaamd, en *pertinent* verklaard heeft, dat niet ik, maar dat hij — Verspijck — de procesverbaal kwestie geentameerd heeft: dan laat ik het aan anderen over te beslissen over het in deze getoond karakter van den Heer Schoggers en van mij — en aantetoonen, in welk opzigt ik een wraakzuchtig karakter getoond zoude hebben.

B. *Dat ik mij niet ontzien zoude hebben, om door middel van een publiek blad te trachten op anonijme wijze den goeden naam van een mijner kameraden in verdenking te brengen — eene handeling ten hoogste laakbaar, daar zij gevaarlijk kan geacht worden voor den goeden geest, die onder een korps officieren dient te bestaan.*

De chefs beweerden alzoo pertinent, dat ik direct of indirect schrijver of inzender zoude zijn geweest van het artikel *„eene ernstige opmerking."*

Ik, de beschuldigde, zal dus maar weder het bewijs mijner onschuld aanbrengen. Ziethier:

Padang, den 30 Mei 1870.

Aan
Den WelEdelG. Heer D. L. de Rochemont,
te
Batavia.

WelEdelG. Heer!

In antwoord op uw verzoek, vervat in uw schrijven dd. Batavia 21 Mei jl, haast ik mij u medetedeelen dat ik ditmaal bereid ben openlijk te verklaren, dat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gij direct noch indirect schrijver noch inzender van het bewuste artikel zijt, maar den eigenlijken schrijver sub rosa aan uwe rechters opgeven, mag ik in geen geval.

Het is mijne gewoonte niet, dergelijke verklaringen aftegeven, en ik heb ze dan ook dikwerf geweigerd, niet omdat ik ooit huiverig was mij zelven daardoor te bezwaren, maar wel omdat ik vreesde, dat het toegeven aan zulke verzoeken allicht zou kunnen leiden tot de ontdekking van de werkelijke schrijvers, en daar tegen dien ik als redacteur vooral te waken.

De toestand echter waarin gij, naar mijne overtuiging, ook door de unfaire handelingen van den overste de N., gebracht zijt, maakt m. i. eene afwijking van den door mij aangenomen regel, zoo niet verpligtend dan toch wenschelijk, en het is daarom dat ik heden verklaar de zekerheid te hebben, dat gij noch direct noch indirect schrijver noch inzender zijt van het artikel *„Eene ernstige opmerking"* hetwelk voorkomt in het No. 14 der door mij geredigeerde Sumatra courant van 1869, en *pour la bonne bouche* van uwe beschuldigers voeg ik er bij, dat degeen, die u schrijver of iets dergelijks van gezegd artikel noemt, een schaamtelooze leugenaar is.

Met wederkeerige achting teekent zich

Uw dienstw. dienaar

CHATELIN.

Een schaamtelooze leugenaar . . . . . !!!

Hoort ge het, Mijne Heeren Kohler en de Neve?

De redacteur van de Sumatra courant noemt *dengene*, die mij beschuldigd heeft van te zijn de schrijver of inzender of iets dergelijks van het bewuste artikel *eene ernstige opmerking*, hij noemt dien beschuldiger een schaamtelooze leugenaar . . . . . !

Komt aan, Mijne Heeren Kohler en de Neve, staat nu op en roept met luider stemme uit:

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Present! *wij* zijn die *schaamtelooze leugenaars*, want wij hebben dien de Rochemont durven te beschuldigen, al ontkende hij dan ook zijn schuld en al hadden wij dan ook niet één bewijs. Wij zijn die *schaamtelooze leugenaars*, want wij hebben dien de Rochemont, ondanks zijne pertinente ontkenning, durven te beschuldigen in een *geheim* schrijven; wij hebben hem durven te beschuldiger zonder hem iets — hoe gering dan ook — te doen blijken . . . . . .!

Komt aan, Mijne Heeren Kohler en de Neve, gijl hebt nu het bewijs geleverd, de pen ten uwer dienste te hebben, wanneer het betreft een uwer ondergeschikten, in een geheim schrijven te benadeelen, komt aan, staat nu op en toont, dat uw karakter behagen schept, in wat edelers dan een schaamteloos liegen. .!

En aan u, president en leden van den raad, rigt ik de navolgende opmerking:

Gijl, hebt een *schuldig* uitgesproken; ik vergis mij, eenige uwer hebben dat *schuldig* op een billet geschreven. Volgens den letter zoude dus die kwalificatie van *schaamtelooze leugenaar* ook op die „eenige" uwer van toepassing zijn; maar ik zal niet te streng wezen, alleen wil ik vragen, waarom de president het niet noodzakelijk oordeelde, een onderzoek naar dat „schuldig" in te stellen: het was toch zijn pligt de vergadering te leiden — en waarom, zoo vraag ik verder, hebben de leden, den president niet op eene pligts vervulling gewezen, en waarom hebben de leden zulk een onderzoek niet verzocht of geeischt: hun geweten had hen tot zoo iets moeten dringen . . . . . .!

Mijne Heeren . . . . . foei!

C. *dat door het gebeurde ten huize van den Heer Schoggers, mijn goede naam een gevoelige knak heeft gekre-*

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

gen, vooral, nadat ik de mij aangedane beleediging ongewroken zou hebben gelaten, en eerst pogingen daartoe aanwende, toen mij als 't ware geen uitweg overbleef — welke pogingen dan nog moeten beschouwd worden, als niet gemeend en alleen gedaan met het doel om effect te maken.

In mijne verdediging (bladz 36) heb ik deze beschuldiging reeds naar waarde gekwalificeerd. Een ieder die de betrekkelijke stukken heeft in handen gehad, zal het bevreemden dat men, betreffende het in deze beschuldiging gestipuleerde, niet noodig heeft geoordeeld den Heer Verbrugh, mijn secondant en wiens naam een goeden klank bezit, te ondervragen.

Zulke eene niet ondervraging door den chef verwondert mij niets, omdat het er veel van weg heeft, hij bevreesd was, *na* eene ondervraging de zoo goed klinkende beschuldiging te moeten laten varen.

Het zij mij geoorloofd hieronder een uittreksel van een aan mij gerigten brief van den Heer Verbrugh te doen volgen:

Waarde de Rochemont!

.....

Mogt echter de aanklagt van Schoggers het meeste recht verkrijgen en uwe *onmiddelijke* beschuldiging aan de Groot en mij, minder gewicht in de schaal leggen, dan ben ik bereid tot herstel van uwen goeden naam en onbevlekte eer, die verklaringen afteleggen, welke ik als eerlijk man aan een kameraad en vriend kan en moet afgeven, en wil ik u wel het volgende verklaren:

1e dat gij na de bewuste nachtelijke scene met den Heer Schoggers, *terstond* bij mij zijt gekomen (den volgenden morgen ongeveer ten 6 ure) om mij te raad-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

plegen wat u te doen stond, dat gij *met nadruk* uw wensch te kennen gaaft, genoemd Heer te vervolgen, maar dat gij daarvan zijt terug gehouden door de raadgevingen van onzen collega de Groot en mij, daar wij elke vervolging in deze, in strijd achten met het belang van u en van den Heer Schoggers.

2e. Dat wij u toen op ons eerewoord beloofd hebben, U terstond medetedeelen, zoo wij onverhoopt mogten hooren, dat de Heer Sch., tegen andere kameraden of wie ook, de nachtelijk scene in zijn voor — en uw nadeel zou hebben medegedeeld, of wel indien door anderen op uwe handelingen zou worden gezinspeeld.

3e. Dat gij, toen ge de tegen U door den Heer Sch. in een schrijven aan den Majoor Kriesfeld, ingebrachte beschuldiging laast, *terstond* en *uit eigen beweging* uwen wil te kennen gaaft, den Heer Sch. tot een kranig duel uittedagen, en toen deze een duel weigerde, *na het eerst te hebben aangenomen*, hem wildet dwingen tot een duel à mort.

Ik stond U, tot na de weigering van een duel door den Heer Sch. als Secondant ter zijde, doch weigerde tegenwoordig te zijn bij uwe provocatie tot een duel à mort.

.....

Mogt men langs officieelen weg deze verklaring van mij vragen, gaarne zal ik die afleggen; ook kunt ge zoo noodig van dit partikulier schrijven gebruik maken.

Wees de hand gedrukt door uwen vriend,

VERBRUGH.

Had ik nu al dan niet het regt, de door niets, zegge niets gesteunde beschuldiging van de chefs lasterlijk te noemen? Maakte de overste de Neve zich al dan niet te kwader trouw aan eene pertinente leugen schuldig, toen hij durfde te beweren, om niet meer intetrekken, dat

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

zelfs mijn vriend Verbrugh zich tegen mij gekeerd had? waarom, zoo vraag ik, hebben noch de chefs, noch de raad van onderzoek het noodig geoordeeld den Heer Verbrugh dan wel den Heer de Groot ter zake pertinente vragen voorteleggen, nadat zij het wel van belang hebben geacht de nonsensiaalste zaken haarfijn uittepluizen?

De chefs hebben het blijkbaar niet *willen* doen, omdat zij terug deinsden voor eene alsdan te voorschijn tredende waarheid . . . . .!

De raad van onderzoek heeft niet getracht de waarheid te ontdekken, omdat . . . . . President en leden van den raad aan u de eer, het antwoord in te vullen, denkt er om, het *prestige* van een raad van onderzoek vordert zulks, al zoudt gij u boven eene ter verantwoording roeping, *ondanks de aangebragte feiten*, meenen te mogen stellen.

D. *Dat ik door mijn handelen en doen handelen tegenover den kapitein Docters van Leeuwen getoond zou hebben, geen begrip te hebben van den eerbied en het ontzag mijnen meerderen in rang verschuldigd, gevaarlijk te zijn voor mijne jeugdige kameraden door hen aantezetten tot handelingen doodend voor de discipline en de tucht, zonder welke een Leger niet kan bestaan.*

Na al het door mij ter nedergestelde in mijne verdediging, heb ik nopens deze beschuldiging slechts aan te teekenen: dat wanneer het den officier *waardig* is, als een met de Militaire Willems orde gedecoreerd kapitein (1)

(1) In het belang der geschiedenis is het niet kwaad hier aantestippen, dat het publiek nog steeds belangstellend vraagt, op welke wijze die kapitein zulk eene decoratie toch zoude verkregen hebben; alleen weet men, dat het geschiedde bij reclame, en fluistert men dat zulks geschiedde toen hij in Nederland in de nabijheid van zijn schoonpapa den schout bij nacht was.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

een door twee officieren geteekend en algemeen gepubliceerd brevet van te zijn een *lafaard*, stilzwijgend mag opbewaren, en zulk een publiek brandmerken hem nog niet doet opvliegen — het al spoedig zal dienen uitgemaakt te worden, wat eervoller is: den officier *waardig*, of den officier *onwaardig* te zijn . . . .!!

E. *Dat ik mijne chefs en mijne kameraden zoude tot last zijn!*

Ware deze beschuldiging volgens waarheid geweest, men zoude niet hebben nagelaten, haar door feiten te constateren. Tegen zulk een losweg uitgebragte beschuldiging, is het al zeer moeijelijk zich te verdedigen, vooral wanneer men haar eene uit de lucht gegrepen onwaarheid mag verklaren. (bladz. 89 enz.)

Maar waaraan zoude ik dan toch wel schuldig zijn, vraagde ik mij bij herhaling af; ik wist mij zelve niets ten laste te leggen — en de kameraden, die alle schriften gelezen hadden, herhaalden telkenmale die vraag, in stede dat zij iets konden aanwijzen, waaraan ik zoude schuldig zijn. Men begrijpt, zulk een toestand is onaangenaam, des te onaangenamer naarmate men zich mag vrijpleiten van eenige handeling, welke met een eerlijk karakter onvereenigbaar is. Ik had vernomen, dat de Legerkommandant den bundel papieren had doorlezen, en al spoedig koesterde ik het voornemen Z. Exc. te verzoeken, de welwillendheid te hebben mij dit punt optehelderen. Tusschen het opvatten en ten uitvoer leggen van een voornemen, is in den regel, wat mij aangaat, eene zeer geringe tijdsruimte gelegen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Ik verzocht eene particuliere audientie, welke mij werd toegestaan.

Nadat de gewone beleefdheids vormen waren in acht genomen en mij het woord gegund was, had er een discours plaats, dat in substantie hierop neer komt (1):

Ik heb mij de vrijheid veroorloofd, generaal, u eene audientie te verzoeken, omdat ik gaarne wenschte te vernemen aan wat ik dan toch schuldig zoude zijn; ik verklaar mij zelve onschuldig, terwijl ik blijf persisteren bij mijne voor den raad geuitte beschuldigingen, als zouden de kolonels *Kohler* en *de Neve* zich schuldig gemaakt hebben aan leugen en laster ter mijner nadeele, als zoude de Heer Docters van Leeuwen getoond hebben het karakter te bezitten van een laaghartige, van een lafaard, als zoude er zeer veel schijn bestaan, dat de eereroover Schoggers een uitnemenden aanleg bezit, tot het opzetten eener affaire achter de dom van Utrecht. (2).

Mijnheer de Rochemont, laten wij die zaken niet verder aanroeren; ik heb ter zake reeds een onherroepelijk besluit genomen; weet dan, dat ik uw naam

---

(1) Men schenke mij het onmogelijke: een letterlijk weergeven van dat gesprokene, maar vergenoege zich met de quintescens.

(2) *Die* laatste woorden heb ik toen niet gebezigd; ik herinner mij niet meer de juiste, maar ik weet wel, dat de strekking der uitdrukking dezelfde was.

Aanleg schijnt te bezitten. Zoude dit de werkelijkheid in te schreeuwende kleuren weergeven? Neen. Men leze slechts de door de Heeren v. d. S. en E. afgelegde verklaringen (bladz. 130), men overwege de indrukken welke hij, tot tweemaal toe, bij mij daarstelde, en ten laatste, men wete dat die man nog steeds een vreeselijke manie bezit, n. l. zich des avonds gaarne in de kleeren van een inlander, maar vooral van eene vrouw te vermommen en te vertoonen — in *dat* opzigt, gelijkt hij veel op den bekenden ridder d'Eon, die, onder de regering van Lodewijk XVI, zich steeds als vrouw vertoonde, beweerde vrouw te zijn, als vrouw leefde, totdat het na zijn dood geregterlijk geconstateerd werd, hij een man was en waarna zelfs ontdekt werd, hij eertijds zelfs ritmeester was geweest, en veel liefhebberij in paarden had gehad.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

en uwe eer stel boven elke verdenking, dat ik u rangschik als te behooren onder de meest ontwikkelde officieren van het Leger. Gelooft vrij, dat de in uwe zaak betrokkenen van mij een harde boterham zullen te eten krijgen, maar gij, de R., hebt u voor den raad van onderzoek op zulk eene insubordinate wijze verdedigd, dat uwe positie als officier onhoudbaar is geworden. Gij hebt echter het regt den Gouverneur-Generaal te verzoeken, mijn betrekkelijk voorstel niet in overweging te nemen, en mogt Z. Exc. in dien geest handelen, dan beloof ik u als eerlijk man, in de toekomst nooit te zullen toonen, welk voorstel er van mij is uitgegaan.

Om te toonen, dat ik niet dan noode het Leger, dat ik lief had, zoude verlaten, diende ik alstoen het volgend rekest in.

Aan
Zijne Excellentie den Gouverneur
Generaal van Nederlandsch-Indië.

Geeft met den meest verschuldigden eerbied te kennen, D. L. de Rochemont 1e Luitenant der Infanterie op nonactiviteit te Batavia, dat hem ingevolge een daartoe strekkend verzoek, op gisteren eene particuliere audientie was toegestaan bij Z. Exc. den Legerkommandant. Had adressant het voornemen gekoesterd, alstoen aan te toonen en te bewijzen, dat hij onschuldig was aan ééne handeling den officier onwaardig, maar dat boven hem in rang gestelde personen, zich niet ontzien hadden op de laakbaarste wijze te handelen — Z. Exc. verzocht hem van een en ander verschoond te mogen blijven, ook op grond dat ten zijner opzigte reeds een onherroepelijk besluit genomen was, n. l. hem tot een eervol ontslag uit Z. M. Militaire dienst met behoud van aanspraak op pensioen voortedragen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

Heeft de Legerkommandant de welwillendheid gehad, te betuigen, dat adressant's naam en eer boven alle verdenking verheven waren, en dat hij zelfs konde gerangschikt worden, onder de meest ontwikkelde officieren van het Leger, toch zoude Z. Exc. dat onherroepelijk besluit genomen hebben, omdat ik door mijne ingediende stukken, de door de krijgstucht geëischte rigting verlaten en mij zoude schuldig gemaakt hebben, aan eene insubordinate wijze van verdedigen.

Adressant betreurt dit besluit van den Legerkommandant. Adressant gelooft het onnoodig, uittewijden over den toestand, waarin hij door vereenigde pogingen van officieren geplaatst was — de pers en het publiek hebben daaraan reeds eene algemeene ruchtbaarheid gegeven, maar waarheid is het, dat de chefs zich niet ontzien hebben, ten nadeele van adressant, zich schuldig te maken aan de grofste onwaarheden, en lasterlijke en verdachtmakende aantijgingen, met het doel hem te benadeelen, en in de onderstelling welligt, dat hij van dat alles onwetend zou blijven; waarheid is 't, dat adressant tegen die vereenigde pogingen een niet te beschrijven strijd heeft moeten voeren, welke nog de bewondering wekt van degenen, die ter zake alles hebben gezien en alles hebben gehoord; waarheid is het, dat menigeen dien hevigen en langdurigen strijd niet zoude hebben kunnen of willen volhouden, maar zoude zijn opgetreden als eigen regter, zoo niet als scherpregter — en zoude het nu werkelijk billijk kunnen genoemd worden, wanneer men adressant verwijt, dat hij — zich verdedigende — door zijn schrijven en spreken van de ware en door krijgstucht geëischte rigting is afgeweken, maar zoude eene onpartijdige en onbevooroordeelde regtvaardigheid niet medebrengen, men die afwijking stelde op rekening der krachten, welke hem uit die rigting drongen? Zoude men adressant nu willen staffen voor de *gevolgen* der percara, en de *oorzaak* dier gevolgen buiten beschou-

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

wing laten? Zoude men er dan werkelijk toe willen overgaan den *onschuldige* — al zoude die zich dan ook te scherp verdedigd hebben — de gelederen uittezetten, om de *schuldigen*, die op eene onmenschelijke en afschuwwekkende wijze handelden, met kalmte in de gelederen te laten bepeinzen, hoe goed het toch is, met vereende krachten één individu aantevallen, want dat het dan gemakkelijker schijnt te zijn, dien eene te verwijderen dan de anderen gezamentlijk!

Ik — de onschuldige aan de percara — zal verwijderd worden; en zij — de schuldigen — zullen blijven! Kan zulk eene beslissing in harmonie wezen, met de strenge eischen der krijgstucht, welke den mindere toch ook waarborgen geeft, tegen de slagen van den meerdere?

Adressant erkent gaarne, dat de door hem in zijne verdediging aangeslagen toon scherp is geweest, maar kon men dan redelijkerwijze verwachten, dat uit een door smart en pijn opengereten borst, een lievelijke toon zoude gehoord worden?

Adressant erkent ten volle, geen heilige te zijn en wel degelijk groote onhebbelijkheden te hebben, maar met fierheid mag hij zich onschuldig verklaren, aan eene handeling, welke den officier zoude onwaardig zijn, hij mag dat doen in tegenstelling van de officieren, tegen wie hij heeft moeten strijden, en die schuldig zijn aan handelingen waarvoor ieder eerlijk harte zal terugdeinzen.

Dat schuldig kan adressant aantoonen.

Adressant heeft zich steeds moeten verdedigen. Elk woord, door hem gesproken of geschreven, kan den strengsten toets der waarheid doorstaan, en wanneer men hem nu dat spreken en dat schrijven ten kwade aanrekent, wordt dan niet het heilig regt, dat een verdediger bezit, ten zeerste aangetast?

Hierbij komt, dat wanneer hij anders gesproken en anders geschreven had, dat hij dan nooit zijne onschuld zoude hebben kunnen bewijzen!

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

De Legerkommandant heeft de welwillendheid gehad adressant zijn besluit mede te deelen, onder bekendstelling, dat adressant het regt had Uwer Exc. te verzoeken, het gevraagd pensioen niet te verleenen, terwijl hem op grond eener dezerz. opmerking, de verzekering werd gegeven, dat mogt U. Exc. beslissen, ik in de gelederen zoude blijven, Hij dan zoude toonen te eerlijk te zijn, om adressant dat in de toekomst op eenige wijze ten nadeele aanterekenen.

Het is op grond van deze verzekering, dat adressant de vrijheid neemt, Uwer Excellentie eerbiedig te verzoeken, het Haar moge behagen het verzocht ontslag niet te verleenen.

't welk doende,

DE ROCHEMONT.

Omstandigheden van geheel particulieren aard, deden mij weldra afzien, van het voeren van een verderen strijd. Het was mij genoeg, dat ik mijn naam en mijn eer had mogen verdedigen, en nu de Legerkommandant in persoon betuigd heeft, dat ze zelfs boven elke verdenking verheven zijn, nu besloot ik de gelederen te verlaten, en gevolg te geven aan een mij gedaan aanbod. — Het was daarom, dat ik het navolgend verzoekschrift indiende:

Aan
Zijne Excellentie den Gouverneur–
Generaal van Nederlandsch–Indie.

Geeft met den meest verschuldigden eerbied te kennen: D. L. de Rochemont 1e Luitenant der Infanterie op non-activiteit te Batavia, dat hij zich de vrijheid heeft veroorloofd Uwer Excellentie bij een rekest gedagteekend Batavia 5 Julij 1870 te verzoeken, hem niet uit Z. M. Militaire dienst te ontslaan; dat er thans evenwel

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

redenen bestaan welke adressant hopen, Uwer Excellentie eerbiedig te verzoeken, het Haar moge behagen het door den Kommandant van het Leger gedaan voorstel, wel in eene gunstige overweging te nemen, en alzoo adressant eervol uit Z. M. Militaire dienst te ontslaan, met behoud van aanspraak op pensioen, dat adresant's handelen sterk gebonden is, zoolang hem dat ontslag niet verleend is, terwijl elke dag wachtens hem ten zeerste kan benadeelen, reden waarom hij met vol vertrouwen de hoop mag koesteren, dat eene spoedige beslissing hem zal moge zijn weggelegd.

't welk doende,

DE ROCHEMONT.

Dat pensioen is mij dan ook bij Gouvernement's besluit dd. 29 Julij 1870 no. 18 toegekend.

Na een hevigen en *anderhalfjarigen* strijd tegen een z. g. complot van vier onverlaten, die mij mijn eenigste rijkdom, mijn eer, wenschten te ontrooven, is het mij dan ten laatste mogen gelukken, als overwinnaar den strijd te beslechten, want al zijn mijne kleederen dan ook gescheurd, hun doel hebben die Heeren niet mogen bereiken; mijn naam, mijne eer hebben zij niet kunnen bezoedelen of verdacht maken: die zijn volgens de beslissing van den Legerkommandant, zelfs boven elke verdenking verheven gebleven.

Komt, Mijnheer H. E. Schoggers, waarom zijt gij nog niet opgevlogen, om uitteroepen: de R. lastert, die mijnheer E. lastert, die mijnheer v. d. S. lastert, en die andere mij nog onbekende getuigen lasteren ook, want nooit heb ik den man onteerende indrukken daargesteld, en nooit hebben er, dergelijke geruchten betreffende indrukken geloopen! Komt, Mijnheer H. E. Schoggers, gij zijt tot op dit oogenblik, terwijl Uw naam op een

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

ieders lippen zweeft, al vreeslijk afwachtend, en misschien wel met gevouwen handen blijven zitten, tot dat gij welligt nog den indruk zult daarstellen, alsof met het uitbrengen der beschuldiging tegen mij, ook alle cergevoel is afgedankt. Komt, gij zijt toch niet bevreesd voor het roeren der zaak, niet waar? gij zijt immers niet bang voor het geheugen van sommige akademie genooten uit het eerste en tweede jaar, toen gij op het punt stondt officier te worden? of voor dat van een u zeker wel bekenden *akademie fielt?* Komt, Mijnheer H. E. Schoggers, sta dan toch eens op, en verklaar opentlijk, dat alles *alles* lasterlijk is, zend terstond eene klagte aan den Legerkommandant tegen de afleggers der verklaringen, welke uw eer ontegenzeggelijk tot nul zullen reduceren zoo gij blijft zwijgen; verzoekt H. Exe. een streng onderzoek naar die geschiedenis, bijv. op die *zekere plaats* intestellen; komt Mijnheer het raakt Uw naam, uw eer eischt zulks . . . . maar neen, ik wil u met het oog op uwen grijzen vader en uwe oude moeder een betere raad geven: laat de zaak maar liever rusten, neemt uw ontslag, gaat heen naar den vreemde met het voornemen, een ander mensch te zullen worden.

En gij M. H. Köhler en de Neve, hebt gijl dan nog niet vernomen dat ik, mij verdedigende voor den raad van onderzoek, in tegenwoordigheid van een groot aantal officieren, uwe ter zake dienende schrifturen kwalificeerde als *verdachtmakend*, en met die stukken in de hand verklaarde, dat verschillende door ul: ingebragte aantijgingen *leugenachtig* of *lasterlijk* waren? Ik moet gelooven M. H. Köhler en de Neve, dat een en ander nog niet ter uwe oore zal zijn gekomen — niettegenstaande dat ongehoorde voorval reeds een ieder in dezen Archipel bekend is, en misschien reeds middels couranten en brieven tot in Nederland is overgewaaid —

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

want ik *vraag* maar, hoe het anders komt dat nog niemand Uwe stem gehoord heeft, en ik *zeg* maar, dat mijn naam en mijne eer, ook volgens de betuiging van den Legerkommandant, boven *elke* verdenking verheven zijn.

Daar hebben wij ten laatste nog den Heer Docters van Leeuwen; vertel ons toch eens, brave en van eergevoel overloopende kapitein, die het voorregt geniet, met de Militaire willemsorde gedecoreerd te zijn, vertel ons toch eens of ik, mij verdedigende voor den raad van onderzoek, al dan niet waarheid sprak, toen ik beweerde, gij een door twee officieren geteekend, en ten aanschouwe van de geheele wereld uitgereikt brevet, van te zijn een *lafaard*, zoo stilletjes hebt opgeborgen in één doos met het diploma der ridderorde en met uwe kapiteins fourageres?

Komt, kranige Mijnheer Docters van Leeuwen, staat op en beweert, dat gij zulk een brevet nooit hebt ontvangen, want anders zoude het officierskorps wellig aan het bestaan van zulk een getuigschrift gaan gelooven, en dan moeten verzoeken, dat gij uit hun midden zult verwijderd worden, terwijl uwe u waardige vriendjes alsdan ter uwer eere een standbeeld zullen kunnen oprigten, waarop gebeiteld moet worden:

Ter eere

VAN DEN HELD

Docters van Leeuwen.

Den man, wien het voorregt geschonken werd bij reclame, de Militaire willemsorde op de borst van zijn jas te mogen dragen; den man, die het niet scheen te weten, dat een man met een weinig karakter, nooit eene verklaring met een duren eed

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA

bezwoer, of hij was *zeker*, dat het verklaarde onherroepelijk volgens de waarheid was, en die dus nooit een titel of jota behoefde terugtenemen, van hetgeen hij *ten zijner voordeele* bezworen had.

Komt, waardig viertal, sla thans de handen in elkander, en tracht den Regter te bewegen, hij mij straffe, omdat ik mij de vrijheid veroorloofd heb, de waarheid te doen drukken, en het schoone masker van uw aangezicht te rukken.'

Gelooft vrij, zoo iets zal u niet kunnen baten, het officiers korps en het publiek zullen over u oordeelen.

PERPUSTAKAAN NASIONAL REPUBLIK INDONESIA

PERPUSTAKAAN NASIONAL RI.

PERPUSTAKAAN NASIONAL
REPUBLIK INDONESIA